JUSTIFICATIO
SEU
DEFENSIO
CENSURÆ
FACULTATIS
S. THEOLOGIÆ ACADEMIÆ
LOVANIENSIS,

Contra Assertiones quasdam Professorum ibidem Societ. Nominis JESU.

DE SCRIPTURA SACRA,
PRÆDESTINATIONE,
ET GRATIA CHRISTI.

Iussu Reverendissimorum & Illustrissimorum Belgii Episcoporum, Anno 1588.

PARISIIS,

M. DC. XLI.

Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi: majores tuos, & dicent tibi.
Deuteronomii 32.

PRÆFATIO.

ABSOLVIMUS tandem, Reverendiſſimi & Illuſtriſſimi Domini, injunctam nobis provinciam, quâ profeſſorum hîc Societatis reſpondere juſſi ſumus Apologiæ, quam illi adverſus cenſuram noſtram edidêre: verùm ſeriùs fortaſſe, quàm pro deſiderio veſtro, ac etiam noſtro, ſed pro ſcholæ noſtræ exercitiis ac prælectionibus, domeſticorumque ac intercurrentium negotiorum neceſſitatibus, ac rei ipſius & argumenti magnitudine, ſatis, ut opinamur, maturè ac feſtinatò. Quamquam & Profeſſores ipſi non exiguam nobis injecere moram, dum inprimis præter expectationem Apologiam ſuam non parùm innovarunt, eamque multò hîc aliam nobis ſuperiore Julio exhibuere, quàm inter ſtudioſos occultè hîc ſparſa primùm Lovanii, ac pluribus deindè locis vulgata foris fuit, tandemque ad quorundam etiam noſtrorum pervenit

manus. Quâ mutatione ſeriùs animadverſâ, quod unicum ejus apud unum adhuc hæreret exemplar, coacti ſumus & ea, quæ jam ſcribere cœperamus mutare, ac totam deindè Apologiam cum veteri conferre; ubi non pauci nobis periêre dies. Ad hæc, non parùm eripuit temporis conſulendorum Auctorum neceſſitas, quos plurimos confidenter magis, quàm fideliter citatos hîc non rarò deprehendimus. Huc accedit, quod plures numero ſimus, cum quibus agendum ſit, & legi ab omnibus & cognoſci oporteat, quod probetur ab omnibus, atque ad eam rem variis etiam fuerit exemplaribus opus, quæ in hac tanta nunc Scribarum & amanuenſium raritate expediri non tam citò potuêre.

Quibus incommodis omnibus occurri facillimum erat, ſi Patres Societatis Apologiæ nobis ſuæ, quibus utique ſcriptam in calce ſignificant, exemplar, uti par erat, tradere fuiſſent dignati. Sed factum per eos ſtudiosè videtur (quod nec apud acta coram Reverendiſſimis Illuſtriſſimiſque DD. diſſimulare potuerunt) ut ne quid ejus pervenire ad nos aliquando poſſet, ſtipulatione etiam cum pleriſque interpoſitâ, ne nobis communicarent, quando ſimile quid ad Reverendiſſimum

D. Archiepiſcopum Mechlinienſem ſcribentes, adjicere non dubitarunt: id, quantum apparet, agentes, ut quàm diutiſſimè ipſorum Apologia abſque reſponſo impunè legeretur, ſimul etiam ut ſuperveniente Reverendiſſimo & Illuſtriſſimo Nuncio Apoſtolico, ſpatiûm nobis ac tempus non eſſet cogitandi atque ex otio reſpondendi.

Undè factum, ut nec ante ſupra-dictum Julium, legitimum & Authenticum exemplar ullum viderimus. Nam licet unus quidem noſtrum, ac poſteà etiam alter, exemplar aliquod ſint nacti, id tamen ſecretum habuêre, partim ne, uti convenerat, palam fieret à quo accepiſſent, partim ne non cæteris flagitaturis, liberum ejus habere poſſent uſum: quamquam nec ullum eorum authenticum fuerit, quin verò admodum depravatum, multiſque locis mutilum ac imperfectum, ut etiamſi omnium noſtrum fuiſſet commune publiceque acceptum, reſpondere tamen conſultum non eſſet, fruſtrà ſe fortaſſe fatigaturis, qui ſcribendi laborem ſuſcepturi eſſent. Et hæc quidem tarditatis in reſpondendo noſtræ, juſta excuſatio eſt, quamquam maluiſſemus ſanè prorsùs eâ nôn uti, optabiliùſque fuiſſet privatim potiùs atque ex otio &c

amicâ ſcripti collatione cum Profeſſoribus agere, quàm publico iſto & quaſi judiciario conflictu; niſi res iſta parùm feliciter in publicum pertracta foret: utrius verò partis culpâ, noſtrâne an illorum, nos hîc proſequi nolumus, maximè quando Illuſtriſſimis Reverendiſſimiſque DD. placuit, obliteratis anterioribus querelis omnibus, de principali tantùm doctrinæ agi argumento. Quare faciendum etiam Profeſſoribus erat, ut ſi quid ejuſmodi in Apologia fuiſſet, id tollerent ac reſecarent, præſertim cùm alia non pauca mutaſſent. Quod uſque adeò factum ab eis non eſt, ut renovarint potiùs ac nonnulla etiam exaſperarint, ut niſi Illuſtriſſimi Reverendiſſimique Domini omittenda hæc cenſuiſſent, opponenda etiam illis reſponſio fuerit. Tacere tamen non poſſumus, quin de prioris ſcripti noſtri titulo tribus nos verbis purgemus.

Et Cenſuræ quidem illi nomen dedimus, non quaſi damnationis authoritatem nobis ſumentes, quam Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedis propriam eſſe non ignoramus, ſed Scholaſticum tantùm ferentes judicium, ſententiamque noſtram dicentes, aut ut veriùs loquamur, non aliud quàm fraternam correptionem interponentes. Idque vel ex eo intelligi facillimè queat,

queat, quod non ita conditum hoc ſcriptum ſit, ut veniret in publicum, ſed ſecretæ tantùm collationi ſerviret, eoque privatim Profeſſoribus, aut uni potiùs Collegii eorum Rectori per Bedellum noſtrum in manus dari juſſum. Nam publicationem ſanè ſi ſpectaſſemus, non ita ſobriè ac jejunè, ſed accuratiùs copioſiùsque multò ſcriptum à nobis fuiſſet. Privatum ergo opus cùm fuerit, non poteſt ſeverioris cenſuræ tamquam damnationis reprehenſionem intelligi habuiſſe, cùm & generalis vocabuli ejus ſignificatio ſit, & verbulo admoniti aliud quidvis eo ſublato ſurrogare licuerit. Quod verò ſcripto potiùs, quàm verbis cum Profeſſoribus agendum putaverimus, præter alias nonnullas cauſas, ea maxima & præcipua fuit, quod ad multa vitanda incommoda, quæ exoriri indè poſſe videbamus, ea nobis expeditior, certior, tutiorque viſa fuerit collationis ratio, quæ proindè partis etiam utriuſque conſenſu firmata tandem ſuſceptaque fuit; ut de negatâ audientiâ juſta eſſe adverſus nos querela nulla poſſit: nam audire eos, uti jam cœptum erat, ſcripto ſuo loquentes, paratiſſimi ſemper fuimus, ſi à nobis potiùs, quàm ab aliis audiri, legique maluiſſent. Sed in hanc Camerinam, & querimonia-

rum argumentum ingredi altiùs nolumus, ſat habentes, facti noſtri vel breviſſimam reddidiſſe rationem. His ergo, uti placuit, omiſſis ac præteritis, ad principalem veniamus cauſam. Legimus itaque Profeſſorum Apologiam, quæ, ut, quod ſentimus, loquamur liberius, adeò nobis ſatisfacit, ut in pleriſque offenderit etiam magis. Et primum quidem quod eorum in multis ſententiam apertiùs liberiùſque prodit, principiis etiam fundamentiſque indicatis, quibus nitantur ac cætera ſuperſtruant: quæ talia prorsùs nobis viſa ſunt, ut iis retentis ac permanentibus, quænam ſperari in hoc ſententiarum diſſidio concordia poſſit, non videamus; *nec doctrinam eam, quam Auguſtini eſſe judicamus, vel ut probabilem nobis retinere liceat, ſed velut hæreticam & Calviniſticam neceſſe ſit omninò damnare.* Qualia ſunt inter cætera, exempli causâ, axiomata illa duo: *Eſſe de liberi actus ratione, ut à voluntate procedat tempore & naturâ prius ad ipſum actum indeterminatâ ac indifferenti.* Rurſus, *Quidquid ex poſitione aliquâ, quæ in poteſtate noſtrâ non ſit, per neceſſariam conſequentiam ſequitur, id eſſe ita neceſſarium, ut liberum eſſe nullo modo poſſit.* Ex quibus tamquam fontibus quibuſdam pleraque eorum dogmata fluunt & confirmantur, noſtra verò tolluntur, perimuntur

muntur atque damnantur. Quæ proindè (quando de purgandis rivulis frustrà laboratur, nisi fontis ante omnia vitium curetur) diligenter expendi ac considerari velimus, præsertim cùm posterius hoc principium olim ante annos 112. universitatem hanc nostram, in causa contra quendam Petrum de Riuo non parùm exercuerit, & Romæ agente procuranteque nostrâ facultate sub Sixti IV. damnatum posteà, & ab ipso authore ibidem præsente, revocatum sit; quemadmodum ex illius temporis actis publicis ibidem constare poterit. Sed de quo negotio cæterisque plura inferius in defensione nostrâ. Displicet deindè in eadem Apologia non parùm, quod quemadmodum olim Pelagiani, erroris ab Augustino notati, dum ei Manichæismum regerunt, quia liberum arbitrium inter cætera videri volebant ab eo sublatum, Manichæorum nescientes juvarent causam; ita isti dum pro Pelagianæ affinitatis admonitione eundem nobis Manichæismum, hoc est mutato nomine Calvinismum objicere student, Calvinistarum partes magnopere promoveant, eosque in suo errore confirment: quemadmodum in subjectis evidenter docebitur.

Lib. 1. contra Iul. cap. 8. & 9.

In eadem Apologia malè nos etiam

habet, quod in illo tam sublimi prædestinationis & gratiæ tractando argumento, suâque statuendâ sententiâ, humanas eos plus satis rationes & philosophicas argutias, quibus sese aliosque implicant, sectari cernimus, ut his potiùs, quàm scripturarum solidis fundamentis, ac certâ Veterum authoritate, niti ac fidere videantur. Et vetustatis quidem, quam totam sibi consentientem satis fortiter asserunt, testimonia subindè non negligunt, sed ea ferè tam indiligenter negligenterque citantes, ut legisse nunquam ea, vel seriò inspexisse non levis suspicio sit, neque tam ex fontibus ipsis, quàm ex lacunis hausisse videantur: adeò ea si excutias propiùsque intuearis, longè aliud loqui ac sentire deprehenduntur.

Huc accedit quod eos non satis ingenuâ simplicitate videamus uti. Cùm enim in priore permanere sententia, assertionesque tueri suas videri velint, tamen tacitè retractant, corrigunt, limitant, mitigant, nonnulla dissimulanter prætereunt, ambiguisque verbis se tegunt atque involvunt, ut in tenebris evadere possint. Sanè interrogati apud acta, num censuratas assertiones pro suis agnoscerent, agnoscere se responderunt; sed quemadmodum eas Apologia explicaret.

Eam

Eam ſi conſulas, vel circa primum de ſcriptura titulum, talem mox declarationem deprehendes, quæ non tam explicatio, quàm correctio ſit, nec tam prioris ſententiæ defenſio, quàm reprehenſio & accuſatio. Quantò ſimpliciùs candidiùſque fuiſſet, à priore opinatione recedere, quàm tueri hoc pacto velle, ac reliquam totam reſponſionem de eodem artificio ſuſpectam reddere? Et quænam ſanè tam abſurda ſententia fuerit, quæ non hoc pacto defendi, ac vera cenſeri queat? Poſtremò diſſimulare nec illud poſſumus, majorem nos in hoc ſcripto deſiderare candorem. Cùm enim ſua quidem dogmata mollire & ſpecioſa reddere conentur, noſtra è diverſo odiosè proponunt, atq; exaſperant, adeòque & adjectis, quas volunt, offenſivis voculis, malo more corrumpunt atq; depravant, affingentes etiam nobis, quę numquam ſenſimus, nec in animum induximus noſtrum. Sed de his hactenùs.

Ad reſponſionem verò noſtram quod attinet, eam ad methodi ac ordinis leges revocandam putavimus.

Quoniam enim Profeſſores vel in ipſo Apologiæ ſuæ titulo controverſas propoſitiones iſtas ſparſim à nobis è ſuis prælectionibus decerptas, ac è ſuis ſedibus queruntur avulſas, querimoniæ huic tametſi

vanæ ſatisfaciendum putavimus. Nam reverà non alium hîc ordinem ſtudiosè induximus, ſed eum ſecuti ſimpliciter ſumus, quem in excerptis per noſtros deputatos ſententiis invenimus, quas ſe illi ex profeſſorum dictatis & prælectionibus, juxta earum ſeriem bonâ fide tranſſcripſiſſe referebant. Sanè de avulſione, quod ajunt, non equidem videmus quemadmodum proferri aliter atque in lucem extrahi potuerunt. Ut enim in Cenſuræ noſtræ præfatione admonuimus, faciendum nobis non fuit, ut totas diſputationes in medium adferremus, neque ulla id habet Eccleſiaſtica conſuetudo, ut aliud quàm ipſa, de qua quæritur, propoſitio expendenda proponatur.

Quamquam nec locis quidem ſuis reſtitutæ alium, quàm in eis notavimus, ſenſum recipiant: excepto uno conditionatæ præſcientiæ vocabulo, quo ſi novo more ad novam explicandam ſunt uſi doctrinam, ignoſcendum nobis putamus, ſi uſitatiorem loquendi in hoc argumento conſuetudinem ſecuti ſumus. Sed pervulgata hæc omnium querela eſt, qui cùm erraſſe videri nolint, intellectos ſe non eſſe clamitent, & aliud in receſſu & tractatus ſui viſceribus habere verba, quàm, è corpore diſtracta præferri videantur.

Veremur

Veremur ſanè, immò ſperamus potiùs, excepto illo conditionatæ præſcientiæ vocabulo, meliùs ipſos à nobis, quàm fortaſsè velint, eſſe intellectos. Verùm hæc interioris jam cauſæ ac diſputationis ſunt. Ad ſubmovendam itaque, licet inanem, iſtorum querimoniam, non ex ordine ad ſingularum reſpondemus aſſertionum Apologiam, ſed eas omnes ad certos paucoſque revocavimus titulos, ut quotquot ad idem pertinent argumentum, eas conjungamus; eodemque ſimul tenore tractemus: cujus quidem Ordinis ac methodi poſt hanc præfationem ſchema quoddam velut tabellam oculis ſubjecimus.

Nam & hoc commodiùs nobis viſum fuit, & ad rei tractationem, & ad intelligentiam accommodatum. Ubi tamen non putavimus ad ſingula nobis minutatim reſpondendum, contenti præcipua diligenter tractaſſe, undè cæterorum difficile non fuerit ſolutionem petere.

Cæterùm præfationis noſtræ, quam Cenſuræ præfixeramus Juſtificationem, ejuſque adverſus Apologiam purgationem, quoniam ex ſuperioribus ea pendet, in poſtremum rejecimus ſcripti hujus locum. In quibus omnibus pertractandis, ſi paulò ſumus prolixiores, veniam

niam nobis dandam putamus. Primùm, quia non ſolis hæc ſcribantur duobus Societatis Profeſſoribus, cum quibus præſens nobis controverſia eſt, ſed aliis quoque pluribus aliter fortaſſis à quibuſdam perſuaſis, quibus proindè latiùs fuſiùſque noſtra fuit explicanda ſententia : quo etiam conſilio verba interdum B. Auguſtini & nonnullorum aliorum Veterum Patrum recenſenda putavimus, ut, quoniam non ſemper ad manum authores ſunt, aut non lubet interruptâ, quæ præ manibus ſit, lectione, ad eorum libros recurrere, ea & eodem ſimul tenore, & ſuo opportunè loco legi, cognoſci, judicarique poſſent.

Poſtremò, quia Reverendiſſimis Illuſtriſſimiſque DD. viſum fuit, ut ne res in longum extrahatur, unicâ nos hâc reſponſione defungi. Quare neceſſe habuimus plura interdum addere, & argumenta diſſolvere, quàm Apologiæ cauſa, ejuſque refellendæ neceſſitas poſtulabat,

Ut autem præfandi finem faciamus, illud nobis ſolemniter præmittendum, ut quæcumque à nobis hîc dicta ſunt, totamque ſententiam ac diſputationem in hoc argumento noſtram, Apoſtolicæ Sedi tanquam Eccleſiæ totius Magiſtræ,

pro-

pro-ut par eſt, ſemperque fecimus, toto cordis affectu ac devotione ſubmittamus, gratiſſimo animo accepturi quidquid hac in cauſa decernendum præſcribendumque cenſuerit, ejus vocem ac definitionem non ſecus atque à B. Petri Cathedra, ac Spiritus Sancti per eam loquentis ore profectam, obedienter, reverenterque ſuſcepturos eſſe profitentes: ut tota intelligat Chriſti Eccleſia, eſſe & nos Sedis Apoſtolicæ filios, qui ab ejus decretis ac definitionibus ne latum quidem unguem Dei gratiâ diſcedere propoſitum habeamus: nec tam de gloria & nominis noſtri honore (ut quidam ſibi perſuadent) quàm de veritate ſollicitos fuiſſe. Quam ſubmiſſionem in noſtra cenſura non fuiſſe initio additam, nemo mirabitur, ſi eam cogitet ſolis hîc Societatis Profeſſoribus ſcriptam, quæ privatim ab eis legeretur, non autem ut in publicum emitteretur.

Ut verò ab ipſo ſtatim principio ad Sedem Apoſtolicam controverſia remitteretur (quamquam id ab eis nunquam petitum intelleximus) tamen id fieri, re nondum mutuâ collatione ad aliquam maturitatem perductâ, præproperum nimis erat, & præmaturum; neque id facere prudentiæ, conſiliique fuiſſet.

Methodi ac Ordinis Schema.

De Scripturâ Sacra.

Assertiones tres.

De Prædestinatione, utrum conditionatam præsupponat præscientiam.

Assertio prima & trigesima.

Sitnè ex meritorum præscientiâ ad gloriam prædestinatio.

Assertiones 20. 21. 23. 24. 26. 27. 28. & 29.

De Providentia.

Assertio 17. secundum posteriorem Censuræ & Apologiæ partem.

De Christi gratia Sufficienter præparante ac excitante.

Assertiones 8. 11. 12. & 25.

Assertio 9. & 10. de gratiæ concomitantis concursu.

Assertio 13. & 22. de perseverantiæ dono.

De sufficiente, quod omnibus detur, auxilio.

Assertiones 2.3. 4.5. 6.7. 14.15. 18.19.

De parvulis.

Assertio 16. & 17. secundum priorem Censuræ & Apologiæ partem.

Conclusio.

Asserrio trigesima prima.

Controversiæ summa & Primaria Capita.

De Scriptura Sacra.

Scripturæ Sacræ verba sententiasque singulas adeò non esse à Spiritu Sancto inspiratas, ut integer etiam liber solâ humanâ industriâ absque Spiritus Sancti assistentia scriptus, sacra scriptura fieri possit, si posteà Spiritus Sanctus nihil falsum ibi esse testetur; atque hujus generis exemplum in 2. fortasse Machabæorum exstare libro. 1. *Assertio 3. de Scripturâ.*

De Prædestinatione.

Prædestinationem ad gratiam, seu decretum liberandi hominem è massa perditionis, præsupponere conditionatam præscientiam obediendi & assentiendi gratiæ seu vocationi Dei, hanc nimirùm quâ illum præviderit Deus sequuturum & non repugnaturum, si sic vel sic vocaretur: absque hac autem præscientia explicari vix posse, quomodò in prædestinatione libertas salvetur arbitrii. 2. *Apol. assert. 1. & 3.*

Electionem ad gloriam non esse immediatam, absolutam & efficacem, sed ex prævisione meritorum, & conditiona- 3. *Apol. assert. 20. 21. & 23.*

tam, quomodò conditionatæ ſunt æternæ vitæ promiſſiones, ſi videl. divinæ gratiæ fuerimus cooperati. Alioquin enim & conſequendæ ſalutis & mediorum huc perducentium abſolutam ſequuturam neceſſitatem, adeòque videri etiam bonorum operum neceſſitatem, ac meritum juxtà Calvini ſententiam tolli.

De Providentia Dei.

4. *Apol. aſſert. 17.* Indignum videri Deo, ſi ante omnem prævifionem ſecundarum cauſarum, de rebus etiam minimis diſponat atque præordinet: omnemque generaliter Dei voluntatem, ſeu conſtitutionem, quâ ante prævifionem cauſarum ſecundarum aliquid præordinet, libertati contingentiæque adverſari.

5. *Apol. aſſert. 24.* Chriſti paſſionem & crucem non fuiſſe æternâ Dei voluntate præordinatam, atque ut tempore ſuo eveniret abſolutè diſpoſitam: ſed ex præſcientia tantùm Judaicæ malitiæ prævifam atque permiſſam. Deum alioqui, ſi Chriſtum abſolutè crucifigi voluiſſet, peccati crucifigentium debere eſſe Authorem.

6. *Apol. 8. & 9. aſſert.* Quando aliquid præſupponitur, quod in noſtra non ſit poteſtate, tum id quod per neceſſariam conſequentiam indè colligitur, ita eſſe neceſſarium, ut liberum eſſe non poſſit.

De Gratia Christi.

Gratiam Christi quamvis sufficientissimè præparatam, relinquere nihilominùs voluntatem indeterminatam & indifferentem ad benè velle: essèque hoc de liberi actus ratione, ut à voluntate procedat tempore & naturâ priùs ad actum ipsum indeterminatâ ac indifferente, ideòque gratiam efficaciter & infallibiliter voluntates nostras determinantem, actus ipsius tollere libertatem. 7. *Apol. assert. 8. 9. & 10. & ibid. in Apol. ad Censuram Duacensem.*

Dei gratiam quantumcumque efficacem sic esse in liberi arbitrii potestate, ut quamvis interdùm difficile sit ei non cedere, possit tamen frustrà & absque conversionis effectu esse adhibita, si videlicet acquiescere noluerimus. 8.

Gratiam efficacem, de qua Scripturæ loquuntur, & Augustinus differit, quâ fiat videlicet ut non possimus tantùm: sed & faciamus, esse quemdam Dei concursum specialem & supernaturalem naturali ac generali similem, qui peccatori sufficienter excitato ita paratus ac præsto sit, quemadmodùm alter naturali potentiæ videndi, ambulandi, &c. 9. *Apol. assert. 8. & 9.*

Ad explicationem sententiæ de gratia ad singulos actus necessaria, sufficere habitus infusos, & illum jam dictum concursum, eamque etiam D. Thom. esse sententiam. 10. *Apol. assert. 8. & 9. & ibidem in Apol. Censur. Duacens.*

Duplicem statuendam esse post lapsum perseverantiam, alteram, quâ quisque 11.

 per-

perſeverare poſſit, ſi velit; alteram quâ actu perſeveret. Illam communem eſſe juſtorum omnium, hanc paucorum tantùm quorundam, qui in gratia ſint confirmati.

12. *Habere omnes homines*, etiam infideles ac obduratos, ſemper & ubique ex parte Dei ſufficiens auxilium, quo ſe convertere & à peccatis exurgere poſſint: alioqui enim non fore Chriſtum Redemptorem omnium: futuram deindè quàm plurimis Dei legem obſervatu impoſſibilem, nec defuturam peccatoribus in die judicii de tranſgreſſione legitimam excuſationem.

13. *Quin & parvulos omnes*, in maternis uteris morientes, habere ſimiliter ſufficiens ſalutis remedium: alioquin enim eadem de Redemptore omnium Chriſto, ac relictâ excuſatione, ſequutura abſurda.

Apol. aſſert. 6. Apol. Aſſert. 2. Quocircà improbabiles etiam eſſe B. Auguſtini expoſitiones circa illud Apoſtoli, Deus vult omnes homines ſalvos fieri; nec ejus inſtituto congruentes. Idque propterеà, ut de ſufficienti omnibus parata gratia ſenſus, qui Auguſtino non placuit, retineri poſſit.

Ad Apologiam trium assertionum de Scripturâ Sacrâ.

CAPUT PRIMUM.

QUOD felix faustumque sit, invocatâ S. Spiritus gratiâ responsionem aggrediamur ad Professorum in Collegio hîc Societatis Apologiam, quam Censuræ nostræ opponendam putarunt. Et apud acta quidem coram Illustrissimis Reverendissimisque DD. habita, assertiones in Censura propositas pro suis agnoscunt, sed quemadmodum eas in Apologia sua explicant. Ergò ut à primo scripturæ articulo auspicemur, videamus quemadmodum eas interpretentur, vel in hac ipsa postrema Apologiæ correctione, in qua quæ circa hanc partem prius scripserant ediderantque, & hærent etiamnum in hominum manibus, ita prorsùs immutarunt; ut à priore sententia, majori ex parte, recedere videantur: quæ sanè non explicatio, sed castigatio est. Et tertia quidem hujus argumenti assertio, quæ ob peregrinam sui novitatem animum nostrum potissimùm offendebat, his erat concepta verbis: *Liber aliquis, (qua-*

lis fortè est secundus Machabæorum) *humanâ industriâ sine aſsistentia Spiritus S. scriptus, si Spiritus S. posteà testetur nihil ibi esse falsum, efficitur Scriptura Sacra.* Hæc tertia propoſitio, inquiunt, ſemotà parentheſi, videtur omninò eſſe certa, niſi quæſtio ſit de nomine. Quod declaraturi exemplum ſubjiciunt, ſed quàm cum re propoſita conſentiens, quivis facilè intelligat.

Nam cùm propoſitio illa, uti expreſſa cernitur, generalis ſit, ad omne argumentum & cujuſvis generis Scriptorem, ut in Julii Cæſaris etiam commentarios, & Saluſtii alicujus hiſtoriam quadrare poſſit, exemplum nunc inducitur & piæ hiſtoriæ & pii Scriptoris. Cumque priùs humana tantùm induſtria Scriptori tribuatur, ac Spiritus ſancti aſſiſtentia ſemel ab eo ſubmoveatur, in propoſito nunc exemplo ex Spiritus S. inſtinctu ſcribere ponitur: nec omnis prorsùs, ſed ſingularis tantùm quędam Spirit. S. negatur aſſiſtentia.

Tertiò cùm in Aſſertione non aliud Spiritus ſancti requirant teſtimonium, quàm in ſcripto nihil eſſe falſum: imò (nunc quia quod verum eſt, noxium etiam legentibus & pernicioſum eſſe poſſit) tale conſtituitur teſtimonium, quo quæcumque ibi ſcripta ſunt, vera & ſalutaria eſſe firmentur.

Deni-

Deniquè, priore illo accedente testimonio, scriptum hujusmodi scripturam sacram effici asseritur: nunc verò non quidem scripturam fore sacram, nec (quod altera illa habebat Apologiæ editio) authoritatem habiturum Scripturæ sacræ; sed authoritatem æquè infallibilem, atque habeat scriptura sacra.

Mira profectò explicandi ratio, ut tam diversum & alienum inducatur exemplum, ac cum proposita regula quasi ex diametro pugnans. Ecqua verò tam posthac erit absurda sententia, quæ non in hunc modum defendi, ac vera esse videri poterit? Non hæc sanè explicatio est, sed tacita potiùs, immò manifesta prioris sententiæ correctio. Non enim, ut cætera dissimulemus, de infallibilis veritatis, sed ponderis ac dignitatis ejusdem authoritate agitur. Hominis enim verbo, etsi divinum accedat suffragium, quòd falsum non sit, numquam per hoc tamen Dei verbum efficietur, quando non id per os hominis locutus sit vel dictavit Deus; qualis esse omnis Scriptura sacra debet, eòque tantam quanta ipsius Dei est habere dignitatem atque authoritatem. Certè non hæc sola vocabuli controversia est; magno enim intervallo distant veritas æquè infallibilis, & æqualis authoritas,

quæ artificiosè hîc permiſcentur & confunduntur. Et tamen cùm hâc caſtigatione æqualem authoritatem poſterior Apologia detrahere velle videatur, tamen in ſubjecta Regiæ epiſtolæ ſimilitudine ſatis inconſtanter aſſerit eam rursùs, ac vindicat, ut quam hîc certam teneat ſententiam agnoſcere vix liceat, quamquam nec juvat eos; ſed pro nobis potiùs facit inducta ſimilitudo: Nam diplomata regia, præterquam quod niſi de ipſorum priùs mandato condi non ſoleant, etiam niſi ex mente ac præſcripto ipſorum non conficiuntur: & licet ea ipſi non ſcribant vel dictent (quia ejus rei peritiam ferè non habeant) præfixa tamen eorum authoritate formularia ſunt, ad quorum exemplum componere ſeſe ſcribæ debeant, ſtylumque formare. Tametſi in ejuſmodi edictis non tam Principum ſapientia quàm voluntas quæritur, ea enim eſt quę ad vim obligationemque legis imprimis neceſſaria eſt, illa non item. Alioqui enim quis neſciat longè plus ponderis & authoritatis habiturum eſſe librum qui à ſapiente quopiam Rege, uti Salomone, ſcriptus atque compoſitus ſit, quàm ſi teſtetur ille tantùm nihil ibi ineſſe falſi?

Quemadmodum & conſultatio aliqua juris à conſultiſſimo famoſiſſimoque legiſ-

giſperito condita majoris apud omnes erit authoritatis, quàm ſi ab alio quovis confectæ ſubſcribat ipſe tantùm, ac teſtetur nihil habere falſitatis. Ita ſanè nec par ſcripti authoritas atque majeſtas, cujus Spiritus ſanctus, omnis ſapientiæ fons, atque ipſa eſſentialiter ſapientia, ipſe ſit author; & cui veracitatis tantùm ferat teſtimonium. Nam alioqui quomodò & non Conciliorum Oecumenicorum par erit cum ſcriptura ſacra authoritas? & ipſa tamen publicum habent in Canonibus præſertim ſuis inque ipſo fidei ac morum dogmate Spiritus ſancti per os Eccleſiæ Sediſque Apoſtolicæ certiſſimæ ac infallibilis veritatis teſtimonium.

Et Beatus quidem Gregorius primas quatuor generales Synodos, ſicut quatuor Euangelia ſuſcipere ſe fatetur: verùm non æquatâ authoritate ac paris excellentiæ ac dignitatis exiſtimatione; ſed quod earum conſtitutiones velut à ſpiritu Dei profectas atque ex omni parte veriſſimas, reverenter ac incunctanter amplecteretur. *Lib. 2. Epiſt. 29. ſeu cap. 49.*

Aliud ergo eſt, librum eſſe canonicum, vel canonicam habere ſcripturæ ſacræ authoritatem; aliud veracitatis ſuæ à Spiritu ſancto obtinere teſtimonium. Idque ſpectaſſe Auguſtinum arbitramur, quando *Lib. 18. de Civit. Dei cap. 38,*

do libros quosdam historicos, à prophetis licet conscriptos, qui & in libris Paralipomenon non rarò citentur, ideò existimat in canonis authoritatem non esse receptos, quod etsi secundum seriem veritatis, cui & sacri Scriptores illi testimonium perhiberent, humanâ tamen diligentiâ tantùm industriâque absque peculiari spiritus sancti inspiratione, conscripti forent. Sentiens videlicet propheticum non hîc sufficere testimonium veritatis, sed adesse debere Spiritum sanctum verbi sui authorem ac inspiratorem; alioquin existere non posse scripturæ canonicæ authoritatem ac majestatem.

Quare non placet, nec satisfacit quod vel per fictionem superior illa propositio accipienda dicatur; cujus quidem nullùm hodiè in scripturis exstet exemplum (ut de secundo Machabæorum libro securis esse nobis jam liceat) non tamen sit ejus impossibilis casus, si Deo ita placuisset, esse enim conditionatam propositionem, quæ contradictionem non implicet. Nam ut hanc fictionem aliâ fictione subsistere posse donemus, nunquam tamen par libri ejus erit cum cæteris authoritas. Verbo enim Dei probatus veritatem quidem habebit infallibilem, verbi tamen Dei authoritatem (cùm hominis,

non

non Dei, sit verbum) eoque nec scripturæ sacræ authoritatem habebit. Sed quid hâc fictione opus, si nullum ejus usquam exstat exemplum? Cùm tamen has regulas & propositiones constituere se professores in prælectionibus suis fateantur: ut scriptura quid sit, & quomodò à cæteris distinguatur, intelligi queat; nisi quia exemplum aliquod, in quo habere locum tertia regula posset, existere senserint, in secundo videlicet Machabæorum libro, quem etiam nominare non dubitarunt; nisi quod ad mitigandam novitatis offensionisque invidiam, dubitandi particulam adiecerint: certè ad tertiam hanc assertionem priores duæ velut gradus quidam omninò jactæ videntur?

Quare prudenter ab eis factum imprimis, quod parenthesim illam de secundo Machabæorum libro tolli jubent (ita enim Apologiæ verba interpretari maluimus, quàm ut certam non esse opinationem illam significare tantùm voluerit). Deindè quod scrupulum illum, quem de canone Judæorum adversus eundum librum prior Apologia injiciebat; tollendum nunc dissimulandumque putarint; tum quia hæreticorum sit nostri temporis contra libri ejus authoritatem argumentum,

tum, tum quia ejus imbecillitatem Psalmi Davidici coarguant; tres item libri Salomonis; nec non & Daniel Propheta, cæterique, quos hagiographos appellarunt, quos testis Hieronymus est in Judæorum canone non fuisse computatos: vel si eum viginti duobus libris metimur, certè extra hunc numerum & Judith, & Tobias, nec prior minùs quàm posterior Machabæorum est liber, quos proindè necessum erit in similem venire suspicionem. Jam quod ad priores duas assertiones attinet, quas certas priùs haberi Apologia volebat, nunc autem probabiles tantùm esse, moderatiùs sentit: ut donemus non fuisse sacris scriptoribus novâ inspiratione & revelatione opus, quâ de rebus conscribendis, aliundè priùs satis cognitis, ab integro edocerentur: sicut in Christi gestis dictisque usu venit, quorum pleraque Matthæus & Joannes oculis suis auribusque hausêre: non tamen aliud nihil circa eos aut cæteros sacros historicos operatam putamus Spiritus sancti assistentiam, quàm ut eorum voluntatem ad suscipiendam scriptionem semel excitaret, ac intellectum gubernaret, ne falsum aliquid scriberent.

Præfat. in lib. Reg. & Salom.

Nam & visorum & auditorum etiam, quæ alioqui norant, non omnia semper

per eorum mentibus occurrebant, quæ proindè necesse erat in memoriam eis peculiari ac renovatâ illuminatione revocari; quemadmodum facturum sanctum Spiritum Apostolis suis Christus promisit. Ille, inquit, suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis: ut videlicet eorum essent animo præsentia, ac certissimè etiam scirent esse illa sic, & eodem modo facta, vel dicta. Præterea inter tam varia gesta & verba (quoniam describi omnia spiritus sanctus nolebat) delectus habendus fuit, qualem & in suo Euangelio Joannes agnoscit. Eum certè putandum non est humanâ tantùm industriâ absque singulari Spiritus sancti inspiratione fuisse factum. Jam ad orationem ipsam & scripturæ fabricam quod attinet, ac texendi, struendique sermonis modum, omninò is videtur Spiritui sancto immediatè tribuendus, ut non de Prophetis modò, sed etiam historiographis sacris dici potuerit, manum eos & calamos fuisse scribæ velociter scribentis: quod de secundi Machabæorum libri authore, prior Apologia disertis verbis his negabat. Certè de Euangelistis loquebatur Augustinus, cùm de Christo diceret, dicta eum factaque sua per Apostolos tanquam caput per manus conscripsisse, & de

Ioan. 14.

Ioan. 20.

Sub fin. lib. de consensu Euangelist. cap. ult.

de tota generatim ſcriptura ſacra per Dei miniſtros ſpiritu ſancto, qui in eis operabatur, impletos, tanquam ipſius digitos omnem utriuſque teſtamenti confectam nobis eſſe ſcripturam. Alioqui enim quo-
14. 2. ad Tim. 3. modò verum erit quod ait Apoſtolus, omnem ſcripturam divinitùs eſſe inſpiratam, ſi neque res ipſa, neque ſermo fuerit à Deo inſpiratus. Neque enim ad hoc ſatis eſt primam illam inſpiratam eſſe ſcribendi voluntatem ac mentem ne aberret, cùm opus eſt dirigi. Nam ut ſcribendi voluntas, etiam cum Dei aſſiſtentia conjuncta, à ſcripto ipſo plurimùm diſtat; ita quoque, voluntates, ac ſcripti ipſius inſpirationes. Accipiamus enim prophanum ſcriptorem, quem in Eccleſiæ utilitatem, ad rem geſtam aliquam deſcribendam excitet Deus, cui & in ſcribendi curſu ita aſſiſtat, ut ne labi eum uſquam patiatur, in cæteris humanâ tantùm induſtriâ uti permittat: An ſecundum Apoſtoli mentem, divinitùs erit hujus inſpirata ſcriptura: an præ hac inſpiratione peculiare nihil habebit ſacra & canonica hiſtoria? Non id ſanè dicendum putamus. Quare non ſatisfacit illa diſtinctio, quâ dupliciter aliquid ex divina inſpiratione ſcribi poſſe dicitur, non tam explicando quàm eludendo Apoſtolico loco adhibita

Aliud

Aliud enim eſt, ſcripturam inſpirari, aliud ex inſpiratione ſcribi: quando illud ad rem & ſcriptum ipſum pertineat, hoc ad ſolum referri poſſit ſcribendi propoſitum ac voluntatem. Callidè verò atque ingeniosè ab eis factum: Quod quæ contra ſecundum Machabæorum librum in priori Apologia ex ſua perſona produxerant argumenta nunc (quoniam invidioſum id ſibi eſſe videbantur, ſimul etiam P. Bellarmini ſcriptis admoniti) ex Calvini potiùs opponunt perſonâ, ac proindè pro cauſæ commodo diluunt atque diſſolvunt: addentes Catholicorum hanc eſſe ad ea reſponſionem. Verùm ut eis crederemus, nomina eorum exprimere debuerant, ne de ſe tantùm locuti exiſtimarentur. Quamquam, an hoc ſibi Calvinus fundamentum, ut ajunt, ſtatuat, non liquet. Nam ejus antidotum, cùm hæc ſcriberemus, ad manum non erat, & in P. Bellarmini ſcripto, undè hoc Calvini argumentum reperiſſe videntur, non ſatis etiam hoc apparet.

Tom. 1. c. 1. de Verbo Dei cap. 5.

Nos certè putamus aliter reſpondendum: Inſpirationem ſcilicet Spiritus S. non excludere quærendi, legendi, meditandi, aut ordinandi ſermonis curam ac ſtudium; non magis quàm precationis atque jejunii: quemadmodum enim poſt 15.

ora-

orationem ac præmissum jejunium: ita & post meditationis laborem atque industriam & rem, quam scribi velit, etiam ante non ignoratam, & sermonis structuram ac ordinem suggerere Spirit. S. potest; id quod non historicis tantùm sacris, sed Prophetis etiam evenire interdùm potuisse existimamus. Neque enim isti inter scribendum tunc demùm mysteriorum ac futurorum semper revelationem accipiebant, cùm de multis certum ac evidens sit anteriorem in eis fuisse revelationem, posteriorem scriptionem. Certè in Ecstasi & raptu positi, non simul ea quæ videbant in litteras mittere poterant. In his ergo posteà describendis, cur non ut in cæteris rebus sensu, experientiâ, aut lectione cognitis, humanæ industriæ relictus locus aliquis cogitari queat; posteà tamen inter scribendum suggerente post meditationis laborem Spiritu sancto quęnam horum & quomodò scribi vellet? Quare non debet Jeremiæ in dictandi facilitate sine prævia cura exemplum vel ad omnia prophetica scripta extendi, vel secundo obstare Machabæorum libro, quominus à Spiritu sancto dictatus intelligatur; suggerente videlicet eo etiam post meditationis, industriæque humanæ laborem, & quænam è multis, & quibus quæque verbis scribi ac

Vide Bedam in princ. Euangel. Ioannis.

16.

Ierem. 36. 2.

Machab. 2.

ac exprimi vellet. Sed quid hâc, inquiunt, sermonis inspiratione opus, maximè, ubi idoneum Scriptorem aliquem, & exprimendi, quod sentiat, facultate instructum, Spiritus sanctus, interveniat? Nam ut non deest in necessariis, ita in sufficientibus non redundat. Respondemus imprimis quod ad res sacras scribendas non invenit aliquem Spiritus S.; sed facit idoneum. Ubi si replicent Dei munere factum quemquam priùs idoneum: Respondemus facultatem istam & idoneitatem non tam in habituali aliquo & inhærente perseveranteque dono, quàm in præsenti positam inspiratione Divina, quâ Spiritus Sanctus animos eorum, quos ad hoc officium delegerit, inter scribendum, afflat atque imbuit, suggerens eis ac mentibus eorum repræsentans quid, quo ordine ac loco; quibus verbis scribi aut enunciari velit; quæ non detur nisi quibus, & quando opus est.

Ut enim non deest in necessariis Deus, ita (ut superioribus utamur verbis) in sufficientibus minimèque necessariis non redundat nec diffluit. Alioqui enim si anteriorem aptitudinem & scribendi facultatem etiam Dei munere donatam in hagiographis omnibus requirimus, certè in Prophetis vel maximè, quos ad subli-

miora ſcribenda magis eſſe oportet inſtructos. Quod ſi ita eſt, non erit ergò nec iſtis ſermonis atque verborum neceſſaria inſpiratio, quando videlicet idonei jam ſint ad ea, quæ norint, deſcribenda, ſibique abundè ſufficiant, ut ſola eis Spiritus ſancti aſſiſtentia directioque neceſſaria ſit, nec-ubi fortaſſis humanâ fragilitate labantur aut peccent. Certè multa in eis occurrunt hiſtorica, quæ vel experientiâ, vel auditione perceperant, pleraque arcana & myſtica, quæ ſecretiore jam revelatione norant priuſquam ſe ad ea ſcribenda componerent. Quare ſi cæteris ſcriptoribus anterior facultas ſuffecit, cur non & in Prophetis? aut ſi in iſtorum ſcriptis verba omnia & orationis ſtructuram peculiari quodam inſpirationis modo, à Spiritu Sancto eſſe volumus, cauſa non eſt, cur, non & de cæteris ſacris Scriptoribus idem dicamus eſſe Judicium, patiamurque Spiritum Sanctum ſublimiori ac excellentiori modo ſcribis & Amanuenſibus, quàm homines, uti. Ubi nec ſtyli inter Scriptores ſacros obſtare nobis diverſitas debet, quò minùs à Spiritu Sancto & ipſe profectus putetur. Nam hæc ipſa varietas etiam inter Prophetas invenitur, eloquentiùſque Iſaias aulicus ſcripſit, quàm Paſtor & ruſticus Amos,
quorum

quorum tamen verba singula, totusque sermo à Spiritu Sancto inspiratus conceditur. Sed nimirùm utebatur his organis Deus, servatâ cujusque qualitate ac conditione, quando hæc ipsa varietas sapientiæ etiam ipsius consilio subserviebat.
Quæ verò de synonimis substituendis ver- 18.
bis, & translatione in aliam linguam in priori Apologia objiciuntur, eodem Propheticæ scripturæ diluuntur exemplo, cujus nimirùm verba omnia immediatè fatentur à Spiritu Sancto dictata. Porrò
quod secundi Machab. libri Scriptor ve- Cap. 15.
niam petere se dicat, si minùs convenienter historiæ dixerit, videri non debet in Spiritus Sancti redundare injuriam.

Neque enim falsitatis aut erroris alicujus, sed minùs accurati tantùm sermonis & veniæ petitio est; cujusmodi & apud
Paulum reperire est, qui dum sermonis 2. Cor. 11.
confitetur imperitiam, quid aliud, quàm ejus veniam quodammodò poscit? Verùm
ibi non aliud quàm tacita quædam (sed 19.
mirâ dignatione ad humanæ inbecillitatis accommodata ingenium) intelligenda sit admonitio, ne quis verborum & orationis humilitate offensus à sacra lectione resiliat.

At neque superioribus obstat, quod Præfat. in Luc.
B. Ambrosius plurimos quidem laborasse

dicat, & Euangelium ordinare conatos, ſed ſolos quatuor Euangeliſtas abſque ullo ſcripſiſſe conatu atque molimine. Loquitur enim de humano conatu qui fruſtraneus ſit, nec facilem felicemque reperire potuerit exitum; qualem tamen habuerint quatuor Euangeliſtæ, non habuerit Baſilides aliique complures, qui & ipſi Euangelium conati ſunt ſcribere; ſed conati tantùm, præſtare autem, Dei gratiâ deſtituti, non potuerunt. Ubi non negat Ambroſius quin ante ſcriptiônem adhibere curam & induſtriam aliquam Apoſtoli potuerint in rerum ac ordinis ſtatuendi meditatione, ſed quod cœptum ſemel ab eis ſcribendi opus, ſummâ facilitate & felicitate abſque laborioſo molimine ad finem decurrerit, offundente videlicet mentibus eorum Spiritu Sancto quid potiſſimùm, quo ordine, quibus verbis perſcriberent; id quod noſtram planè confirmat ſententiam. Hæc enim ejus ſunt verba ſuper illud procemii Lucæ Euangeliſtæ, *quoniam multi conati ſunt &c.* Conati utique illi ſunt, qui implere nequiverunt, ergo multos cœpiſſe, nec impleſſe etiam S. Lucas teſtimonio locupletiore teſtatur, dicens, plurimos eſſe conatos. Qui enim conatus eſt, ordinare ſuo labore conatus eſt, nec implevit. Sine

conatu

conatu enim sunt donationes & Dei gratia, quæ ubi se infuderit, rigare consuevit, ut non egeat, sed redundet Scriptoris ingenium. Non conatus est Matthæus, non conatus est Marcus, non conatus est Joannes, non conatus est Lucas; sed divino spiritu ubertatem dictorum rerumque omnium ministrante sine ullo molimine cœpta compleverunt. Cæterùm ad Anomæorum & Erasmi errorem quod attinet, quàm illæ assertiones ac potissimùm tertia, ut suis concepta est verbis, non procul ab eo discedere visa nobis haud injuriâ fuerit. Judicium hîc adscribere placet antedicti P. Bellarmini, quod eò pluris Societatis Jesu Professoribus faciendum est, quod & domesticum sit, & ejus omninò, quem Romæ docentem audierint, & à quo, quæ hîc tradiderunt, pleraque omnia se accepisse fatentur. Audiamus ergo quid, de hoc ipso agens argumento, scriptum reliquerit.

Postrema, inquit, eorum hæresis est, qui in ipsis B. Pauli Epistolis, aliisque sacris ac divinis libris non omnia scripta esse volunt dictante Spiritu Sancto; sed aliqua interdùm solâ providentiâ ac ratione humanâ duce. Quocircà totam Epistolam ad Philemonem ut more humano scriptam contempserunt. Laborabant olim hoc 20. *Tom.1. c.1. de Verb. Dei. cap. 6.*

errore tum Anomæi apud Epiph.hæreſ.67. tum etiam alii quidam apud Hieron.inc.5. Micheæ & præfatione Commentarii epiſtolæ ad Philemonem, & apud Aug. lib. 2. contra adverſ. legis & Prophet. c. 2. Noſtro ſæculo Eraſmus eandem hæreſim renovavit &c. Hactenùs ille.

Certè non poterat Cenſuram noſtram clarioribus confirmare verbis. Quamquam & vehementior ejus, quàm noſtra, oratio eſt, ut qui vicinias tantùm, ac ejus erroris acceſſum notaverimus; quia videlicet etiamſi Profeſſorum ſententia nullum in ſacris libris errorem cum Anomæis, aut memoriæ lapſum cum Eraſmo agnoſcat; principia tamen ea ſtatuunt, undè opinationem hanc illi colligebant. Quamquam quos reprehendit Hieron. præfatione ad Philemonem, non lapſum aliquem Paulinæ epiſtolæ, ſed humanum tantùm ſtudium ac induſtriam objiciebant.

Et hæc quidem de hoc argumento dicta ſufficiant, nam ad ea quæ ſub Apologiæ finem ſequuntur ex ſuperioribus non jam erit difficilis reſponſio.

Ad Apologiam assertionis primæ ac trigesimæ de Prædestinatione.

CAPUT II.

CIrca assertionem seu articulum de prædestinatione annotaveramus, certitudinem eam, cujus in definitione prædestinationis B. Augustinus fecisset mentionem, non rectè explicari præsuppositâ præscientiâ conditionatâ; quia nimirùm præscientiam ille intelligeret absolutam, eorum videlicet, quæ facere ipse absolutè decreuisset, atque hinc etiam absolutè præsciret.

Hujus occasione prolixè docet Apologia tum hoc loco, tum circa assertionem trigesimam totam prædestinationem præsupponere conditionatam hujusmodi præscientiam, atque ipsam hinc ejus originaliter pendere certitudinem. Quare & nos de ea necesse est aliquid dicere. Et principio quidem negant à nobis intellectam, quam dixerunt conditionatam præscientiam, dum eam hoc pacto interpretati sumus, si acceptare gratiam & perseverare homines voluerint; nimirùm secuti ejus vocis notissimam acceptionem ac

usum. Sed facilè patimur, ut eorum hac in parte mentem dicamur non esse assecuti, modò tamen saniorem aliam explicationem adferant. Eam ergò audiamus. Conditionatam, inquiunt, præscientiam intelligimus, quâ præsciat Deus quid quisque facturus sit, si hoc vel tale excitationis, motionis, suasionis genere menti ejus congruenter vocetur: quâ prævisione præsuppósitâ Deum, ajunt, hanc ipsam vocationis gratiam electis suis præparasse, atque hanc esse prædestinationem, cujus etiam omnis certitudo ex conditionata hujusmodi præscientia pendeat; sine qua difficillimè explicari posse volunt, quomodò cum Dei prædestinatione liberum servetur arbitrium. Sed nec ista minùs explicatio displicet, neque ullo pacto declarandæ prædestinationis apud Augustinum definitioni congruit, sed adversatur potiùs.

Nam non est quidem absque præscientia Dei prædestinatio, quæ & Augustino causa fuit, cur ejus in sua definitione faciendam putarit mentionem; sed non inprimis, quæ Dei præordinationem antecedat. Neque enim ideò cuiquam vel gratiam, vel gloriam præparat Deus, quia eam se daturum præscierit, sed contrà ideò præscit potiùs, quia absolut

dare

dare decreverit, præscius videlicet eorum quæ sit ipse facturus. Deindè nec illa intelligenda præscientia, quæ conditionata sit, quâ præsciat videlicet Deus acceptaturum hanc gratiam atque salvandum, si hoc vel illo modo vocetur, sed absoluta, quâ præsciat videlicet, quid sit ipse facturus, quomodò eam & Aug. ibidem & alibi frequentissimè explicat. Quod ut rectiùs pleniùsque intelligatur.

Observandum B. Augustinum, præscientiam, de qua loquitur, non ad diversum aliquod, sed ad idem prorsùs referre objectum, ad quod ipsam præparationem; ad omnia videlicet Dei beneficia, quibus certissimè liberari ait quicumque liberantur: Atqui conditionata præscientia non hæc Dei beneficia; sed humanæ respicit voluntatis affectum atque inclinationem, quid videlicet factura sit, si hoc vel illo modo moveatur. Non ergo de tali præscientia, intelligenda Augustini definitio: ut sensus ejus sit, prædestinatiò est præscientia quid facturus sit homo, si sic vel sic à Deo fuerit vocatus, & beneficiorum ejusmodi præparatio; sed est præscientia ipsorum, quæ donaturus sit, beneficiorum, ac eorumdem certa atque efficax præparatio. Prorsùs, inquiunt, & nos absolutam statuimus præscientiam, sed quam altera 21.

conditionata præcedat. Verùm quæ Augustino, ejusque definitioni, imò etiam prædestinationi ipsi impertinens sit. Nam si absolutè dare decrevit, quid hâc præsuppositione opus? Quia nisi hâc, inquiunt, admissâ, non videmus quemadmodum cum prædestinatione liberum arbitrium conciliari possit.

Sed videndum sanè est, ne dum Veterem & vulgatam liberi arbitrii cum prædestinatione conciliandi viam relinquimus, ex ipsa novitate periculum incurramus; dumque incautiùs charybdim conamur effugere, in Scyllam incidamus.

1. *Ratio.* Nam primùm quidem sermo iste; prædestinatio gratiæ conditionatam præsupponit veniendi præscientiam; novus in Ecclesia, peregrinus ac inauditus est, ac ne scholasticis quidem hactenùs DD. Imò nec cæteris hujus tempestatis Scriptoribus cognitus. Undè non immeritò ipsâ suâ insolente novitate auditores offendit Lectoresque perturbat, eoque periculi alicujus metum ac suspicionem haud injuria ingerit.

2. Atque ideò etiam magis, quod sensum manifestè præ se ferat, quem non parùm putamus erroneum: videl. obedire gratiæ & vocantem sequi, præscitum esse tantùm & non prædestinatum. Si enim

enim non solùm vocare, sed etiam vocantem sequi, prædestinationis effectus est, non prædestinatio talem ullam præscientiam præsupponit, sed è diverso potiùs præscientia prædestinationem. Ideò enim Deus videt, quod sic, vel sic vocati venirent, quia sic vocando facturus esset ut venirent. Cùm ergò non solùm vocare, sed etiam vocantem sequi ad prædestinationis gratiam pertineat, ita sermo ille hæc duo dividit, ut unum ad prædestinationem pertinere significet, alterum verò ad præscientiam.

Tertiò talis præscientia nihil facit ad prædestinandi causam. Nec enim ideò prædestinat aliquem Deus ad prædestinationis gratiam, quia sic vocati prævidet obedientiam. Siquidem hoc esset prædestinationem gratiæ secundum meriti præscientiam asserere. Cùm ergo hæc præscientia nihil ad prædestinationem gratiæ faciat, cur eam prædestinatio præsupponit? An, sicut ajunt in Apologia ad Censuram Duacensium, præscientia in Deo necessaria est, liber vero prædestinationis actus? Cur ergo non etiam addunt, quod prædestinatio ad gratiam totam Trinitatem, filiique generationem atque Spiritus Sancti processionem præsupponat? 3.

Quartò, prædestinatio nullam in homine 4.

mine affectionem, dispositionem, aut præparationem prærequirit, aut præsupponit, sed ipsa est, quæ hominem, quem vult, & quomodò vult, præparat, disponit, & afficit. Non ergo præsupponit humanarum dispositionum atque affectionum præscientiam, ut sic vocet in tempore, quomodò videt homines natos & dispositos ut sequantur, quemadmodùm Ruardi quædam, paulò post citanda, verba sonant.

5. Quinto loco, quærimus undè Deus præsciat hunc secuturum, si hoc vel illo modo vocetur. An quia facturus sit ipse ut sequatur, ideoque præsciat, quia facere constituerit. An quia inter hanc Dei vocationem ac sequendi in homine obsequium ac obedientiam, necessarium putent esse nexum, ut posterius ex priore necessariò consequatur. An postremò quia talem videat voluntatis affectum ac propensionem, ut sic vocata, excitata, suasa, ex seipsa deindè suisque viribus sit secutura? Unum quod volent è tribus eligant. Si primum, illud nobiscum sentiunt; sed ubi sequatur, non præsupponatur præscientia: Sin autem secundum sumant, & liberi arbitrii obsecundationem necessariò connexam esse velint, ut tali positâ vocatione, vitari non possit obedientia.

dientia. Ergo cùm jam abſoluta accedit vocandi voluntas, ſequitur juxta ipſorum ratiocinationes abſoluta veniendi neceſſitas. Quid ergo ad commodiorem liberi arbitrii defenſionem iſte profuerit explicandi modus, propter quem tamen excogitatus dicitur? Poſitâ enim tali vocatione, non eſt homini recuſare liberum, quando ſic vocatus non poſſet non venire. At verò ſi fatentur, non eſſe ita neceſſariò connexa, ſed conſiſtere ſimul poſſe, ut ſic vocatus non veniat; probare, quantum arbitramur, non poterunt, non hoc ſæpiùs evenire, ut quidam convenientiſſimè licet vocati non obſequantur. Statuamus ergo illa accidere, quænam illa tunc erit conditionata præſcientia? nonne error potiùs quàm præſcientia. Non enim eſt vera conditionata hæc, ſi ſic vocetur, veniet; nec juxta hunc miſericordiæ intellectum vera Auguſtini ad Simplic. ſententia, Si Deus miſeretur, volumus. Ergo circa ejuſmodi conditionatam non ſcientia, ſed error verſetur neceſſe eſt. Nec enim conditionatè poſſumus ſcire conſecuturum eſſe Petrum vitam æternam ſi perſeveret, niſi vera hæc propoſitio ſit, Petrus vitam conſequetur, ſi perſeveraverit uſque in finem. Et hæc quidem propriè loquendo de conditiona- *Lib. 1. q. 2.*

ta præſcientia. Sed neque abſoluta veniendi præſcientia ineſſe Deo videri queat, ex abſoluta voluntate quoquo modo trahendi; cùm non ſequatur, Deus vult illum trahere quomodò videt ei convenire ut veniat, ergo veniet: eò quòd nullus ſit trahendi modus, cum quo ſequens obſecutio neceſſariò cohæreat. Quânam ergo ratione certò ſciet Deus, quâ vocatione poſitâ, quid lapſorum quiſque facturus ſit? Nulla eſt rerum neceſſaria connexio, niſi præter talem vocationem ſpeciali gratiâ in eo operari velit ut veniat; aut ſanè (quod tertio loco propoſitum erat) talem prænorit vocati ad veniendum affectionem ac præparationem, ſive li-
22. beri arbitrii ex ſeipſo futuram determinationem, ut indubiè ſit ſecuturus; quo modo videt quâ quiſque tentatione poſitâ caſurus ſit, quod optimè nôrit, quomodò & quantumcumque ad lapſum inclinatus ſit, atque propendeat. Hoccine ergo eligunt, ut talem eſſe velint homini cuique certam ad conſentiendum diſpoſitionem, propenſionemque bonam, ſi hoc aut illo modo vocetur, ſicut eſt homini corrupto certa diſpoſitio ad cadendum, ſi ſic vel ſic fuerit ad id impulſus?

Quod ſi placet, videant ſanè quàm id ſentire ſit tutum: quando juxta iſtam opinio-

opinionem, tam pia hæc ad credendum consentiendumque affectio, & salutaris inclinatio præparatioque sive determinatio & electio voluntatis, naturæ corruptæ tribuitur, & gratiæ detrahitur.

Huc accedit quod dum prædestinandi 23.
propositum ex tali conditionata præscientia pendere dicitur, occultum ibi aliquod significari videtur prædestinationis meritum, quod in liberi arbitrii insit obedientia, si hoc aut illo modo vocetur; ut quamquam non ex justitia, tamen vel de congruo talis vocatio præbeatur. Nam & ad ejusmodi vocationem sequi atque obedire velle, cùm hoc ipsum sit credere & ad Deum venire, non potest non meriti alicujus rationem habere: Etenim utcumque hanc erroris suspicionem amoliri conentur, negantes talem gratiam propter hanc prævisam obsequendi præparationem, donari, quia videl. pluribus similiter aut etiam meliùs affectis, ut Tyriis atque Sydoniis minimè detur; non tamen satisfaciunt. Neque enim propterea nullum est impetrandi meritum supplex eleëmosinæ petitio, quia nonnullis sic petentibus ex aliqua justa consideratione negetur. Quemadmodum ergo ad obtinendam eleëmosinam invitat, & procurat supplex illa misericordiæ flagitatio; ita non potest non provocare Deum ad vocandum

præ-

præcognita illa tam pia sequendi voluntas, animique tam laudabilis propensio. Ubi si respondeant, consensum eum & obedientiam, seu liberi arbitrii obsecutionem, quâ convenientem sibi vocationem sequatur, ipsius esse vocationis effectum; ideoque nihil minùs quàm meritoriam eam statui vocationis causam: Nos ex adverso replicabimus, si effectus est, non ex ejus præscientia, prædestinatio, cum causa sit, præparatur; sed ex causæ præparatione illius est præscientia. Quo fit, ut cùm dicitur ex tali præscientia veniendi, vocandi esse prædestinationem, non possit illa liberi arbitrii obsecundatio effectus subire rationem, sed causæ; & cujus sanè, nisi meritoriæ? Undè & alterum istud perspicitur hujus sermonis periculum, quo ex tali præscientia prædestinatio dicatur profluere, ne in vetus illud recidamus, *Gratiam Dei secundum merita no-*
6. *stra dari.* Refelli verò hæc sententia ex parvulorum potest exemplo, qui per gratiam regenerati ex mortali hac vita evocantur, in quorum sanè prædestinatione nullum præscientiæ huic est invenire locum. Nam esse prædestinatos eos, qui tanto & tam gratuito Dei beneficio, de periculis ac sæculi hujus erepti turbinibus, ad beatum Dei regnum transferuntur, negari non potest.

Istis ergo parvulis, cujus obedientiæ præscientiâ hanc regenerationis gratiam divinâ prædestinatione dicant esse præparatam? An quia præviderit eos Deus, si baptizentur, moxque baptizati ex vita hac raperentur, justos salvosque futuros, & hâc præsupposità præscientiâ quosdam baptizari, & confestim ex hac vita evocari voluisse, atque hanc Dei voluntatem talium parvulorum esse prædestinationem? Verùm cùm hoc de prædestinatis parvulis dicunt, quid de non prædestinatis cogitandum relinquunt, nisi tales baptizari, sicque baptizatos mori atque salvari Deum noluisse? Et ubi tum erit illud Apostoli, quod in ore semper habent, quia Deus omnes homines salvos fieri velit? Non enim illos, quos non prædestinavit, nec baptizari voluit. Nec dici 24.
poterit, quod quantum in ipso est, prædestinarit eos, baptismoque pro omnibus instituto regenerari voluerit, qui si tantum bonum eis voluisset, nulla omninò res tam propensam ejus impedivisset voluntatem, facileque ad id naturalem, liberarumque causarum concursum attemperasset. Deindè cur præscit justificandos (si baptizentur) parvulos, nisi quia velit ipse per suum Sacramentum justificationis gratiam infundere? Undè intelligitur, hoc quoque loco, non voluntatem præsupponere præscien-

 tiam,

tiam, sed è contrario præscientiam præsupponere voluntatem.

Resp. ad object. Sed nunc audiamus quomodò hanc suam de conditionata præscientia sententiam confirmare, ac ejus antiquitatem ostendere Professores conentur. Docet hoc, inquiunt, apertè Augustinus libro 1. ad Simpl. cap. 2. Cujus miseretur, sic eum vocat, quomodò videt congruere illi, ut non respuat vocantem; cujusmodi prætereà multa eodem loco haberi ajunt. Ubi velut præoccupatione usi, responsionem sibi, quam fugiunt, nostram objiciunt: Librum illum ab Augustino juvene scriptum ante exortam hæresim Pelagianorum, posteà autem

25. sese satis correxisse in Libris, quos scripsit post hæresim illam, jam factus senex, eoque non debere præjudicium aliquod ex eo libro fieri. Quod refellentes, Calvini hoc effugium esse ajunt, cùm aliquid in hac materia ex libris Augustini de libero arbitrio, vel ex quæstionibus ad Simpl. affertur. Eum enim in libro suo de prædestinatione dicere, ne in una quidem syllaba se ab Augustino in ipsâ prædestinatione differre. Ubi autem contrarium aliquid scripsisse videatur, juventutis hoc tempore factum, quando totus Philosophiæ intentus, Manichæorum hæreses refellebat. At quæ senex, Religiosus & Spiritu sancto plenus contra

contra Pelagianos ediderit, ea pro ipsius opinione facere. Ubi deindè quærunt, utri B. Augustini authoritatem contra hæreticos magis labefactent, Illine qui cum Calvino ejus libros aliquot rejiciunt, an qui totum Augustinum, hoc est, libros ejus omnes citra exceptionem recipiant? Ubi quærimus ab eis primùm, utrum B. Augustini libros in juventute scriptos, ac inter cæteros inchoatam etiam expositionem Epistolæ ad Rom. ita recipiant, ut & ea probent, quæ ipsemet Augustinus posteà retractavit; quale est inter reliqua, prædestinationem gratiæ esse ex prævisio fidei merito, quod non ex Dei dono, sed ex nobis habeamus. Id si dicere non audebunt, quomodò totum Augustinum librosque ejus omnes sine exceptione recipiunt? Fateantur ergo sese correxisse in aliquibus Augustin. quæ Tyro adhuc & novitius scripserit. Sed librum ad Simplic. dicent absque hujusmodi retractatione ab ipso jam sene probatum, nec horum quicquam saltem in eo correctum. Verùm dicendum primùm eis erit, Calvinum de hoc locutum non fuisse libro, ac de hoc ipso conditionatæ præscientiæ argumento.

Lib. 1. retract. cap. 23.

Longè enim aliud ille agit, totis in hoc viribus incumbens, ut prædestinationis prædicatione liberum arbitrium tollat, quod

olim ab Augustino assertum, posteà vult videri eversum. Sed quid ad causam hoc nostram, qui liberum arbitrium cum Dei prædestinatione simul asserimus, & ab Augustino nec posteà quidem unquam sublatum affirmamus? Sed visum Professoribus fuit, lege talionis recriminatione hâc uti, ut quia Pelagianismi affinitatem in eorum sententiis notaveramus, ipsi nos vicissim in ipso statim argumenti hujus ingressu Calviniani nominis, velut responsionis Societate quâdam quoquo pacto gravarent, odio invidiâque perfunderent. Nam non arbitramur eos Calvini habere de prædestinatione librum, undè certò eis constare queat, de hoc eum Augustini libro, vel argumento fuisse locutum, quod neque ex Bartholomæo Camerario satis apparet, undè repetisse eos verba illa cognovimus.

De gratia & lib. arb. c. 2.

Verùm ut propiùs ad rem accedamus, non credimus cujusque hîc nostrum eam fuisse responsionem, ut librum ad Simplic. in argumento præsertim gratiæ correctum ab Augustino fuisse dixerit. Id fortasse auditum ex aliquo fuit, eo libro disputare potiùs, quàm planè pleneque gratiæ Christi vim naturamque explicare; ac proindè sententiam de illa ejus ex posterioribus, quæ jam senex & contra Pelagianam hæresim vario exercitatus certamine, clariùs & accuratiùs pro

gratia

gratia Dei locutus sit tutiùs certiusque petendam esse. Id ergo dixisse aliquis nostrum forsitan potuit, sed suam ibi de gratia vel prædestinatione correxisse posteà sententiam, non arbitramur. Nec, si cui aliquando hoc excidisset, probandum putaverimus, præsertim cùm libro de dono perseverantiæ dicat, cœpisse tum se in eo ad Simpl. libro de Christi gratia pleniùs sapere. Et lib. 2. retract. ita se dicat in libris pro libero arbitrio disputasse, ut Dei tamen gratiâ vicerit. Quod propterea ab eo dictum videtur, quia cùm prioribus nonnullis libris fidem cuique non ex Deo, sed ex seipso esse putasset, in eo primùm ad Simpl. libro etiam Dei gratiam esse fidem, Deo revelante, & agnoscere & scribere, correcto errore, cœperit. Deindè quod gratiæ Christi, quanquam brevibus verbis, luculentum tamen illic testimonium perhibeat, ita scribens: Illud, inquit, nescio quomodò dicatur, frustrà Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus, ad eandem quippè misericordiam pertinet ut velimus. Ac rursùs paulò antè, non potest, inquit, effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, ut frustrà ille misereatur, si homo nolit. Quæ notari à Professoribus & expendi verba velimus, an cum eorum de efficacia Gratiæ Christi sententia satis consentiant? nihil ergo

Cap. 20. & lib. 1. de præd. SS. c. 4.

Cap. 1.

De præd. SS. c. 4.

26.

Lib. de dono perseu. cap. 20. & 21. go eo libro ab Augustino dictum, quod gratię vel prædestinationis veritati repugnet, etiamsi, ut fatetur, non omnia plenè satis expressèque huc pertinentia dixerit, sed contra Pelagianos diligentiùs id posteà operosiùsque fecerit. Nam & cœpisse tantùm de gratiâ Dei pleniùs tum sapere, perficienterque deinceps, Deo miserante, scripsisse, non à perfectione cœpisse clarissimè profitetur. Quid ergo, inquiet quispiam, citata illa verba Augustini sibi volunt? In primis non ibi prædestinationis naturam & rationem explicat, sed divinæ vocationis peculiarem, nec omnibus communem, proponit modum; quo sic nonnullos vocet, ut norit secuturos; quod haud dubiè verum est; quia videl. gratiæ suæ non ignoret vim & energiam, quâ occultè sic quosdam interiusque vocet, ut vocando convertat obsequentesque faciat; & ideò videat sic vocatos non esse repugnaturos, quia vocando facturus sit ut non repugnent: ut nimirùm ita hoc dictum sit, quomodò si diceretur, sic vocatum esse à Christo Lazarum, quomodò sciebat eum esse suscitandum. Ubi efficacis vocationis gratiam etsi non planissimè plenissimeque explicarit, nihil tamen dixit, quod ei adversetur, & commodum habere sensum non possit. Certè de conditionata præscientia toti prædestinationi præsuppo-

ſupponenda, nihil neque hoc loco, neque alibi tradidit unquam. Neque ante hos quiſpiam ſcriptorum fuit, qui eam ex hiſce verbis colligendam putarit. Et citant quidem ad Marginem D. Ruardum, cujus hæc citato loco ſunt verba: hæc eſt differentia inter filios Dei & alios, quod illi vocentur quo modo natos & diſpoſitos novit Deus, ut ſequantur, ſicut dicit, inquit, Auguſtinus q. 2. ad Simplic. Cui & Driedonem adjungunt non uno loco ſimiliter loquentem. Sed numquid quia eadem illa uſurpant Auguſtini verba, ideò conditionatam præſcientiam iſtam vel indè colligunt, vel uſquam antè omnem prædeſtinationem cogitandam præſupponendamque eſſe tradunt? Nihil minus ſanè, nec, ſi facerent, in tam nova collectione ſequendos putaremus: quemadmodum nec illa, uti ſonant, Ruardi verba, ut paulò antè admonuimus, placere ſatis poſſunt.

Art. 7. pag. 320.

Lib. de cap. pag. 135. & de contcor. pag. 51.

Profert Apologia & alterum pro hac conditionata præſcientia Auguſtini locum ex lib. de perſeverantiæ dono repetitum, quem ille jam ſenex conſcripſerit; ubi dicat ineſſe quibuſdam divinum naturaliter lumen intelligentiæ, ut ſi apta ſuis mentibus vel ſigna videant, vel audiant verba, convertantur ad fidem. Et hanc dicere eum, addit, prædeſtinationis eſſe gratiam, quæ non detur

Reſponſ. ad alterum Auguſt. locum de dono perſev. c. 14.

 reprobis.

reprobis. Respondemus imprimis nec eum Augustini locum ad præsentem admodùm pertinere causam. Quin & ipsa verborum ejus tam parùm fidelis, nec ex fonte ipso repetita citatio, indicio esse potest, quàm non satis attentè ac diligenter expensus hic locus sit: undè nec mirùm, si parùm tempestivè, ac præter authoris mentem productus fuerit. Nam primùm quidem non ibi de prædestinatis, sed de reprobis Tyriis ac Sydoniis Augustinus loquitur. Deindè non docet eo loco, quod si omninò prædestinati essent, in eo prædestinationem eorum futuram, quod talia Dominus prædicationis & miraculorum exhibere illis beneficia voluisset, quibus eos ad fidem movendos præscisset; sed in eo potiùs, quod fidem eis dare voluisset, & ideò verba signaque etiam adhibere convenientia, per quæ operante interiùs Deo, ad fidem converterentur. Sed ea de re plura infrà, quando de gratiâ ex proposito disseretur. Non ergo vel iste Augustini locus pro conditionata eis præscientia quicquam patrocinatur. Verùm ista confutandæ propositæ sententiæ sufficiant, ex quibus facilè intelligi posset, conditionatam hanc præscientiam, quomodocumque accipiatur, prædestinationis veritati non solùm impertinentem esse, sed etiam adversam: Augustino explicando non solùm mi-

nimè

nimè congruere, verùm impedimento etiam esse; neque peregrinam modò ac recenter excogitatam videri, sed non exiguum & Massiliani Pelagianique erroris periculum habere: Ex quibus facilis responsio jam est ad Apologiam Assertionis trigesimæ, quâ tueri conantur, certitudinem numeri prædestinatorum, non ex absoluta; sed conditionata Dei præordinatione præscientiaque pendere. Subverso siquidem conditionatæ præscientiæ fundamento, cætera quæ superstruuntur necesse est corruant.

Ad Apologiam Assertionis Vigesimæ, De electione ad gloriam immediatâ.

CAPUT III.

Altera quæ circa prædestinationem versatur hîc quæstio, de ordine inquirit divinæ prædestinationis, sitne videlicet secundum nostrum intelligendi modum, prior in Dei mente ad gloriam, electio & præordinato, an ad gratiam, quâ pervenitur ad gloriam: sive utrum prædestinatio ad gloriam sit ex præscientia meritorum, an contrà, præscientia meritorum ex prædestinatione ad gloriam. Et in Deo quidem tametsi unicus sit voluntatis actus, quo 29.
non priùs vel posteriùs, sed simul vult om-

nia, quæcumque vult. In rebus tamen ipsis & effectibus prædestinationis ordo existit aliquis, secundum quem unus possit esse causa alterius, & pro nostro intelligendi modo priùs etiam vel posteriùs ad Dei mentem referri. In quo argumento occupatur Apologia Assertionibus 20. 21. 23. 24. 26. 27. 28. & 29. Ad quam eodem simul hîc tenore respondebimus. Et nos quidem in Censura nostra non id propriè argumentum attigeramus, aut ex professo excusseramus, Augustinum à Scholis tantùm aspergine, & adversus Græcos dissidio, vindicari contenti. Verùm quoniam visum hîc Professoribus fuit eam rem pluribus agere, neque nos respondere detrectabimus.

30. *Proponitur Profess. Soc. Jes. sententia.* Statuunt itaque neminem immediatè & absoluto Dei decreto, sive ante omnem prævisionem meritorum ad beatam vitam esse præordinatum, sed illam omnem Dei constitutionem de aliquorum in gloriam restitutione à prævisione boni operis ac perseverantiæ, quæ partim à gratia, partim à libero arbitrio pendeat, religatam atque
31. suspensam esse. Nec ideò voluisse Deum quemquam ex fide benè vivere, quia salutem ei præpararit, quam consequi, nisi credendo, rectéque vivendo, non posset; verùm ideò potiùs salutem ei præparasse, quod eum libero arbitrio, quamvis per gratiam

adjuto-

adjuto, benè esse victurum præscierit; eâque ratione facillimè censent perspici posse, quemadmodum Dei prædestinatio consequendæ salutis necessitatem non adferat, cùm ea nulli absolutè decreta sit, sed ex ea tantùm præscientia, quâ oblatam sibi gratiam acceptaturus quisque, eâque per liberum arbitrium benè usurus, istâque ratione piè sanctèque victurus prænoscebatur. Nimirùm ut accipi debeat æternæ salutis prædestinatio per dependentiam à libero hominis arbitrio, non sic autem ut hominis voluntatem divina constitutio preveniat. Illos verò qui absolutam de cujusque salute Dei voluntatem tueantur, liberum arbitrium, asserunt, simul tueri & retinere non posse. Ita illi. Nostra verò sententia est, Deum ex communi generis humâni massâ, peccato jam depravatâ meritoque damnationi obnoxiâ, quosdam pro sua misericordia fixo prorsùs æternæ voluntatis decreto statuisse ex miseris beatos, atque ex servis verè perfecteque liberos efficere, ruinasque Angelorum, quorum superbia numerum minuisset, hâc omninò ratione supplere; idque usque adeò non ex bonorum meritorum prævisione, ut propterea magis, quasi secundo jam loco, de gratiâ meritorum impartiendâ constitutum sit, quo possent prædestinati ad tam sublimes cælorum *Lovan. Theol. sententia.*

rum

rum ſedes pervenire, qui niſi juſti priùs ſanctique eſſent, nullum in cæleſti regno locum invenirent. Tanquam ſi quis potentiſſimus monarcha hominem conditionis & originis quidem ſorte abjectum, charum tamen atque acceptum, ad regnum decreviſſet evehere, ideoque quo magis ad eam ſublimitatem foret idoneus, bonis artibus omnique diligentiâ inſtitutionis reddere expolitum atque ornatum. Quam ſententiam & rationi & Scripturis & veteri Scholæ, quæ Auguſtino Duce inter ſaniores ſemper prævaluit, magis putamus eſſe conſentaneam, nec libero arbitrio ulla in parte adverſam.

Admonitio de ſignificatione & uſu vocis prædeſtinatio.

32. Quod priuſquam oſtendere aggrediamur, expendenda inprimis prædeſtinationis definitio eſt, quam velut ex Auguſtino depromunt, quem dum explicare conantur, bis depravant. Prædeſtinatio, inquit Auguſtin. gratiæ præparatio eſt, ac rurſùs, prædeſtinatio, inquit, præſcientia & præparatio eſt beneficiorum Dei, quibus certiſſimè liberantur quicumque liberantur. Ubi imprimis non conditionatam, ut ſuprà oſtendimus, ſed abſolutam Auguſtinus præſcientiam intelligit. Deindè gratiæ ac beneficiorum, quibus ſalvamur nominibus, non priorem tantùm effectuum prædeſtinationis partem, ſed utramque ſimul, totamque congeriem complectitur, tam æternæ videlicet

Lib. de prædeſt. SS. cap. 16. de dono perſev. cap. 14.

delicet vitæ gloriam, quàm media omnia quibus ad eam pertingitur: quando juxta Apoſtolum gratia Dei per Jeſum Chriſtum, vel inprimis æterna ſit vita, & per eam ipſam propriè perfectèque à malis omnibus liberemur. At verò Profeſſores prædeſtinationem gratiæ dumtaxat eſſe volunt, quâ per- *Rom. 6.*
venitur ad gloriam, non autem ipſius gloriæ. Qua in re non ſolùm à vulgata loquendi Scholaſticorum conſuetudine, ſed ab Au- 33.
guſtino etiam: Imo & Driedone, Ruardo, cæteriſque Scholæ noſtræ olim Profeſſoribus, quos hîc ſequi tamen ubique videri volunt, ſine cauſa diſcedunt. Nihil ergo erat, cur prædeſtinationem ab immediata ad gloriam electione ſeparandam putarent, ſed diſtinguendi cauſa dicere licuiſſet; prædeſtinationem ad gloriam, & prædeſtinationem ad gratiam, quâ utique pervenitur ad gloriam; quanquam interim prædeſtinationem abſolutè cùm dicimus, per antonomaſiam à digniori effectu, ad futuram gloriam referre, conſuetum ſit. Quare nos hâc ipſorum diſtinctione relictâ, pervulgatam tenebimus Scholarum loquendi conſuetudinem.

Hoc ergo præmiſſo, ad rem ipſam veniamus, cauſaſque reddamus, cur prior illa Profeſſorum ſententia minùs viſa probabilis ſit. Quarum prima eſt, quod Maſ-

ſilien-

1. Ratio Epist. ad August.

ſilienſium ea olim Auguſtino adverſantium ac Pelagianiſmi reliquiis infectorum, opinationem fuiſſe conſtet, quam B Proſper hiſce ad Auguſtinum retulit verbis. Hæc enim, inquit, ipſorum definitio ac profeſſio eſt, omnem quidem hominem Adam peccante peccaſſe, & neminem per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſalvari; univerſis tamen hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam, ut quicumque ad fidem & ad baptiſmum accedere voluerint, ſalvi eſſe poſſint. Qui autem credituri ſint, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit juvanda, manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe in regnum ſuum, quos gratis vocatos dignos futuros electione, & de hac vita bono fine exceſſuros eſſe præviderit. Ideoque omnem hominem ad credendum & ad operandum divinis inſtitutionibus admoneri, ut de apprehendenda vita æterna nemo deſperet, cùm voluntariæ devotioni remuneratio parata ſit. Hoc autem propoſitum vocationis Dei, quo vel ante mundi initium, vel in ipſa conditione generis hnmani, eligendorum & rejiciendorum dicitur facta diſcretio, ut ſecundum quod placuit creatori, alia vaſa honoris, alia vaſa contumeliæ ſint

crea-

creata, & lapsis curam resurgendi adimere, & sanctis occasionem teporis adferre, eoque in utramque partem superfluus labor sit, si neque rejectus ullâ industriâ possit intrare, neque electus ullâ negligentiâ possit excidere, quoquo modo enim sese egerint, non posse aliud circa eos, quàm Deus definierit, accidere, & sub incerta spe, cursum non posse esse constantem; cùm si aliud habeat prædestinantis electio, cassa sit adnitentis intentio. Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas prævehiat voluntates, & sub hoc prædestinationis nomine, fatalem quandam induci necessitatem, aut diversarum naturarum dici dominum conditorem, si nemo aliud possit esse, quàm factus sit. In his Prosperi verbis animadvertere licet, quemadmodum illi, quorum placita commemorat, primò definierint, prædestinationem ad regnum ex meritorum, etiam quæ Dei gratiæ tribuerint, præscientia. Deindè quod eòdem recidit, per dependentiam ab hominum voluntate seu libero arbitrio; 3. ut doctrinam Augustini, quam suis hisce placitis adversari sentiebant, tanquam studio veritatis adversam improbârint. Deniquè ut eam odiosè propositam malitioseque depravatam libero arbitrio contrariam, plane-

que

que hujusmodi quæ fatalem quandam inducerent necessitatem, persuadere sunt conati. Quare cùm hanc illorum constet fuisse opinationem, haud injuriâ nobis suspecta esse debet, eò magis quod hujusmodi sermo, quo prędestinatio ad gloriam ex prævisione dicitur meritorum (quę secunda causa est) speciem pręferre aliquam, & suspicionem Pelagiani erroris ingerere videtur.

2. *Ratio.* 35. Nam si vitę æternæ prædestinatio ex acceptandę gratię, cooperationisque & perseverantię præscientia est, pręscita hęc tantùm esse videtur, non etiam prędestinata; Nam si & ista prædestinata & Dei munere donanda, præordinata forent, tum prędestinata concedi oportere viderentur ex ipsa prędestinatione ad ęternę vitę finem, atque ideò non prædestinata, quia præscita, sed præscita, quia prædestinata. Siquidem respectu ejusdem non prædestinatio præscientiam, sed pręscientia prędestinationem comitatur: quia quod futurum non est nisi volente ac operante Deo, non ideò vult Deus, quia futurum prævideat, sed ideò futurum prævidet, quia efficacissimè velit ut fiat. Itaque quamquam per hunc loquendi modum, ut ex pręscientia meritorum, beatę vitę prędestinationem esse velint, agnoscere se fateantur, idemque & Massilienses olim dixerint, Dei esse donum opera

opera bona, & felicem in eis perseverantiam; ipsa tamen sermonis forma & facies diversum quiddam insinuare videtur. Quod Ambrosio Catharino persuasum usque-adeò fuit, ut affirmare confidenter non dubitarit, Pelagianum esse, si quis prædestinationem salutis ex meritis esse asserat. *Lib. 1. Summa de prædest.*

36. Aliud est enim, inquit, dicere salutem, aliud prædestinationem salutis venire à meritis. Illud enim prius verum est atque Catholicum, hoc autem falsum, Pelagianum, & hæreticum. In quod tamen isti, inquit, imprudenter impingunt. Sic ille. Cur autem vel imprudentes impingunt? quia nimirùm sequi videatur, si prædestinatio ad salutem ex meritis sit, præscita esse à Deo merita, non præparata, quemadmodum apertè sentiebat Pelagius. Nam si merita quoque Deus præparasset, ea procul dubio præparasset tanquam media ad gloriam & finem suum necessaria. Non ergo de nihilo est, quod Catharinus homo sanè acutus hoc viderit, in similitudinem Pelagianæ locutionis, erroris quoque videri subesse periculum. Quod & ipsi interdùm, qui sic loquuntur, subaperiunt, dicentes: Prædestinari ante omnia ho-

 mini

mini gratiam excitantem, & præſcire Deum quod gratiâ illâ benè perſeveranterque ſit uſurus, & ideò conſequenter prædeſtinare ad vitam. Quid enim ſibi vult iſta diſtinctio, niſi bonum uſum oblatæ gratiæ, & ex ea gratia perſeverandi conſtantiam, præſciri tantummodò, non etiam prædeſtinari? Et quidem hæc ſecunda ſit ratio, quæ ex proxima intelligi pleniùs poterit.

3. *Ratio.* Tertia ergo cauſa eſt, quod intentio finis prior ſit mediorum ad finem diſpoſitione. Priùs enim vult quiſque ac intendit quietem defenſionemque adverſus aëris injurias, poſteriùs autem de ædificanda, emenda, aut conducenda idonea domo, ſecum conſtituit. Cùm igitur vita æterna finis ſit, ad quem initio quidem conditi, poſt lapſum verò gratuitâ Dei miſericordiâ reſtituendi ſumus; videtur de hac ipſa ad eum finem provectione priùs eſſe divinâ ordinatione conſtitutum, quàm de mediis, hoc eſt, meritis bonis tribuendis, ſine quibus nulla eſſe poſſet ad propoſitum finem progreſſio atque perventio. Quod ſi ſic eſt, non ex prævia meritorum conſideratione oritur præordinatio ad vitam, ſed è diverſo potiùs, præparatio gratiæ ad merendum rectèque operandum, eoque & merito-

rum

rum prævisio præordinationem sequitur ad vitam. Neque enim prævidere lapsi hominis merita potuit, nisi donare ea vellet; donare porrò ideò voluit, quod hominem à se electum beare & gloriâ sublimare, suumque ad finem, à quo per unius hominis primi inobedientiam exciderat, reducere statuisset. Rationem hanc ipsam Joannes Scotus ejusmodi verbis expressit. Lib. 1. Senten. dist. 41. Volens, inquit, ordinatè finem, & ea quæ sunt ad finem, priùs vult finem, quàm aliquod entium ad finem, & propter finem alia vult; ergo cùm in toto processu, quo creatura beatificabilis perducitur ad perfectum finem, finis ultimus sit beatitudo perfecta, Deus volens huic aliquid istius ordinis, primò vult 37.
huic creaturæ beatificabili finem & quasi posteriùs vult ei alia quæ sunt in ordine illorum, quæ pertinent ad finem. Sed gratia, inquit, fides, merita & bonus usus liberi arbitrii, omnia ad istum finem sunt ordinata, licet quædam remotiùs & quædam propinquiùs: ergo isti vult Deus beatitudinem priusquam aliquid eorum, & priùs vult ei quodcumque eorum, quàm prævideat ipsum habiturum quodcumque eorum. Igitur propter nullum istorum prævisum vult ei beatitudinem. Sic ille. Ubi suam postremam sententiam

ponere atque explicare videtur. Sed &
1. p. q. 23. a. 4. D. Thom. eandem ſatis rationem inſinuat, ubi dicit prædeſtinationem, partem eſſe providentiæ, providentiam autem eſſe præceptivam ordinationis aliquorum in finem. Nec verò præcipi aliquid ordinandum in finem, niſi præexiſtente voluntate finis, ideoque prædeſtinationem aliquorum in ſalutem præſupponere ſecundum rationem quod Deus illorum ſalutem velit. Non ergo ſecundum B. Thomam Deus prædeſtinando, primò vult gratiam & bona merita dare, ac deìndè ex eorum prævisione vitam æternam, ſed pro electis vult vitam ut finem, deindè media ad illam neceſſaria.
a. 7. pag. 310. in editione anni 1555. Quod ipſum & illa Ruardi inſinuat deſcriptio, quâ dicit, prædeſtinatio eſt efficax ordinatio & directio Electorum per media congrua ad ſalutem æternam. Cujus & alibi hæc ſunt verba: quia, inquit,
ibidem fol. 308. non ſolùm ad gloriam æternam elegit nos Deus, ſed ad certum etiam gloriæ gradum & certam in cælis man-
38. ſionem, ad hunc quaſi ſcopum totam vitam noſtram omniaque opera & incrementa eâdem ſuâ gratiâ diſponit & gubernat. Nec diſſimilia Joannes Driedo
fol. 1. 2. 3. 4. 15. 16. ſcribit lib. de Concordia cap. 1. 3. & 4. Non ſemel inculcans, vitam æternam

finis

finis habere rationem, merita vitamque bonam, mediorum. Ubi inter cætera etiam dicit, voluntatem dandi vitam æternam, ſecundum naturam, priorem eſſe in Deo voluntate dandi perſeverantiam; ſicut in medico anterior eſt ſanandi voluntas, quàm exhibendi potionem. Nec diſſimilia ſunt quæ in primam partem Divi Th. ſcribit Banneſius, Primarius Scholæ Salmanticenſis Profeſſor. *Cap. 3. fol. 15. q. 23. a. 2. & 9.* Sed neque alio reſpexit B. Fulgentius ita ſcribens, quos prædeſtinavit ad gloriam, prædeſtinavit ad juſtitiam. *Lib. 1. ad Monimum cap. 13.* Ita illi, confirmantes hoc pacto explicatam à nobis de immediata & abſoluta donandi electis vitam æternam, Dei voluntatem.

Accedit huc & quarta ratio, quod vita æterna, non ſolùm eſt homini præparata ſub ratione mercedis ob reſpectum meritorum, ſed imprimis ut gratia, bonumque indebitum, juxta id quod B. Apoſtolus dicit, gratiam Dei eſſe vitam æternam per I. C. D. &c. Ita enim vita æterna propriè ſub prædeſtinationem cadit, cùm juxta B. Auguſt. prædeſtinatio gratiæ ſit præparatio. Neque enim hîc B. Auguſtinus, ut paulò antè admonuimus, gratiam intellexit eam ſolùm, quâ benè hîc vivitur, verùm illam quoque, quâ poſteà beatè vivetur, generali gratiæ no-

4. Ratio. 39. *Rom. 6.* *De præd. cap. 10.*

" mine omne bonum complexus, quod hominem ſalvat ſive hîc in ſpe, ſive poſteà in re. Cur enim non & ipſam vitam æternam gratiæ nomine comprehendiſſet, quam B. Apoſtolus gratiam nuncupavit?
Ep. 105. Idque propterea, uti docet Auguſtinus, quod homini peccatori, & qui ex ſeipſo nulla poſſit ad eam comparandam adferre merita bona, planè gratuita ſit atque indebita, eoque ſpecialior majorque gratia, quod homo vitiis inquinatus, quantùm ad propria ipſius attinet, prorsùs ſit ea indignus. Cùm igitur prædeſtinatione, (de qua loquitur Auguſt. quæ propria lapſorum eſt, gratiæque eſſe præparatio definitur) æterna vita iis ſit hominibus præparata, quos ad eam miſericorditer Deus etiam indignos elegit, neceſſe eſt, ut prędeſtinata eſſe ponatur, non ex prævisione atque intuitu meritorum, cùm hâc conſideratione non tam gratuita atque indebiti muneris, quàm debitæ mercedis
40. ſubeat rationem, neque ea gratiæ ſit Electio, quam Apoſtolus commendat, ſed planè juſtitiæ. Priùs itaque Dominus peccatores quos vult, quamvis tanto indignos honore, ad vitam æternam elegit; eamque illis ſummam gratiam, maximumque plenæ libertatis beneficium prędeſtinatione ſuâ præparavit, ac tum deindè,

dè, ne quasi illotis pedibus ac manibus (quod fieri non potest) in tantæ munditiæ domicilium ascendant, gratiam, quâ purgentur, dignique efficiantur, dare constituit, ut tantum bonum, quod eis pro suo fine, misericordi proposito restituit etiam meritorum intuitu tanquam debitam sibi mercedem assequantur. Undè Faustus ille Regiensis Galliarum Episcopus, cùm adversam Augustino sententiam tuendam suscepisset, solam hîc agnoscit justitiæ prædestinationem. Præscientia enim, inquit, gerenda prænoscit, postmodum prædestinatio retribuenda describit. Illa prævidet merita, hæc præordinat præmia, præscientia ad potentiam, præordinatio ad justitiam pertinet; ac sic, inquit, nisi præscientia exploraverit, prædestinatio nihil decernit. Hæc ille. Augustini ea in parte doctrinam, ut & in aliis pluribus, insectatus. Quinta ratio ex parvulorum causa peti potest. Cùm enim qui adversam tenent sententiam, meritorum hanc præscientiam prærequirant, propter dependentiam, quam volunt, prædestinationis à libero arbitrio prædestinatorum: dicant ex qua præscientia meritorum, aut quemadmodum ex libero parvulorum arbitrio, qui baptizati ex hac continuò

Lib. 2. de gra. cap. 3

5. Ratio.

vita evocantur, æternæ ſalutis eorum
41. prædeſtinatio pendeat. Nec enim ſalutem conſequuntur, quia voluerunt ſibi ipſi, ſed ob id quod ante omnem liberi ex parte eorum actus prænotionem, ſalvos facere voluerit. An fortè pueros ejuſmodi cum Catharino, ex prædeſtinatorum numero debemus ponere, propterea quod vocati eſſe non videantur? Undè ergo niſi ex vocante tantus felicitatis honor? Undè eis regnum, niſi quia hoc eis fuerit à mundi conſtitutione Dei prædeſtinatione præparatum? quomodò autem non prædeſtinati, ſi ſalvi? fortè etiam cum Maſſilienſibus illis, adeòque & Fauſto, Auguſtinianæ obtrectatoribus doctrinæ, dicturi ſunt aliqui, parvulorum cauſam non eſſe ad majorum referendam exemplum. Sed hoc quamobrem dicturi ſunt non videmus, niſi non unam omnium electorum prædeſtinationis velint eſſe rationem. Quod ſi tantum intereſſe pronuntiabunt, ut aliquorum ſit conditionata, aliorum verò abſoluta prædeſtinatio, providere debebunt, ne qui electi, abſolutâ neceſſitate ſalventur; cùm tamen neminem Deus ſalvet, niſi liberrimo æquitatis & miſericordiæ ſuæ judicio.

Hilar. Epiſt. ad Auguſt. Fauſtus lib. 1. cap. 13.

42. Verumtamen nec in adultis gratia Dei à libero pendet arbitrio, quod ſibi quando vult

vult ſubjicit, cordiſque quantamcumque duritiem repentè diſſolvit. Neque expectat ejus obedientiam, ſed potenter efficit; quemadmodum uel unius Pauli clarè *Actor. 9.*
docetur exemplo, qui in ipſo perſequendi furore tactus à Domino & repentè commutatus, paratam illi ſuam exhibuit voluntatem, Domine, inquiens, quid me
vis facere? Numquid ab ejus arbitrio 43.
gratiæ pendebat energia, quæ cor adeò rebelle & ad perſecutionis impietatem obfirmatum, tantâ celeritate tam efficaciter ſibi ſubdidit? Aut quam gratiæ ſuæ vim in Paulo exercuit, non pluribus aliis præſtitit, quorum obduratiſſima ſceleri-
bus corda ſimiliter emollivit? Sed nec 44.
ipſa perſeverantiæ donatio à liberi arbitrii acceptatione ſuſpenſa eſt: quia ſicut Deus, quos vult, convertit, non expectatâ eorum voluntate; ita etiam quos vult, perſeverantes facit, non expectans ut perſeverare velint, ſed omninò efficiendo, ut velint, juxta clariſſimam Auguſtini doctrinam de perſeverantiæ lapſorum dono. Quod ſi gratia Dei à libero non pendet arbitrio quaſi quendam ad acceptandum prævium prærequirens motum, cujus præviſione donetur. Neque igitur prædeſtinatio ad vitam, quæ gratiæ prædeſtinationem involvit, tanquam medii ad

 talem

talem finem neceſſarii, aut ex præſcientia meritorum, aut per dependentiam à libero arbitrio, ſtatuenda erit. Si enim mediorum præparatio non eſt per dependentiam à libero arbitrio; ergo nec finis ipſius

6. Ratio ex ſcripturis. prædeſtinatio. Sed nunc ſacrarum litterarum addamus teſtimonia, quibus probetur, gloriæ prædeſtinationem ex prævisione non eſſe meritorum.

Docet Apoſtolus in Epiſt. ad Rom. c. 9. Patriarcham Jacob (in quo typum fuiſſe interpretatur prædeſtinatorum) cùm natus nondùm eſſet aut quicquam egiſſet

45. boni, id eſt, ante omnem operum meritorumque reſpectum, cùm minor eſſet, majori eſſe præpoſitum, præque illo dilectum atque ipsâ dilectione honorandum & evehendum, juxta id quod ſcriptum erat apud Malachiam, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Namque, ait Apoſtolus, ut ſecundum electionem maneret Dei propoſitum, quo præ Eſau ſtatuerat honorare Jacob, non ex operibus, id eſt, non ex ulla operum præſcientia dictum eſt, major ſerviet minori, ſed ex vocante, id eſt, ſolâ gratuitâ vocantis Dei miſericordiâ. Communis hic eſt Interpretum ſenſus, præſertim ex quo diſcuti diligentiùs cœpit, quænam eſſet Apoſtoli intentio, propter eam, quæ contra Pelagianos habeba-

habebatur, de gratuita Dei electione, quæstionem. Nam anteà securus agens Chrysost. hanc insinuare videri queat Apostolicæ doctrinæ sententiam, ut non ex operibus, idem sit, quod, non expectato rei eventu; more hominum qui aliter de personis judicare non possunt. *Homil. 16. in Epist. ad Rom.*
Verùm quid hoc tunc pertinet ad gratuitæ electionis commendationem; illustrationemque indebitæ misericordiæ, de qua subjungitur à Domino eise dictum, miserebor, cui miserebor &c. Siquidem ad excludendam electionis gratiam sufficit, vel antè præscisse qui digni futuri suis meritis essent, & eos hoc nomine ad coronas elegisse. Si enim meritis bonis, posteà quàm esse cœperint, justa sit gloriæ retributio, ergo & ipsa quæ præcedit ad gloriam electio ex prævisione meritorum, ad justitiam pertinet, non autem ad indebitam misericordiam. Itaque B. August. quamvis non esset ignarus, quid ante exortum Pelagium, circa hunc Apostoli locum Ecclesiastici aliqui tractatores commentati essent, tamen usqueadeò commendatam esse tenuit ab Apostolo dilectionem Jacob, non ex aliqua præscientia operum, ut in libris, quos ad Bonifacium Papam scripsit, non dubitarit adversus quosdam Pelagianisantes ita con- 46. *Lib. 2. contra Epist. 2. Pelagii c. 7.*

47. concludere: propter quod, inquit, profectò desipitis, qui, dicente veritate, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, vos dicitis ex futuris operibus, quæ Deus illum facturum præsciebat, Jacob fuisse dilectum, atque ita contradicitis Apostolo dicenti, non ex operibus, quasi non posset dicere, non ex præsentibus, sed ex futuris operibus. Sed ait, non ex operibus, ut gratiam commendaret; & primùm ut, inquit, vobis auferretur omnis vestræ caliginis latebra, propterea, tales geminos proposui, qui neque parentum meritis juvarentur, & ambo in ipso infantiæ primordio, unus baptizatus, alter sine baptismo moreretur. Ne diceretis, Deum, sicut de Jacob & Esau contra Apostolum dicitis, opera eorum futura præscisse; quomodò enim præscivit ea futura, quæ illis in infantia morituris, quia præscientia ejus falli non potest, præscivit potiùs non futura? Sed neque
Cap. 98. Enchiridii locum pigebit ascribere, quo clarè docet Jacob non fuisse electum ex operum bonorum prævisione, quæ erat ipse facturus. Quis, inquit, tam impiè desipiat, ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, ubi voluerit, quando voluerit in bonum non posse convertere? sed cùm facit, per misericordiam facit,

facit, cùm autem non facit, per judicium non facit; quoniam cui vult miſeretur, & quem vult indurat.

Quod cùm diceret Apoſtolus, gratiam commendabat, ad cujus commendationem de illis in Rebeccæ utero geminis fuerat jam locutus, quibus nondùm natis, nec aliquid agentibus boni ſeu mali, ut ſecundum electionem propoſitum Dei maneret, non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori. Propter quod adhibuit alterum propheticum teſtimonium, ubi ſcriptum eſt, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Sentiens autem quemadmodùm poſſet hoc quod dictum eſt, permovere eos, qui penetrare intelligendo non poſſint altitudinem gratiæ; quid ergo dicemus, ait, nunquid iniquitas eſt apud Deum? abſit. Iniquum enim videtur, ut ſine ullis bo- 49.
norum, malorumve operum meritis, unum Deus diligat, odiatque alterum. Qua in re ſi futura opera, vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique præſciebat, vellet intelligi, nequaquam diceret, non ex operibus, ſed diceret, non ex futuris operibus, eoque modo iſtam ſolveret quæſtionem: Imò nullam, quam ſolvi opus eſſet, ſolvaret quæſtionem. Nunc verò cùm reſpondiſſet, abſit,

id eſt, abſit, ut ſit iniquitas apud Deum, mox, ut probaret, nullâ hoc iniquitate Dei fieri, inquit, Moyſi enim dicit, miſerebor cui miſertus ero, & miſericordiam præſtabo cui miſertus fuero. Quis enim niſi inſipiens, Deum iniquum putet, ſive judicium pœnale ingerat digno, ſive miſericordiam præſtet indigno? Denique infert & dicit; igitur non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei. Ambo itaque gemini naturâ filii iræ naſcebantur, nullis quidem operibus propriis, ſed originaliter ex Adam vinculo damnationis adſtricti: ſed qui dicit, miſerebor cui miſertus ero, Jacob dilexit per miſericordiam gratuitam, Eſau autem odio habuit per judicium debitum. Hæc eo loco Aug. quibus declarat dilectionem Jacob, non ſolùm non fuiſſe ex operum præſcientia, quæ ex libero arbitrio & legis cognitione (quemadmodùm eludere locum hunc conatus eſt Fauſtus) ſine gratia feciſſet.

lib. 1. de Grat. cap. 6.

Sed ne ex præſcientia quidem bonorum operum, quæ fecit ex gratia: hujuſmodi enim procul dubio fuêre, quæ fecit. Quod ipſum inſinuat etiam Aug. ad Simp. lib. 1. q. 2. ſcribens, ut, inquit, odiſſet Eſau
50. niſi injuſtitiæ merito injuſtum eſt. Quod ſi concedimus, inquit, incipit & Jacob

juſtitiæ

justitiæ merito diligi; quod si verum est, falsum est quod non ex operibus. An fortè ex justitia fidei? quid ergo te adjuvat? Cùm enim nondùm nati essent; quandoquidem in nondùm nato necdùm justitia fidei poterat esse. Hæc eo loco Aug. satis significans, quod Jacob dilexerit Deus, omnem etiam justitiæ fidei præveniendo considerationem. Quare 51.
cùm in dilectione Jacob, æternæ salutis tribuenda voluntas intelligenda potissimùm sit, sicut & in Esau damnandi propositum; sequitur, nec ipsam vitæ prædestinationem ex bonorum meritorum existere præscientiâ, sed planè gratuitam esse. Et hactenùs quidem de illo Apostoli ad Rom. testimonio. Eodem facit & ille in actis Apostolorum locus, ubi sic legitur, Audientes gentes gavisæ sunt & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam. Quo loco apertè significatam 52.
esse præordinationem ad vitam, donandæ fidei causam extitisse, patet, ut ideò crederent, qui ad vitam præordinati jam erant, quia ad præordinatum sibi finem nisi credendo pervenire non possent. Nec enim, ait, & præordinati sunt ad vitam quotquot crediderunt; ut significaret præscientiam fidei posteriorem esse vitæ

Actor. 13.

præ-

præfinitione; ſed è diverſo, credidiſſe dicit eos, qui præordinati erant ad vitam: Cur autem credidiſſe, niſi quia erant ad vitam præordinati? ipſam enim præordinationem ad vitam, credendi eis fuiſſe cauſam, hoc pacto inſinuat; ut intelligeremus non ex præſcientiâ fidei eſſe vitæ præordinationem, ſed ipſam potiùs vitæ prædeſtinationem præſcientiâ fidei eſſe priorem. Quoniam enim præparavit Deus electis ſuis vitæ beatæ finem, idcircò & fidem & alia quoque ad vitam neceſſaria præparavit, quæ quia præparavit, à ſe quoque donanda præſcivit. Et hoc quidem argumento doctrinam Auguſtini fuiſſe ſubnixam, Proſper inſinuat in ea epiſtola, quam ad Auguſtinum ſcripſit de Gallorum quorundam querelis & obtrectationibus, cùm ab eo explicari petit, quemadmodùm per hanc prædicationem propoſiti Dei, quo fideles fiunt, qui præordinati ſunt ad vitam æternam, nemo eorum, qui cohortandi ſunt, impediatur, nec occaſionem habeant negligentiæ, ſi ſe prædeſtinatos eſſe deſperent. Atque ad illam Actorum ſententiam certè reſpicit ſubindè Auguſt. ſive cùm dicit contra Julianum ſcribens, abſit, ut prædeſtinatus ad vitam, ſine ſacramento mediatoris finire permittatur hanc vitam; ſive

Lib. 5. c. 3.

cùm

cùm ait lib. de dono perſeverantiæ: liquere etiam ex iis quæ ad Simplicianum ſcripſit, ipſam uſque in finem perſeverantiam non niſi ab eo donari, qui nos prædeſtinavit in ſuum regnum & glòriam. Et rursùm lib. de prædeſt. SS. oſtendit, ex eo Actorum loco, Deum ad regnum etiam cælorum & ad vitam æternam præparare hominum voluntates. Quæ ſecutus Fulgentius, planiſſimè, quod etiam ſuprà citavimus, dicit, quos prædeſtinavit Deus ad vitam, eoſdem & prædeſtinaſſe ad juſtitiam. In eo verò libro, quem ſcripſit de fide ad Petrum: illi, inquit, cum Deo regnabunt, quos Chriſtus gratuitâ ſuâ bonitate prædeſtinavit ad regnum; quia enim tales prædeſtinando præparavit, ut regno digni eſſent, præparavit utique ſecundum propoſitum vocandos, ut obediant, præparavit juſtificandos, ut acceptâ gratiâ rectè credant & benè vivant; præparavit etiam glorificandos, ut Chriſti hæredes effecti, regnum cælorum ſine fine poſſideant.

Cap. 21, 53. Cap. 20. lib. 2. ad Monim. cap. 13. Cap. 3.

Et hoc quidem ad intelligendam beatæ vitæ gratuitam prædèſtinationem ſatis ſuperque ſufficere arbitramur; prorsùs, ut jam liquidò appareat (quoniam veriſſimè dicit Auguſtinus, Deum prædeſtinatione

cap. 10.

natione suâ præscisse quæ fuerit ipse facturus). non prædestinationem Dei ex præscientia, sed præscientiam ex prædestinatione esse constituendam. Neque enim quæ prædestinavit ipse facere, ideò prædestinavit, quia præscivit, sed ideò præscivit, quia prædestinando facere statuerit. Prædestinavit autem non solùm dare gloriam, sed & merita & omnem bonum ac salutarem liberi arbitrii usum. Quare ideò illum præscivit, quia prædestinavit, ideò autem prædestinavit, quia hominem, quem elegit fixo & absoluto proposito, ad eum à quo exciderat, beatæ vitæ finem reducere voluit.

Ab Objectiones responsio.

Nunc ad argumenta quæ in Apologia opponuntur, respondeamus, quibus ex superabundanti pro majori explicatione nonnulla etiam adjiciemus. Et

1. *Objectio.* quidem primùm objici potest, quod Angelorum Sanctorum, qui in accepta justitia perstiterunt, & hominis recti, si in gratia, quam acceperat, similiter perseverasset, prædestinatio ad gloriam; ex meritorum sit præscientia definienda: quare & hominis lapsi prædestinationem ad vitam ex meritorum præscientia constituendam videri. Cur enim non sit utriuſ-

utriusque prædestinationis eadem ratio? *Indicare vi-*
& quid est quod discrimen facere hac in *detur Aug.*
causa possit? Respondendum est, quam- *de homine*
vis Angelis sanctis & homini, ut primùm *recto Enchr. c. 104. Responsio.*
conditus est, non potuerit perseverantiæ 54.
meritum absque gratiæ esse auxilio, non illo tamen opus esse auxilio, quo fieret ut in finem usque actu perseverarent; sed eis cùm adesset per gratiam, ut perseverare possent, si vellent, relictum est in eorum arbitrio, ut vellent ac perseverarent, usque adeò, ut inter perseverantes
Angelos & non perseverantes discrimen 55.
non ipsa fecerit gratia, quæ esset utrisque communis, sed liberum tantum arbitrium. Ideò igitur Sanctis illis Angelis præordinata vita fuit ex perseverantiæ præscientia, quia reverà quoad sui complementum non prædestinata; sed præscita dumtaxat fuit eorum perseverantia. At nunc post lapsum non sufficit auxi-
lium gratiæ, quo possimus si velimus, 56.
sed planè etiam illo est opus, quò fiat ut velimus, atque in finem usque perseveremus; Ut inter perseverantem & non perseverantem non jam solùm liberum arbitrium discrimen faciat; sed & gratia ipsa, quæ aliis ad perseverandum per indebitam misericordiam datur, aliis autem justo Dei judicio non datur. Cur autem

 ex

De bono perſev. cap. 8. ex duobus piis, inquit, Auguſt. huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabilia ſunt judicia Dei. Quod ſi noſſe deſideret, clarane ſit de prædicto perſeverantiæ diſcrimine Auguſt. doctrina, in promptu ſunt & quæ ſcripta reliquit lib. de correptione
Cap. 12. & gratia, quæ hîc non pigebit ſubjicere. Primo, inquit, homini, qui in eo bono, quo factus fuerat rectus, acceperat poſſe non peccare, poſſe non mori, poſſe ipſum bonum non deſerere, datum eſt adjutorium perſeverantiæ, non quo fieret ut perſeveraret, ſed ſine quo per liberum arbitrium perſeverare non poſſet. Nunc verò Sanctis in regnum Dei per gratiam prædeſtinatis, non tantùm tale, adjutorium perſeverantiæ datur, ſed tale, ut ipſis perſeverantia ipſa donetur, non ſolùm ut ſine ipſo perſeverantes eſſe non poſſint, verùm etiam ut per hoc donum non niſi perſeverantes ſint: Et rursùm. Ac per
Ibidem ſub fin. ejuſdem capitis. hoc, inquit, nec de ipſa perſeverantia boni voluit Deus ſanctos ſuos in viribus ſuis, ſed in ipſo gloriari, qui eis non ſolùm dat adjutorium, quale primo homini dedit, ſine quo non poſſint perſeverare ſi velint; ſed in eis etiam operatur & velle, ut quoniam non perſeverabunt, niſi & poſſint & velint, perſeverandi eis poſ-

possibilitas & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Tantùm quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum, ut ideò possint, quia volunt; ideò sic velint, quia Deus operatur ut velint. Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei, sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent, inter tot & tantas tentationes, infirmitate suâ voluntas ipsa succumberet, & ideò perseverare non possent, quia deficientes infirmitate suâ, nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideò quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur. Ita factum est, ut voluntas hominis invalida & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei, cùm & voluntas primi hominis fortis & sana in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii; quamvis non defuturo adjutorio Dei, sine quo non posset perseverare si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippè dimisit atque permisit

 facere

facere quod vellet, infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est, vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.

57. Hactenùs Augustinus perseverantiæ quod volumus discrimen luculentâ admodùm oratione explicavit. Qui verò nullam ponunt differentiam inter perseverantiam hominis lapsi atque vitiati, & Sanctorum Angelorum, qui in sua rectitudine perstiterunt, eoque clarissimam Augustini doctrinam apertè convellunt, Gallorumque illorum, in quibus Pelagianismi quædam hæsere reliquiæ, placita & sententias querelasque renovant, haud sanè mirùm, si eodem modo utrorumque prædestinationem ex meritorum præscientia definiant. Hylarius certè ad Aug. scribens, quid Massilienses hac in parte de D. Augustini doctrina judicarint, ejusmodi verbis expressit. Deindè, inquit, molestè ferunt ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus detur, ut ille acceperit perseverantiam, non quâ fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset: Nunc verò Sanctis in regnum per gratiam prædestinatis non tale adjutorium perseverantiæ detur, sed tale, ut eis ipsa perseverantia donetur; non

solùm

ſolùm ut ſine iſto dono perſeverantes eſſe non poſſint, verùm etiam ut per hoc donum non niſi perſeverantes ſint. Hæc *Cap. 1.* ergo Maſſilienſibus perſeverantię diſtinctio non placuit, quos propterea in quęſt. de prędeſt. Sanctorum caligare adhuc Auguſtinus dicit. Nimirùm quod perſeverantię complementum in hominibus lapſis, ſicut & in Angelis Sanctis ſoli pręſcientię ſubjicerent, non prędeſtinationi Dei aſcriberent. Ideòque ex illius pręſcientia meriti, vellent non Angelos modò Sanctos, verùm etiam homines lapſos & depravatos eſſe ad vitam prędeſtinatos. Quocircà & nunc quidem Auguſtini judicio, in eadem quęſtione caligare cenſendi ſunt, qui prędeſtinationem vitę ex tali ſuſpendunt pręſcientia, non modò propter perſeverantię complementum, verùm etiam propter oblatę gratię acceptationem ad incipiendum ac perficiendum. Hęc enim omnia tali ſubjecta 58. pręſcientię ſubtrahuntur prędeſtinationi, quę talem, ut ſentiunt, prętequirit pręſcientiam. Quia reverà ſi hæc quoque prædeſtinata forent, tantùm prædeſtinata eſſe concedi oporteret ex ipſa prędeſtinatione ad beatæ vitæ finem; & ſi prædeſtinata, ergo præſcita. Siquidem reſpectu ejuſdem non prædeſtinatio præſcientiam,
 ſed

ſed præſcientia prædeſtinationem comitatur; quia quod futurum non eſt niſi volente ac operante Deo, non ideò vult Deus, quia futurum prævideat, verùm idcircò prævidet futurum, quod efficaciſſimè velit ut fiat.

2. Objectio Secundo loco objici poteſt, quod reprobatio non ſit ante omnem peccati præſcientiam, eòque nec vitæ prædeſtinationem ante meriti boni præviſionem.

Reſponſio. Reſpondendum, multam hac in parte inter prædeſtinationem & reprobationem eſſe diſtantiam. Si enim Deus reprobaret hominem, id eſt, æternæ morti addiceret ante omnem peccati præviſionem, quid aliud quàm naturam bonam perdere vellet? Nihil aliud in ea reſpiciens, niſi quod ipſe feciſſet, hoc autem & ab ejus bonitate atque juſtitiâ lòngè eſt alienum. Si dicamus, inquit Auguſt. lib. ad Simpl. q. 2. Deum feciſſe quæ odiſſet, abſurdum eſt, occurrente aliâ ſcripturâ & dicente, neque enim odio habens aliquid conſtituiſſes, & nihil odiſti eorum quæ feciſti. Quo enim merito Sol factus eſt? Aut quid offendit Luna, ut tantò illo eſſet inferior, vel quid promeruit ut ſyderibus aliis clarior crearetur? Sed hæc omnia bona creata ſunt, quæque in genere ſuo. Non enim diceret Deus, Solem dilexi,

Lunam

Lunam autem odio habui, ſed omnia illa dilexit, quamvis excellentiæ diverſis gradibus ordinata, quoniam vidit Deus quia bona ſunt, cùm dicto ejus ſint inſtituta; ut autem odiſſet Eſau niſi injuſtitiæ merito, injuſtum eſt. Hæc eo loco Auguſtinus, ſatis oſtendens, odium Dei ſeu re- 92
probationem non eſſe niſi ex præſcientia injuſtitiæ; quòd alias eſſet abſurdum ac injuſtum, odio haberi creaturam bonam, nullius reſpectu peccati. At ſi hominem indignum ac in maſſa corrupta damnataque repertum velit nihilominùs beatum efficere perfectâque in ſuo regno juſtitiâ donare, quid aliud in eo propoſito quàm munificentiſſima quædam ejus elucet bonitas, quâ tantâ dilectione ac miſeratione ſuos etiam proſequitur inimicos?

Sed gloria, inquiunt, poſtremus eſt 3. Objectio.
prædeſtinationis effectus, poſteriores autem effectus mereri poſſumus, ergo quod Deus ab æterno prædeſtinaverit gloriam, ex prævifis meritis fuit, quæ per gratiam ipſius eramus facturi.

Reſpondemus, gloriam quidem effe- Reſponſio.
ctum eſſe prædeſtinationis ultimum, ſed ſecundum executionem, primum autem ſecundum intentionem, in quantùm finis eſt, propter quem cætera dantur. Ideoque primò Deus electis ſuis gloriam

præparavit, ac deindè necessaria media.
60. Atque, ut suprà diximus, hoc modo vita æterna sub prædestinationem propriè cadit. Sic enim gratia est & indebita, quatenùs ab æterno peccatori est præparata, & nullum ex se meritum gloriæ afferre idoneo. In quantum tamen debitæ mercedis subit rationem, ita est ex meritis præparata; sed illa justitiæ non gratiæ prædedestinatio & electio est. Quomodò etiam Veteres loquuntur de prædestinatione ad mortem ex præscientia videlicet peccati. Quare certissimum est, nisi per antecedentia merita, neminem ad vitam adduci; nec tamen ex meritorum præscientia ipsius prædestinatio est, quæ utique gratiæ præparatio sit. Aliud quippè ad vitam prædestinatio, aliud adductio est, aliusque hujus & illius ordo; quæ proindè in hac disputatione sunt accuratè distinguenda.
61. Alioqui posset ad similem modum concludi; nemo securitatem & quietem obtinebit, nisi commodum priùs habuerit domicilium; ergo quietis prædestinatio ex faciendæ domus præscientia aut proposito exoritur; quod perspicuum est vitiosè concludi. Neque enim quietis & securitatis appetitus ex proposito nascitur domicilii comparandi, sed è diverso, domicilii comparandi propositum ex appetitu

titu desiderioque quietis. Undè non aliud omninò tali argumento confici potest, quàm neminem prædestinari ad vitam aliter comparandam, quàm per bonorum operum, aut certé justitiæ meritum. Quemadmodum nemo sibi quietem & securitatem prędestinat aliâ ratione obtinendam, quàm idoneo domicilio in eum finem comparato. Distinguendus ergo executionis & propositi ordo, qui in suprà dicto argumento perperam confunditur.

Sed instant, ęternę vitę promissiones *4. Object.*
juxta Conc. Trid. doctrinam, conditio- *Sess. 6. can. 20.*
natæ sunt, & Calvini est contrarium, *Lib. 3. inst. c. 20. §. septimo.*
undè colligunt electionem ad vitam similiter debere conditionatam intelligi.

Respondemus, nec hîc sine consimili *Respons. 10.*
errore, electionem ac prædestinationem 62.
cum promissione confundi, quasi non ea differant plurimùm; cùm vitę promissio primùm temporalis sit, electio autem æterna: illa deindè ad omnes pertineat, quibus Euangel. prędicatur, quibus dicitur, si vis ad vitam ingredi, serva mandata, & qui
perseveraverit usque in finem, salvus erit. 63.
Hęc paucorum sit, quibus ipsa vita divino est prępatata decreto. Illa pręrequisitę conditionis non secum adferat impletionem; hęc autem præstet ac prębeat. Ex

quo

quo intelligitur electionem ad vitam non esse conditionatam sicut promissio est, sed absolutam existimari debere, eòque juxta Augustin. absolutum sit donandæ perseverantiæ propositum, quam ex ordinatione Dei vita æterna consequitur certissimè.

64. Quamquam autem novi Testamenti promissio, quæ beatam imprimis vitam complectitur, de qua dicitur, & cogoscent me omnes à minori usque ad majorem, absoluta sit quemadmodum Prosper docet, non ita tamen ut (quod Calvini molitur hæresis) excludat merita; sed sic omninò ut ipsa quoque electis merita præstet, per quæ ad vitæ perveniant finem.

Lib. 1. de vocat Gent. cap. 9.

5. Object. in præfat. Apologiam

Lib. 3. instit. cap. 22. §. 9.

Undè liquet, quid & ad hoc respondendum quod alibi ingerunt, Calvini esse doctrinam, prædestinari ad vitam æternam à Deo ex mero ejus beneplacito ac Dei præordinatione.

Respon.

Nam quamquam imprimis non ideò falsum id sit, quod idem Calvinus etiam doceat, habet enim hoc omnis hæresis ut falsis vera permisceat, tanquam lepra varios colores exhibens; ubi neque propter ea quę vera dicuntur, amare oportet falsitatem, neque propter falsa fugere & abominari quam interponunt veritatem.

Quamquam ergo hoc ita se habeat, aliud

aliud tamen eſt quod agit Calvinus, & ſub hac doctrina concludit: Ita nimirùm mero Dei beneplacito præparatum regnum, ut non ſit ex meritis comparandum; id quod nos non dicimus, & ſequi 65.
indè negamus. Ita enim prædeſtinatam aſſerimus gratuitâ Dei electione gloriam, ut tamen niſi ex meritis aſſequi non liceat, quæ tamen ipſa etiam homini ſunt præparata, ut ad gloriæ finem per ea perveniatur. Siquidem verè utrumque dicitur & præparari gloriam propter merita, & merita propter gloriam; Illud quidem ut ſignificetur gloriæ cauſa meritoria; Iſtud verò ut indicetur meritorum cauſa finalis. Quare viderint qui in diverſa ſententia ſunt, utri cum Calvino potiùs ſentiant, ejuſque adjuvent cauſam: Illine qui ex gratuita Dei ad vitam electione tolli cum eo merita putent, an qui ſequi hoc indè negant.

Sic & Driedo l. de concor. c. 3. ſ. 15. & Bannez 1. p. q. 23. a. 2.

Reſponſio ad objectiones è Scripturis petitas.

Nunc ad Scripturas, quas objiciunt, reſpondeamus. Et primùm quidem opponunt, quod eſt apud Matth. c. 25. ubi dicitur, ſalvandis præparatum regnum à conſtitutione Mundi propter merita. Reſpond. Verba Chriſti eo loco hęc ſunt:

6. Objectio.

Reſponſio.

Venite Benedicti Patris mei possidite præparatum vobis regnum à constitutione mundi: esurivi enim &c. Ubi non significatur uti prætendit argumentum, præparandi regni ex parte Dei causam in meritorum positam prævisione, sed possidendi ex parte hominum, in eo causam esse quod benefecerint: electis enim suis Deus regnum præparavit nulla in eis reperiens merita; sed ea per gratiam dare volens, quibus jam gloriam præparat; quo sic meritis bonis præparati atque instructi ad regni possessionem introducerentur. Et quamvis dici etiam posset præparatum esse regnum ex contemplatione meritorum sub
66. debitę mercedis ratione consideratum; prior tamen sensus Euangelio magis congruit. Non enim dicit, salvandis præparatum esse regnum propter merita; sed ad id possidendum propter merita vocari; ut illud (*esurivi enim*) respiciat non voculam (paratum) sed (possidete) alioqui dicere debuisset, possidete paratum regnum, quia esuriturus eram, & vos mihi daturi manducare.

7. *Objectio ad Rom.* 8. Sed videri queat Apost. Paulus ex meritorum præscientia prædestinationem statuisse, cùm in Epist. ad Rom. ita scribit. Nam quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui.

Responsio. Verùm ejus loci cùm non sit una interpretandi ratio, nihil indè pro adversa sententia concludi potest.

test. Est autem una responsio, ut præscientia non pro meritorum prænotione capiatur, tanquam propter quæ prædestinavit Deus ad Christi conformitatis gloriam, sed pro prædilectione, quod & ipse annotavit Origenes, hunc Apostoli locum interpretans: præscisse quos in affectum amoremque recepit; sicut alias à contrario, dicitur quosdam nescire. Quomodò & alibi Paulus rectè intelligitur accepisse præsciendi vocabulum, cùm ait, Non repulit Dominus Plebem suam, quam præscivit, id est, prædilexit. Etenim familiare est divinis litteris, cognitionis & scientiæ vocabulum, pro dilectione ponere: quemadmodùm est hoc pluribus exemplis ab Ambr. Catharino explicatum, hunc eundem, qui objicitur, tractante Pauli locum, adversus eos, qui vitæ salutisque prædestinationem ex meritorum præscientia sumebant. *Cap. 1. summa de Prædestinat.*

67. Et sanè, cùm ibi Apostolus eleganti gradatione probet, nihil posse electis adversi accidere, quod eorum salutem impediat; aptior erit probatio, sit illud, *præscire*, affectus & voluntatis esse potiùs, quàm, quod alii volunt, rationis esse intelligatur. Dicere ergo voluit Apostolus prioribus quidem illis verbis, prædestinationem, quâ ad beatam cum Christo conformitatem prærordinantur electi, ex magna Dei erga homines pec-

peccatores dilectione proficiſci; conſequentibus verò verbis inſinuat, prædeſtinationem ad vitam beatam priorem eſſe vocandi juſtificandique propoſito, eoque & præſcientia meritorum: cùm propterea vocare & juſtificare voluerit, quia jam præordinaverat ad vitam æternam. Sed etſi præſcientiam pro intellectus prænotione acceperimus, rectiſſimè intelligitur, voluiſſe Paulus dicere electos ad hoc ipſum eſſe prædeſtinatos ad quod dicantur eſſe præſciti: hoc nimirùm ſenſu, quos præſcivit ab æterno conformes futuros, eos ad hoc ipſum prædeſtinavit, ut tales eſſent. Quia verò ad hoc ipſum eos, ut tales eſſent, prædeſtinavit, qui alioqui aſſurgere eò ſuapte virtute non poterant, idcircò tales futuros eſſe præſcivit. Quem ſanè ſenſum inſinuat Fulgent. de fide ad Petrum c. 34. quò eodem reſpexiſſe & Auguſt. videtur, cùm prædeſtinationem eſſe definit, præſcientiam & præparationem beneficiorum Dei. Apertè autem ſatis expreſſit Anſelmus in ſuo Commentario. Juxta quem modum, planiſſimum eſt, non prædeſtinationem præſcientiâ poſteriorem, ſed priorem eſſe potiùs: quemadmodum, cùm dicit quiſpiam, quas habui facultates & opes, eas mihi induſtriâ & labore paravi; tametſi habuiſſe præponat, non tamen eſt intelligendus, priùs habuiſſe,

De dono perſever. c. 14.

68.

buiſſe, quàm ſuo labore paraverit, ſed ideò potiùs aliquando habuiſſe, quod ad id induſtriam multò antè ſuam laboremque adhibuerit. Certum eſt autem, evinci non poſſe, aliò atque aliò præſcientiam & prædeſtinationem retuliſſe Paulum. Nec enim dicit, quos præſcivit bonos futuros, eos prædeſtinavit, ut eſſent conformes. Quod ſi dixiſſet, probabilis eſſet conſtitutio prædeſtinationis ex præſcientia meritorum. Nunc verò, magis eòdem utrumque ſe retuliſſe ſignificat: nempè ad conformitatem cum Filio Dei, quam indubiè non propterea prædeſtinavit, quia præſcivit, ſed ideò potiùs præſcivit, quia prædeſtinavit. Eſt nihilominùs & tertius Commentarius, ſecundum quem notio perſonarum ordine rationis, earundem prædeſtinationem antecedat, quem apud Dionyſ. Carthuſ. eſt reperire.

Nec enim ullos Deus prædeſtinavit, tanquam caſu aut ignoranter in eos incidens, ſed priùs ſciens quos eligat. Namque Dei voluntas neque de incognitis eſt, neque circa incognita verſatur, ſed quos præordinavit ad vitam, probè prænoſcit. Ubi non ſignificatur, ex præſcientia eſſe prædeſtinatio, ſed hanc ſine illa non eſſe; neque enim eligere poteſt Deus, niſi præcognitos. Ex quibus palam eſt, ne hanc quidem interpretationem pro ea facere ſententia,

quâ ex meritorum præſcientia fluere prædeſtinatio ſtatuatur.

Reſponſio ad objectionem è veteribus Patribus petitam.

1. *Object.* Sed nunc ad veterum Patrum teſtimonia tranſeamus, qui magno conſenſu adverſari nobis, & Auguſt. doctrinæ exiſtimantur. Et eorum quidem aliquam multos Profeſſores hîc proferunt, longè verò plures in prælectionibus ſuis, ad quos nos remittere ſolent, ubi vel ſolis eorum nominibus lociſque citandis totas paginas implent. Verùm fas nobis ſit quod in judiciis fieri ſolet, teſtes iſtos diſcutere, & eorum explorare fidem, ut quàm probati, opportuneque producti ſint, cognoſci poſſit. Et primùm quidem multos in hoc numero videmus, quos ad ferendum teſtimonium non putemus idoneos. In primis authorem illum ſcholiorum apud Hieron. in Epiſtolam Pauli, quem eſſe Pelagii, pluſquam probabile eſt. Fauſtum deindè (de gratia & libero arbitrio) Regienſem, Galliæ Epiſcopum, quem certum eſt, Pelagianæ hæreſeos cum Maſſilienſibus fuiſſe reliquias, atque hoc nomine ſcripta ejus à Gelaſio Pontifice rejecta eſſe, atque damnata à Petro Diacono Orientalis Eccleſiæ ad Sedem Apoſtolicam cum

cum cæteris Legato, anathematizata à Fulgentio, Maxentio viro Dei, Alchimo Avito Viennens. Episcopo, Joanne Antiocheno velut hæretica oppugnata, ab Isidoro Hispalen. Episcopo & ab Adone Viennen. gravissimè notata & condemnata; non absque Gennadii reprehensione, qui similia sentiens, Authoris ejus libros approbarat. Quare Sedulium repulsæ hujus participem necesse est fieri, qui profundâ, ut Isidorus loquitur, Fausti calliditate; ut & alii plures, circumventus, ejus sibi verba libro suo inserenda putavit. Quamquam totum ejus reliquum scriptum, nihil aliud quàm superior Pelagii Commentarius est, resectis tamen plerisque, quæ manifestam ejus hæresim præferebant. Nec alio loco habendus Arnobius ille, cujus breves in Psalmos enarrationes, uti & Fausti de gratia & libero arbit. libros, primus nobis in lucem Erasmus protulit. Qui, ut prudenter à Xixto Senensi observatum fuit, non ille Lactantii Præceptor celebris olim in Africa Oratoria Professor habendus est, cujus etiam exstant septem adversus Gentes libri, sed alius quispiam, seu Afer, seu Gallus scriptor, quem eadem cum Massiliensibus sensisse intelligi facillimè potest ex Commentario ejus in Psal. 90. 91. 108. & 147. aliisque compluribus locis, in quibus Dei gratiam infi-

In Epist. Pauli.

Lib. 4. Bibliot.

deliter confitetur ; eamque secundum merita nostra dari, nullâ verborum ambiguitate tradit. Cùm & August. de prædest. doctrinam, sed malo more depravatam, odiosam, velut hæreticam traducere non dubitat, & personarum acceptorem futurum ait Deum, si non ex prævisis operibus Jacob intelligatur dilectus, Esau odio habitus. Undè nec illum dubitamus esse Arnobium, cujus opuscula Gelasius Pontifex apocrypha censuit. Sed nec Origenem admittendum putamus, quem constat, cùm liberi arbitrii causam vehementiùs agit, nascituro pòst Pelagio aditum erroris patefecisse (quo nomine & Hieron. doctrinam ejus, Origenis vocat ramusculum) eademque opera, errores proprios, ob quos Ecclesiæ non esse homo judicatus est, subtili arte firmare conatur. Sic nec Theodoretum audiendum in hoc argumento existimamus, qui Origenem secutus, ejusque verba transcribens, incautiùs non prædestinationem ad gloriam modò, sed ad gratiam quoque, ex prævisis meritis statuit.

Lib. 3. periarchon. cap. 1. Ad Ctesiphont.

Postremò nec Authorem Libelli de prædestinatione & gratia, qui inter Augustini opera legitur, alibi & Hieronymi titulo inscriptus; quem adeò manifestum est, Augustini non esse, ut contra ipsum scriptus sit potiùs: ut mirum sit, seriò etiam à non-

nullis

nullis citari potuiſſe, qui & dicere auſi ſunt, retractaſſe ibi Auguſtinum priorem ſententiam; ſed ideò in retractationum libris, ejus nullam fieri mentionem, quia poſt illos ſit ſcriptus. Hos itaque in primis teſtes audire nolumus, nec eorum premi teſtimonio. Quibus ſemotis, cæteros deindè excutiamus, & quid ſibi velint perſcrutemur. Et primùm quidem Clemens Romanus cum ſuis recognitionibus occurrit, quem librum etſi ut pſeudographum, ac vero itinerario titulo velut apocryphum (quemadmodùm Xixtus Senenſis docet) reprobatum à Gelaſio rejicere meritò & nobis licuiſſet: tamen quoniam in Apologia inter ſelectos producitur, audire juvat quid Author ille, licet authoritatis non magnæ, de propoſito argumento ſentiat. Ejus ergo è lib. 3. hæc proferuntur verba: Providens Deus quòd poteſtas liberi arbitrii alios quidem faceret bona eligere, alios mala, & propter hoc in duos ordines neceſſariò propagandum eſſe hominum genus, unicuique ordini conceſſit & locum & regem, quem vellet eligere. Quæ ſententia ut pertinere ad inſti- 69.
tutum intelligatur, conceſſionis vocabulum ad præordinationem & prædeſtinationem referendum erit. Sed nihil minùs dicere illîc Authorem illum voluiſſe, ex ſequentibus, quæ hîc ſupprimuntur, verbis clariſſimè

constat. Sic enim habet integrè locus ille recitatus: Unicuique ordini concessit & locum & regem, quem vellet eligere, ut non Dei, sed hominis significetur electio. Quid ergo hic locus ad præsentem causam facit? Ergo ad Dionysium Areopagitam transeamus, virum haud dubiè omni exceptione majorem; sed quàm ejus idoneum sit testimonium expendamus. Id producitur ex c. 9. lib. de cælesti Hierarchia. Ubi respicere ille videtur ad Deuter. c. 26. locum, ubi significatur, quòd quia, vel sicut, Israelitę Dominum sibi in Deum elegissent, ideò sint ab eo vicissim electi. Dominum, inquit Moyses, elegisti hodiè, ut sit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & custodias cæremonias illius & mandata atque judicia, & obedias ejus imperio; & Dominus elegit te hodiè ut sis ejus Populus peculiaris, sicut locutus est tibi. Ubi inprimis non agit Moyses de electione ad æternam gloriam, quando multò maxima eorum pars eò prædestinata non fuit; sed de electione ad peculiaria quædam ac veteris testamenti beneficia: inter quæ potissima erant, lex Dei ejusque notitia, ac timor, & terra Chanaan, cæteraque eò pertinentia. Ex quibus intelligi potest, hanc præ cæteris Gentem Deo charam esse, atque dilectam. Deindè nec de hac ipsa electione agit, quatenùs ab æterno

in

in Dei exſtitit mente; ſed de temporali, quæ æternæ illius, nec prima tamen, ſed iterata quædam manifeſtatio innovatioque fuit, ac prædeſtinationis, ſeu executionis repetita promiſſio & confirmatio; cujus aliquod in eis præceſſiſſe nihil prohibet meritum, quale tamen carnalium illorum eſſe hominum potuit. Nam æterna illa, vel ad hæc beneficia electio, totuſque ille executionis ordo, quàm non ex prævifis eorum fuerat meritis, clarè ſatis Moyſes docet c. 7. & 9. Deuter. Ubi eos negat vel ob numeroſitatis ſuæ dignitatem, vel propter juſtitiam præ cæteris fuiſſe Gentibus electos. Non ergo ex meritorum præviſione, ſuſpenſa hęc fuit eorum electio, ſed libera, independens, & abſoluta. Quare juvat & cauſam noſtram exemplum iſtud. Quemadmodùm enim terram Chanaan abſolutè illis Deus donare decrevit, ita & electis vitam æternam: ſed hoc interim diſcrimine, quòd poſterius hoc propoſitum, etſi independenter à meritis factum eſt, non abſque meritis tamen futura ſit ejus executio.

Sed progrediamur in examinandis teſtibus. Irenæus, inquiunt l. 4. contra hæreſ. c. 38. ex futurorum præſcientia dictum eſſe ait, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui. Quidni enim? Quando quod facturus eſſet Deus haud dubiè præſciebat: eſt enim præ-

70. deſtinatio præſcientia & præparatio beneficiorum. Alter ejuſdem libri locus ad damnandos pertinet, quorum reprobationem ex prȩviſis ȩſſe meritis confitemur. Clemens Alexandrinus quid in lib. 1. Pedagog. c.8. pro ipſis faciat, nihil invenimus. Homil, de Jacob & Eſau, clariſſimum eſt, non eſſe Chryſoſtomi, ſed Latini alicujus Scriptoris fragmentum, cujus proindè non magna ſit authoritas: quamquam non deſit quod reſponderi etiam poſſet. Damaſc.3.c.30.quem ejus locum apertiſſimum eſſe volunt: de primo homine, ut rectus creatus eſt, loquitur; cujus prædeſtinationem ex prævisis meritis futuram libenter agnoſcimus. Lib. 4. c. 20. docet, quod ſe quiſque vas in honorem, vel in contumeliam faciat, id eſt, ob virtutem glorioſum, vel honorabilem, ob vitia, ignominiâ & ſuppliciis dignum. Non de prædeſtinatione; ſed de præſenti agens juſtitiæ, vel injuſtitiæ merito; quamquam & de prædeſtinationis executione veriſſimè queat eſſe dictum. Ad Theophilactum verò quod attinet, dicimus in primis non eum de prædeſtinatione ad gloriam, ſed ad gratiam locis citatis loqui, atque eò prædeſtinationem apud Apoſtolum referre. Quare laborandum Profeſſoribus erit, ut eum ab errore vindicent; quomodò & alterum ejuſdem locum in illud Joan. 6. Propterea dixi vobis,

vobis, quod nemo potest venire ad me, nisi Pater traxerit eum. Nec majoris authoritatis Oecumenius nobis est, aut etiam Photius, quem ille citat. Cyrilli verò, quem idem Oecumenius adducit, sententia, nihil de prædestinatione loquitur. Theodulus ad manum non erat, sed facilè cogitamus, nihil à superioribus variare. Inter Latinos Ambrosius producitur.

Et aliquanto ante, sup. illud nemo potest venire ad me, &c.

Cujus in primis locus ille l. 9. in Lucam, non de electione ad gloriam, sed ad gratiam agit: de Gentilium videlicet vocatione, quos amaturos eligi à Christo dicit: sed quos fit ex electione facturus amantes. Quid 71. autem ad illud c. 1. Vocatis Sanctis, pro ipsis Ambrosio inscriptus Commentarius dicat, in nostris exemplaribus nihil invenimus. In illud c. 1. ad Galatas, qui me segregavit ex utero, non de electione agit ad gloriam; sed ad gratiam, deque vocatione ad fidem & Euangelii ministerium. Hieronymo inscriptus Commentarius in Psal. 64. si attentè legatur, non modò nihil contra nos; sed pro nobis facit potiùs. Neque enim quę citant verba hunc habent sensum, qui se dignum electione præbuerit, id est, qui se dignum præstiterit, ut ille eligatur, sed qui sic vixerit, ut electos decet, ac Dei electione dignum est, ipsaque postulat, is habitabit cum eo: quomodò si quis

dicat, qui se dignum præbuerit vocatione Dei, habitabit cum eo. Ubi sensus non est, qui se dignum præbuerit ut vocetur (hic enim fallsus ac erroneus est, cùm primæ vocationis nullum sit meritum) sed ut vocatum à Deo dignum est vivere. Similiter ergo intelligenda superiora illa, de electione, commentatoris illius verba. Qui sensus in ipso fonte luculentus etiam apparet: ubi non per ablativum, vocatione, sed dandi casu, vocationi, legitur. Quę mutatio casune an studio in verbis eorum facta sit, ipsi viderint.

Sed neque ait Scholastes ille, qui se dignum electioni præbuerit, aut quem videt se dignum præbiturum, eum eligit; sed is habitabit cum eo, id est, electionis effectum finemque assequetur, ut in supernis, cum Deo tabernaculis habitet. Ubi non prędestinationis; sed executionis ejus expressus intelligitur ordo. Primasii in Paulum Commentarius, quoniam Pelagiani illius scripti, cujus sup. initio fecimus mentionem, non aliud quàm lima & castigatio quædam est, tametsi non ubique semper satis exacta, & diligens, contentus hoc loco hęreticum, qui in Pelagii latebat verbis, excludere sensum, de Apostoli germana sententia non ita sollicitus fuit. Undè Pelagii verba nonnullis resectis duarum vocularum

(quæ

(quæ hîc à Professoribus tamen omittuntur) adjectione temperavit. Prędestinavit, inquit; ut qui dono ejus esset conformis in vita, esset conformis in gloria. Ubi tamen ad executionis respicere ordinem potuit posteriori justitiæ prædestinationi respondentem. Et hactenùs quidem ad 20. Authorum testimonia respondimus, quos partim quidem ut parùm ad testandum idoneos, partim ut parùm opportunos, rejiciendos esse docuimus, ut tantus ille tamque terrificus testium numerus ad pauculos prorsùs tres videlicet, aut ad summum quatuor, vel 5. reciderit, qui 72.
tempestivum aliquid dicere videantur. Undè mirari satis non possumus inconsideratam istam contra Scriptorum ipsorum mentem citandi rationem, ut facile appareat, non esse ipsorum verba (quod nimis hîc frequenter occurrit) ex ipsis fontibus, & diligenti eorum contemplatione allata.

Sed, his omissis, ad cæteros, qui restant, veniamus, & quid pro diversa sententia dicere videantur, audiamus. Horum primus Ambrosius est, cujus l. 5. de fide. ad Gratianum c. 3. hęc sunt verba. Quid est, inquit, quod Dominus ait, non est meum dare vobis? non est meum, qui justitiam servo, non gratiam. Denique ad Patrem referens, addit, quibus paratum est, ut ostenderet Patrem quoque petitionibus

non

non deferre ſolere; ſed meritis, quia Deus acceptor perſonarum non eſt. Undè & Apoſtolus ait, quos prẹſcivit, & prẹdeſtinavit. Hẹc ille. Ubi manifeſtum eſt, loqui eum de vita æterna ſub ratione mercedis;
73. quam ſic conſideratam, ut certum eſt, meritorum eſſe intuitu præparatam (neque enim merces præparari niſi merito poteſt) ita perſpicuum eſt, debitam eſſe ſecundum juſtitiam, quemadmodùm expreſsè ipſe ſignificat: ideòque hâc comparatione ad electionem gratiæ ſeu prædeſtinationem gratuitam, de qua parte hîc agitur, minimè pertinere.

Cæterùm præter hanc mercedis præparationem, quæ ad Dei juſtitiam pertinet, agnoſcenda in primis eſt, ut ſuprà diximus, vitæ æternæ, quâ ratione gratia eſt, præ-
Rom. 6. paratio, juxta id quod Paulus prædicat, gratiam Dei eſſe vitam æternam, gratiæ autem apud Apoſtolum rationem non haberet, niſi quâdam conſideratione eſſet indebita, & homini ex ſeipſo nihil meritorum adferenti, planeque indigno, gratuitâ Dei miſeratione præparata, quæ gratiæ præparatio propriè & ſecundum Auguſt. definitionem, prædeſtinatio eſt. Quod verò adjungitur apud Ambroſium hiſce verbis: non enim ante prædeſtinationem, quam præſciret, ſed quorum merita prẹſciret, eorum

eorum præmia prędestinavit: tametsi rectè accipiatur juxta explicatum à nobis sensum, de prædestinatione justitię, non gratiæ; sciendum tamen est, vetustiora exemplaria diversis impressa temporibus, eà verba non habere, & haud scimus quânam ratione in textum Ambrosianum irrepsisse potuerint. Eadem responsio est, ad Commentarium Ambrosio inscriptum, in illud ad Rom. 8. Nam quos pręscivit & prædestinavit. Cujus verba sic habent: Istos enim, inquit, quos pręscivit futuros sibi devotos, ipsos elegit ad promissa præmia capessenda. Ubi cùm expressam pręmii faciat mentionem, satis insinuat, non de gratuita prædestinatione, seu gratię electione se loqui, sed eâ, quâ secundum justitiam Dei merces pro fide & labore decernitur. Quamquam ex tribus Commentariis, quos suprà posuimus, unum aliquem huic expositioni præferendum esse putemus.

Quod verò in c. 9. ejusdem Epist. scribit: unum, videlicet Jacob, elegit præscientia, & alterum sprevit: eum in primis recipere Commentarium queat, quem indicat August. l. de dono persever. c. 18. ut nimirùm pręscientiam pro prędestinatione author ille eo loco posuerit; cujus intelligentię videri possit significationem aliquam suggerere, quod subjungit dicens, & in illo

illo, quem elegit, propositum Dei manet, quia aliud non potest evenire, quàm scit & proposuit in illo, ut salute dignus sit. Porrò ne à Scripturæ quidem usu alienum esse, ut præsciendi, seu pręscientię vocabulum pro prædestinatione ponatur, præter eum locum quem Aug. profert ex c. 11. ad Rom. ostendit etiam Epist. Petri prioris exordium, ubi scribit electis advenis secundum præscientiam, id est, præfinitionem & præordinationem Dei Patris, in sanctificationem Spiritus. Quamquam intelligi etiam Commentarius ille possit, ut de electione ad gloriæ mercedem dicatur esse locutus; præsertim quia paucis interpositis dicat in hunc modum: hoc quasi præscius, non personarum acceptor; nam neminem damnat antequam peccet, & nullum coronat, antequam vincat. Declarat igitur Author ille, non decerni à Deo vel pręmia, vel pœnas, nullo causæ habito respectu; sed præmia quidem ob merita bona quæ præscivit, pœnas verò ob peccata. Eandem recipiunt solutionem Chrysostomi verba, quæ expressit Hom. 80. in Matth. tractans illud: Venite benedicti Patris mei. Nam antequam, ait, nati sitis, quia sciebam vos ejusmodi futuros, hæc vobis à me pręparata fuerunt. Agit ergo manifestè de præparatione pręmiorum, quę in

in quantum hujusmodi, ex prævisione fluit meritorum; sed eorum, quæ ideò prævisa sunt, quia donanda fuerunt ad consequendum beatæ vitæ finem gratuitâ & absolutâ Dei prædestinatione peccatoribus ab æterno præparatum. Damasceni locus ex dial. contra Manichæos quem hoplothecæ titulo ex Turriano citant, nullam nobis ex supradictis difficultatem parit. Loquitur enim, ut ex antecedentibus illis verbis constat, de gubernatione Dei, quæ, providentiæ, propositi, ac prædestinationis executio est, quâ velut justus Judex pro meritis cuique vel præmia, vel pœnas reddit: quæ quoniam futurorum sit præscius, ab æterno eum ait immutabiliter præfinivisse ac prædisposuisse. Sic enim ejus se habent verba: Deus omnibus prospicit, omniaque gubernat, nobis tamen, qui nec quæ futura sunt, nec quæ præterire, nec ea omnia quę præsentia sunt novimus, ejus gubernatio minimè æqua videtur, cùm sit æquissima, optima, justissimaque. Nam quę in nobis sunt, ceu pręsentia cognoscit, quæque futura sunt justè, prout illi placet, & vult, & judicat. Et mox: Deus, inquit ita judicat, ut numquam judicii eum pœniteat, neque etiam post latam sententiam tùnc demùm rem agnoscat, sed omnia priusquam fiant, præcognoscit, ac unicuique quantum conducit,

fol. 561. in fine & 562.

cit, justè ac prudenter prædestinavit: concinnè ea quæ extra nos sunt, eis quę penes nos sunt, pręordinans. Hinc paulò pòst ea subjungit verba, quę ab ipsis urgentur: Pręvidens itaque Deus ea quę nos sponte facturi sumus; ea videlicet, quæ in nostra sunt potestate, virtutem puta & vitium, & ea quæ non sunt in nostra potestate (æterna videlicet præmia & supplicia) pędefinivit. Ubi manifestum est, eum agere non de gratiæ, sed justitiæ prædestinatione, & prædefinitione, quâ pro benefactis mercedem ac pręmia decernit. Porrò Clemens Alexand. tametsi ob non paucos errores detracta ei à Gelasio authoritas est, ut meritò etiam rejici à nobis potuerit, tamen quid dicat expendere non gravabimur. Sed sententia ejus de fonte suo repetenda est, non ut à Professoribus refertur, truncata. Ecclesia Catholica, inquit, lib. 7. Stromat. Dei voluntate per unum Dominum congregat eos, qui jam sunt ordinati, quos prædestinavit Deus, cùm eos justos cognovisset. Hic locus etiam pro nobis facit. Nam in prioribus illis verbis (congregat eos, qui jam sunt ordinati) allusio est aperta ad illud Actor. 13. Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam: ubi nostra apertè confirmatur sententia. Quod autem sequitur, rectum ac facilem habet sensum: Quos prædestinavit,

navit, cùm justos cognovisset: sed tales utique suo munere facturus; facturus autem ad assequendum prædestinatum gloriæ finem, in quem eos jam antè ordinarat. Superest Hieron. cujus in 1. c. Malachiæ hæc sunt verba: Porrò dilectio & odium Dei, vel ex præscientia nascitur futurorum, vel ex operibus: alioqui novimus, quod omnia Deus diligat, nec quidquam eorum oderit quæ creavit; sed propriè eos suæ vindicet charitati, qui vitiorum hostes sunt & rebelles, & è contrà illos odit, qui à Deo destructa cupiunt rursùs exstruere. Hoc loco, quod ad odium pertinet, clarum est, quod ait, ex præscientia nasci futurorum. Neminem enim odio habet Deus, nisi peccati, quod præscit, intuitu. Alterum verò expositione indiget, cùm sit manifestum, quod etiam vitiosos diligat; & quemadmodum Apostolus ad Rom. docet, suos quoque inimicos, pro quibus obire non dubitavit, ut amicos sibi ex inimicis redderet. Alioqui enim & dilectio quæ ad gratiam sit impertiendam, ex præscientia erit meritorum, si neminem omninò diligat, nisi quem vitiorum invenerit hostem. Dicit ergo Hieron. quod neminem Deus ad gloriam diligat, id est, quod nemini dare gloriam statuerit, nisi qui vitia odisset:

hoc autem quibus aliquando inesset, id præscivit antequam esset, sed ideò futurum præscivit, quia per gratiam suam id erat ipse effecturus: & hoc propterea, ut is, qui erat peccatori gratuitâ prædestinatione prædestinatus, finis, esse quoque posset justum præmium mercesque laboris. Idem verò q. 10. Epist. quam scribit ad Edibiam, hæc habet verba. Vasa, inquit, misericordiæ quæ præparavit in gloriam, quæ vocavit (hoc est, nos qui non solùm ex Judæis sumus, sed etiam ex gentibus) non salvat irrationabiliter & absque judicii veritate, sed causis præcedentibus; quia alii non susceperunt filium Dei, alii autem recipere suâ sponte voluerunt. Et mox: ex quo, inquit, ostenditur, non gentes eligi, sed hominum voluntates. At his Hieronymus verbis non aliud vult dicere, quàm æternam hominum salutem ex meritis esse, & eam quemque adipisci, non quia certæ sit Nationis, sed quia bonæ sit voluntatis.

Et hæc quidem ad Veterum testimonia dicta sufficiant: ex quibus intelligi queat, quàm nostræ & Aug. sententię non sint adversi: quidquid ad Scholasticos Doctores & Neotericos nonnullos sit respondendum, qui prædestinationem ad gloriam

ex meritorum præſcientia interdùm profluere dicant; ac in primis ad Ruardum & Driedonem in Apologia citatos, quando diſertis verbis præmii ac remunerationis faciant mentionem; id quod à Dominico Bannes obſervatum fuit p. 1. D. Th. q. 23. art. 5.

Nulla hîc ergo inter Græcos Latinoſque & Aug. hac in parte diſcordia aut diſſidium eſt, nec ad eos inter ſe conciliandos neceſſe eſt ad diverſam confugere prædeſtinationis apud eos ſignificationem; ut ille quidem propoſitum intellexerint donandæ vitæ æternæ, Aug. verò gratiæ, quæ ducat ad vitam. Nam is tametſi adverſus Pelagium intentus, ad totam ferè reſpiciat effectuum prædeſtinationis congeriem, cujus à ſui exordio nullum in nobis ſit meritum, nonnunquam tamen & ad ultimum reſpicit effectum, ad quem gratuitò etiam prædeſtinatos eſſe nos velit; non ſolùm non ex legis vel naturæ, ſed nec gratiæ quidem prævifis operibus. Sed ubi ea certiſſima, ſolidiſſima, facillimaque conciliandi ſit ratio; ſi illos dixerimus de prædeſtinatione & electione non gratiæ, ſed juſtitiæ locutos; Auguſtinum verò de gratuita: quomodò palam eſt, Apoſtolum uſurpaſſe, quando electionem gratiæ nobis 74.

De prædeſt. Sanct. c. 14. & l. de dono perſev. c. 20.

com-

commendat. Undè constat Augustini explicationem Apostolo magis congruere, ac verum esse, quod post Augustinum etiam Ruardus a. 7. f. 335. annotare non dubitavit: ante exortam Pelagii hæresim non fuisse exactè disputatum de divinæ prædestinationis & reprobationis judiciis, & nondùm hujus mysterii difficultates in quæstionem venissent, hæreticis Pelagianis nondùm Ecclesiam perturbantibus. Sed loco huic priusquam finem imponamus, breviter nobis ad Au-stini loca quædam danda responsio est, quæ à quibusdam objiciuntur, ut eum sibi ipsi adversum faciant, atque contrarium. Augustinus, inquiunt, in prædestinationis definitione non præparationem tantùm, sed etiam præscientiam ponit. Prædestinatio, inquiens, est præscientia & præparatio beneficiorum Dei. Prædestinationem ergo ex meritorum præscientia statuit. Respondemus jam sup. à nobis fuisse admonitum, Augustinum eòdem per omnia præscientiam & præparationem referre, hoc est, ad universa beneficia, quibus certissimè liberantur quicumque liberantur. Nec enim dicit, prædestinationem esse præscientiam meritorum, & propter merita præparationem gloriæ; sed est, inquit, præscientia,

De dono persever. c. 14.

Ad apolog. Assert. 1. de prædestin.

tia, & non solùm præscientia, verùm etiam præparatio beneficiorum Dei, quibus certa electorum liberatio continetur. Eodemque modo respondere licebit ad id quod habet 6. liber hypognost. apud Augustinum Propterea, inquit, prædestinat, quia quale futurum sit præscit. Neque enim significare voluit, prædestinationem ex meritorum esse præscientia, sed præscientiam & prædestinationem ad idem referens objectum, hoc dixit. Hoc enim est Deo prædestinare, ut repetit non semel August. quod futurum ipsius opere sit, præscire. Quod enim ille Hypognostici Author noluerit vitæ prædestinationem ex meritorum præscientia definire, aliquantò pòst satis apertè ostendit. Dicimus, inquit, de damnabili hominis massa Deum præscisse misericordiâ, non meritis, quos ex electione gratiæ prædestinavit ad vitam. Sed cur ergo, inquiunt, præscientiam in sua definitione posuit Augustinus? Quia nimirùm prædestinatio sine præscientia, hoc est, certâ futurorum prænotione non sit. In quo plurimùm ab humanis prædestinationibus divina distinguitur. Homines enim multa sæpè facere constituunt, quæ facturine sint, incertum habent: Proponit enim homo, & Deus disponit. At verò Deus

quæ facere diſpoſuit, quæque ſuis electis donanda præparavit, ea ſcit certò ſe eſſe donaturum. Ideò & alibi Augustinus: Iſta, inquit, dona ſua quibuſcumque Deus donat, procul dubio donaturum ſe eſſe præſcivit, & in ſua præſcientia præparavit. Et infrà. Nam in ſua, inquit, quæ falli mutarique non poteſt, præſcientia, opera ſua futura diſponere, id omninò, nec aliud quidquam eſt prædeſtinare. Ideò ergo præſcientiæ nomen in prædeſtinationis deſcriptione Auguſtinus cenſuit interponendum, ne divina prædeſtinatio abſque ſcientiæ certitudine cogitetur. Sed cur priùs, inquiunt, præſcientiam poſuit, deindè verò prædeſtinationem? Non ideò factum, quia præparationem antecedat præſcientia, tanquam propterea prepararit, quia præſcierit; cùm è diverſo, potiùs præſciat ſe donaturum quippiam, quod id voluntate, quæ effectu fruſtrari non poteſt, donare propoſuerit. Nam & quiſque noſtrum non propterea vult facere aliquid, quod ſe id facturum putet, verùm ideò ſe putat potiùs facturum, quia facere diſpoſuerit. Itaque non prædeſtinatio, ſeu præparatio beneficiorum, quibus certiſſimè liberantur quicumque liberantur, præſcientiam ſequitur, ſed præſcientia præpara-

De dono persever. c. 10.

para-

parationem. Quænam ejus ordinis in illa deſcriptione cauſa? videlicet quod latiùs pateat & ad plura ſe extendat præſcientiæ nomen. Quæcumque enim prædeſtinat, ea etiam prænoſcit; at non è diverſo, quæcumque præſcit, etiam prædeſtinat. *Prædeſtinatione quippè*, inquit Aug. eodem c. 10. *præſcivit ea Deus, quæ fuerat ipſe facturus: præſcire autem potens eſt etiam, quæ ipſe non facit, ſicut quęcumque peccata.* Poſtremus eſt Auguſtini locus in l. 83.qq. q. 68. quem nonnulli objiciendum putent, ubi his utitur verbis. *Prorsùs*, inquit, *Deus cujus vult miſeretur, & quem vult indurat; ſed hæc voluntas Dei injuſta eſſe non poteſt. Venit enim de occultiſſimis meritis: quia & ipſi peccatores, cùm propter generale peccatum, unam maſſam fecerint, non tamen nulla eſt inter eos diverſitas.* Hæc ille. Reſpondemus B. Auguſtinum non hîc de prædeſtinationis, ſed juſtificationis agere merito, quam miſericordiæ hîc nomine ſignificat. Id quod ex ſequentibus ejus verbis eſt manifeſtum. *Præcedit ergo aliquid*, inquit, *in peccatoribus, quo, quamvis nondùm ſint juſtificati, digni efficiantur juſtificatione: & item præcedit in aliis peccatoribus, quo digni ſint obtuſione.* Ubi ta-

men, ne quis prædestinationem gratiæ Dei, quâ peccator convertitur ex meritorum præscientia primam illam conversionem antecedentium, venire Augustinum dicere putet. Observandum loqui Aug. non de 1. illa misericordia, quæ datur averso, ut convertatur ad Deum; sed de posteriore, quæ jam converso datur, ut justificetur. Quam 2. misericordiam venire docet ex occultis syncere conversionis, ac pœnitentiæ meritis, quæ vulgò de congruo vocantur; quemadmodum sequentia ejus verba planissimè declarant. *Quia, inquit, etsi levioribus quisque peccatis, aut certè quamvis gravioribus & multis, tamen magno gemitu & dolore pœnitendi misericordiâ Dei dignus fuerit, non ipsius est, qui si relinqueretur interiret, sed miserentis Dei, qui ejus precibus doloribusque subvenit. Parùm est enim velle, nisi Deus misereatur; sed Deus non miseretur, qui ad pacem vocat, nisi voluntas præcesserit, quia in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

Et hæc quidem ad ea, quæ ex Augustino contra Augustinum partim ab ipsis, partim ab aliis objici cognovimus. Quare cùm hæc ita se habeant, ut August. non modò non ipse sibi, sed nec

cæteris

cæteris Patribus, ſeu Græcis, ſeu Latinis in hoc immediatæ & abſolutæ prædeſtinationis ad vitam argumento, ullo pacto adverſetur; ejuſque ſententiam & rationi & Scripturis Sacris valdè conſentaneam eſſe docuerimus, neque ullum ab iſtis productum ſit argumentum, quod non diſſolutum putemus, nihil dubitationis nobis eſt, quin ſit alteri longè præferenda, non ut probabilior tantùm, verùm etiam tutior. Quapropter judicent æqui rerum 75.
æſtimatores, quale ſit, quod ſcribere iſti in Apologiæ ſuæ præfatione reveriti non ſint: Doctrinam videlicet adeò B. Auguſtini non eſſe, ut Calvini ſit potiùs, qui falsò eam Auguſtino imponat. Rursùm, quod ejus cùm libero arbitrio conciliandæ tantoperè difficultatem exaggerent, ut ſatis ſignificent, eſſe impoſſibilem. Nam ſentire eos conciliari omninò non poſſe, etiam difficultatis vocabulo ad molliendam tantam invidiam uti, nemo non facilè videt. Certè palam clamitat Aſſertio 23. & quæ paulò pòſt ex eorum dictatis producemus verba. Quomodò per iſtos hanc nobis retinere licebit ſententiam? Sed nos ad hanc objectionem ut reſpondeamus, ipſa nunc ordinis ratio poſtulat.

Ad Apologiam Assertionis 23.

CAPUT IV.

SUperiorem prædeſtinationis ordinem ab Auguſtino conſtitutum, in publicis prælectionibus ſuis Profeſſores Societatis impugnantes, inter cætera ita argumentabantur. Electio eſt etiam ad certum gloriæ gradum, ut ipſi fatentur: ergo in particulari debent eſſe præordinata omnia merita illius electionis, quia debent ex ęquo reſpondere magnitudini gloriæ; ergo omnia opera juſtorum, & omnes circumſtantiæ meritum augentes, debent abſolutâ Dei voluntate eſſe præordinatæ ante omnem prævifionem operum; atque ſic non poſſet homo unquam aliud bonum, nec aliter operari, quàm eſſet à Deo præordinatum; quod eſt contra libertatem. Quo argumento convicti Veteres Prædeſtinatiani, concedebant, prædeſtinationem tollere liberum arbitrium, quod & fecit Calvinus &c. hactenùs illi, hanc conſequentiam, ſi Calvini eſſe exiſtimant (nam locis in Apologia citatis nihil tale reperitur) eamque probant, non Calvinum ipſi impugnant, ſed cauſam ejus plurimùm adjuvant.

Lib. 3. inſtit. c. 21. §. 7. & c. 22.

Admittimus ergo, Deum ante om- 76.
nem operum prævisionem, non modò
certum cuique electorum gloriæ gradum,
sed etiam omnia media ad eum, veluti
finem, necessariâ, absolutâ & efficace
voluntate præordinasse. Siquidem antè
voluit opera Sanctorum cum suis circum-
stantiis, quàm prævidere ea posset; quum
ideò præviderit, quod vellet in iis per suum
Spiritum, in uno quidem sic, in alio au-
tem sic, operari. Neque tamen sequitur
necessariò quemquam, sed liberè & con-
tingenter illa esse facturum, ut & aliter,
& aliud agere possit. Sic enim ea, ut fie- 77.
rent liberè videlicet & contingenter si-
mul, & Deus præordinavit, atque ut
præordinavit, ita eveniunt. Quare nihil
obstat hoc argumentum superiori Augu-
stini sententiæ. Interpretationem autem,
quam dictis ejus adhibet Apologia, super-
abundè refutavimus. Quid verò eos juvet
D. Thom. q. 6. quem citant de veritate
art. 3. non sanè videmus: quin potiùs
quæ contra ipsos faciant, non pauca indè
repeti queunt. Nam quod dicere illum
ibi ajunt, non esse omnia prædestinatio-
nis media à Deo præordinata, nusquam
illic legitur. Cæterùm quod Censuræ no-
stræ argumentum, quo superiorem im-
pugnamus ratiocinationem, eludere re-
torquen-

Ad Apologiam Assertionis 23.

CAPUT IV.

SUperiorem prædestinationis ordinem ab Augustino constitutum, in publicis prælectionibus suis Professores Societatis impugnantes, inter cætera ita argumentabantur. Electio est etiam ad certum gloriæ gradum, ut ipsi fatentur: ergo in particulari debent esse præordinata omnia merita illius electionis, quia debent ex æquo respondere magnitudini gloriæ; ergo omnia opera justorum, & omnes circumstantiæ meritum augentes, debent absolutâ Dei voluntate esse præordinatæ ante omnem prævisionem operum; atque sic non posset homo unquam aliud bonum, nec aliter operari, quàm esset à Deo præordinatum; quod est contra libertatem. Quo argumento convicti Veteres Prædestinatiani, concedebant, prædestinationem tollere liberum arbitrium, quod & fecit Calvinus &c. hactenùs illi, hanc consequentiam, si Calvini esse existimant (nam locis in Apologia citatis nihil tale reperitur) eamque probant, non Calvinum ipsi impugnant, sed causam ejus plurimùm adjuvant.

Lib. 3. instit. c. 21. §. 7. & c. 22.

Ad-

Admittimus ergo, Deum ante omnem operum prævisionem, non modò certum cuique electorum gloriæ gradum, sed etiam omnia media ad eum, veluti finem, necessariâ, absolutâ & efficace voluntate præordinasse. Siquidem antè voluit opera Sanctorum cum suis circumstantiis, quàm previderet ea posset; quum ideò præviderit, quod vellet in iis per suum Spiritum, in uno quidem sic, in alio autem sic, operari. Neque tamen sequitur necessariò quemquam, sed liberè & contingenter illa esse facturum, ut & aliter, & aliud agere possit. Sic enim ea, ut fierent liberè videlicet & contingenter simul, & Deus præordinavit, atque ut præordinavit, ita eveniunt. Quare nihil obstat hoc argumentum superiori Augustini sententiæ. Interpretationem autem, quam dictis ejus adhibet Apologia, superabundè refutavimus. Quid verò eos juvet D. Thom. q. 6. quem citant de veritate art. 3. non sanè videmus: quin potiùs quæ contra ipsos faciant, non pauca indè repeti queunt. Nam quod dicere illum ibi ajunt, non esse omnia prædestinationis media à Deo præordinata, nusquam illic legitur. Cæterùm quod Censuræ nostræ argumentum, quo superiorem impugnamus ratiocinationem, eludere retorquen-

76.

77.

torquendo conantur: irrito & inani hoc faciunt conatu: quia ſive per ſeipſum facere aliquid Deus decreverit, ſive per cauſas ſecundas fieri voluerit, non poteſt voluntas ejus & operatio impediri, quin ſuum ſortiatur effectum. Quamvis enim ſecundarum cauſarum operationes, quatenùs ab ipſis immediatè procedunt, impediri poſſint, tamen in quantum ad Dei voluntatem & operationem, ut cauſſam
78. referuntur, impediri non poſſunt. Non enim ſimul hæc duo conſiſtunt, ut ſimpliciter aliquid Deus velit, & tamen non ita fiat, ut voluit. Fatemur ergo bona hominis opera, quâ ratione ab ipſo fiunt, impediri poſſe, quia cauſſa ipſa impedibilis eſt; quâ verò ratione à Dei voluntate & diſpoſitione procedunt, impediri non poſſe, quia Dei voluntas cauſa eſt inimpedibilis; ſic ut tamen quod per ſeipſam facere voluit, non neceſſariò, ſed liberè factum eſt; quanquam impediri non potuerit. Ita quod in bonis operibus producendis per hominem vult facere, non neceſſariò, ſed liberè fit, ſive ab ipſo ſive ab homine; quamvis ne fiat, poſitâ Dei voluntate, impediri non poſſit. Et rursùm, ſi, quod fieri per ſuam creaturam voluit Deus, ideò fieret neceſſariò, quia fieri hoc Deus abſolutè voluiſſet, ſequeretur

etiam

etiam necessariò id decretum factum, quod per seipsum facere immobiliter & absolutè decrevisset.

Cùm ergo tale Dei decretum nullam hîc necessitatem adferat, neque illic sanè adferet. Namque in hac caussa nihil interest, sive per seipsum sive per suam creaturam voluerit Deus; modò simpliciter id fieri atque exstare voluerit. Siquidem ex sola suppositione absolutę hujusmodi voluntatis ista petatur necessitas. Quod verò deindè subjungitur: Dei decretum in ipsius esse potestate, non itidem in nostra, eoque illius non impediri libertatem, sed impediri nostram, in eo quod ex illo decreto necessariò sequitur: hoc, inquam, nullam eis præbet evadendi viam. Primùm, quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione, quâ factâ, non est mutationi locus. Deindè etsi decretum Dei in caussæ 2. non sit potestate, ipsam tamen ejus conditionem in agendo naturalem non immutat, eoque effectus contingentiam & libertatem non impedit: alioqui enim sequeretur, liberam non fuisse Gentium conversionem, sed necessariam, quia absoluta Dei promissio de conversione Gentium, undè illa per necessariam consequentiam futura colligitur, non erat in hominum convertendo-

rum

rum poteſtate: Eſtque ante annos 112. in hac Univerſitate cujuſdam Petri de Rivo hæc primùm cenſurata, deindè verò in Urbe Roma ſub Xixto Quarto damnata, & ap ipſo præſente revocata propoſitio.
81. *Quod ex inimpedibili per neceſſariam ſequitur conſequentiam, hoc inimpedibile eſt, ac neceſſarium.*

Quid autem aliud iſti dicunt, cùm ſic ajunt, Deus ita prædordinat, ut poſſit non prædeſtinare, nos autem facere non poſſumus, ut in ſua æternitate non ita prærordinet; undè manet ipſe liber, nos liberi ſimiliter non manemus. Quorum & alibi hoc eſt axioma: *Quando aliqua ſuppoſitio non eſt in noſtra poteſtate, ut ea ponatur, vel non ponatur, id quod per neceſſariam conſequentiam ex ea ſequitur, abſolutè neceſſarium eſt.*
82.
Tertiò ſequeretur per præſcientiam deſtrui libertatem. Non enim facere poſſumus, ut non præſciverit Deus quid eſſemus facturi. Ex eo autem quod præſcivit futurum, per neceſſariam collectionem, futurum eſſe concluditur: ergo per ejus præſcientiam liberi manere non poſſumus. Quartò ſequitur, & Dei decretum, poſt abſolutam prævifionem conſequendæ ſalutis afferre neceſſitatem, quia facere non poſſumus, quin ſalvare Deus decreverit quos benè operaturos prævidit. Indè autem neceſſariò colligitur, nos eſſe ſalvandos,

vandos. Absolutâ ergo necessitate salvabimur. Quintò dicere non licebit secundum S.Thom. doctrinam, quod ante causarum secundarum prævisionem, esse aliquam voluerit in rebus contingentiam; quia si sic voluit, cùm id impediri non posset, non erit contingentia, sed necessitas: si erit contingentia, non sic voluit; eritque repugnantia in adjecto, & impossibilis D. Thom. positio. Deniquè cùm ex tali antecedente, hoc est, absoluta ejusmodi voluntate, concedimus hæreticis consequentiam necessitatis, & libertatis destructionem, multùm sanè, ut sup. diximus, illorum adjuvamus causam, eosque in suo errore firmamus, eoque antecedens verum esse, & authoritate, & ratione, probabiliter saltem, edoceatur. Quo fit, ut dum videri volumus hæreticos impugnare, imprudenter eos adjuvemus, nosque ipsos evertamus. Quare non debet injusta videri ejus loci Censuræ severitas.

p. 1. q. 19. cap. 8.

Ad Apologiam Assertionis 24.

CAPUT V.

Non esse omnia salutis media ante omnem prævisionem absolutè à Deo

Deo præordinata, hujuſmodi argumento probare conabantur. Martyria & afflictiones Sanctorum, quas patiuntur ab impiis, ſunt excellentiſſima media ſalutis ipſorum; ergo etiam hæc ante omnem præviſionem erunt præordinata, quod eſt falſum: quia Deus non eſt author peccati. Ita illi. Hanc ratiocinationem exemplo præordinatæ mortis Chriſti, in Cenſura breviter refellebamus. Cui argumento
83. Apologia reſpondens, negat ipſam quoque Chriſti mortem, ut tali, & tali modo interficeretur, ante præviſionem malitiæ Judæorum abſolutè præordinatam, ſed permiſſam tantùm à Deo fuiſſe. Id quod nobis non parùm ſanè ac meritò diſplicet. Nam ſi mors & paſſio Chriſti permiſſa tantùm à Patre eſt, non volita, decretoque ejus præordinata atque diſpoſita, non ergo Deus per filii ſui mortem humanum genus redimi abſolutè voluit, nec talem ſibi hoſtiam offerri, nec divinæ juſtitiæ eo modo ſatisfieri. Neque enim, ut hæc verè dici queant, ſufficit, ut ea conſilii ſui altitudine permiſerit, quandò eâdem conſilii altitudine occidere Jùdæis permiſit, qui tamen ut occiderent non voluit. Neque tamen hinc ſequitur, quia Chriſtum ſuum mori atque occidi Pater voluerit, voluiſſe quoque ut eum Judæi,
vel

vel aliqui alii per malitiam occiderent, ut ita peccati author esse videatur, id quod hi cum Calvino sequi praesupponunt, in eoque partes iterùm ejus non parùm adjuvant. Sed hoc sequi negamus. Potuit 84.
enim Filium suum per manus innocuas Pater ipse occidere, quemadmodùm praecepit Abrahae, ut Filium suum Isaac immolaret. Quae igitur circa Christum suum facere per se ipse Pater potuit, ea ut fierent, ad hominum salutem absolutè voluit atque disposuit: quod sanè propositum suum ut impleret, Judaeorum malitiâ, quam ad haec paratam fore praevidebat, uti constituit.

Quocirà ut Christum Judęi occiderent, in eumque odio seu malignitate saevirent, permisit tantùm; non autem (in quo Calvini est error) etiam decrevit.

Ut verò Christus occideretur, &c. eo supplicii genere afficeretur, idque eo tempore ac loco, divinę non tantùm fuit permissionis, sed etiam dispositionis ac voluntatis. Sed neque sufficit, quòd addit Apologia: datum esse Christo praeceptum, ut mortem perferret. Nam praeceptum datur etiam cuique nostrum, ut carnis tentationes, quando invitis nobis oboriuntur, patienter toleremus; nec tamen disponit Deus, ut hujusmodi tenta-

tiones exurgant, ſed permittit tantum modò, & Chriſtus Diaboli tentationem, quam vitare potuerat, perferre utique debuit. Non voluit tamen Deus ut eum diabolus tentaret, ſed permiſit tantùm: ſicuti & blaſphemias paſſionis tempore eidem illatas permiſit tantùm, non voluit. Neque enim blaſphemare ipſe, ſicut occidere potuit, vel occidendi dare præceptum. Sed cùm hoc poſſet, maluit optimam ſuam de Chriſti morte & immolatione voluntatem, per præcognitam Judæorum implere malitiam, non autem, uti Calvinus delirat, à ſe ad hoc incitatam. Quia verò voluntatem ſuam per Judæorum implevit malitiam, ideò percuſſiſſe filium ipſe dicitur; quia ut percuteretur diſpoſuit.

85. Nam his quoque, per ſuam permiſſionem, Apologia non ſatisfacit. Si enim ideò percuſſit, quia percuti permiſit, & non protexit; ergo dici poterit etiam, Judæos exſtimulaiſſe ad Chriſti necem, quia ne & à ſeipſis, & à diabolo exſtimularentur, non eos protexit, ſed, ut digni erant, ad tantum nefas agi permiſit. Evaſiones ergo iſtæ neque Scripturas explicant, neque doctrinæ ſaniori ſatisfaciunt.

3. p. q. 47. art. 3. Et ideò D. Thom. aperiens in Summa, quomodò Pater Chriſtum paſſioni tradiderit

derit, pro ratione non tantùm ponit, quod eum non protexerit, ſed perſequentibus expoſuerit, aut quod ei patiendi voluntatem, per charitatem inſpirarit, verùm etiam quod æternâ ſuâ voluntate præordinarit Chriſti paſſionem ad humani generis liberationem; ſecundum illud, inquit, quod dicitur Iſaię 53. Dominus poſuit in eo iniquitates omnium noſtrum. Et iterùm: Dominus voluit eum conterere in infirmitate. Mirum eſt autem Profeſſores, cùm priores duas ex D. Tho. rationes deſumpſerint, tertiam, quæ ibidem ſubjungitur, diſſimulare voluiſſe; id quod animi eſt ſanè parùm candidi, & veritatem non ſatis ſincerè inveſtigantis. Concurrunt autem ad D. Thomæ explicationem veterum etiam Patrum ſententię, ut Leonis ſerm. 9. de paſſione Domini. Sacramentum, inquit, Dominicæ paſſionis in ſalutem generis humani, ante tempora æterna diſpoſitum. Et iterùm: In ſalvandis hominibus per crucem Chriſti, communis voluntas erat Patris, & Filii, communeque conſilium, nec ullâ poterat ratione turbari, quod ante æterna ſæcula & miſericorditer erat diſpoſitum, & incommutabiliter erat præfinitum. Et alibi: Cùm ergo omnia, inquit, quæ in Chriſtum Judaica admiſit impietas, tan-

Et ſerm. 7.

Serm. 16. de Paſſ.

tò antè prædicta ſint, ut non tam de futuris, quàm de præſentibus, propheticus ſit ſermo contextus, quid aliud nobis quàm ſempiternarum diſpoſitionum Dei immutabilis ordo reſeratur, apud quem & diſcernenda jam judicata, & futura jam facta ſunt? Cùm enim & qualitates actionum noſtrarum, & effectus omnium voluntatum ſcientia divina præveniat, quantò magis Deo nota ſunt opera ſua? Et rectè placuit quaſi facta recoli, quæ non poterant omninò non fieri. Quam ſempiternam & incommutabilem diſpoſitionem Dei probans, adducit locum Actorum 4. à no[illegible] in Cenſura citatum; Convenerunt facere quæ manus tua & conſilium tuum fieri decreverunt. Ubi mox quaſi Calvini ſoluturus argumentum, Nunquid, inquit, iniquitas perſequentium Chriſtum ex Dei eſt orta conſilio? Et illud facinus, quod omni majus eſt crimine, manus divinæ præparationis armavit?

Non hoc planè de ſumma juſtitia ſentiendum eſt, quia multùm diverſum multùmque contrarium eſt, id quod in malignitate Judæorum eſt præcognitum, & quod in Chriſti eſt paſſione diſpoſitum, non indè proceſſit voluntas interficiendi, undè moriendi, nec de uno exſtitit Spiri-

tu

tu atrocitas ſceleris, & tolerantia Redemptoris. Non enim has impias furentium manus immiſit in ſe dominus, ſed admiſit, nec præſciendo quod faciendum eſſet, coëgit ut fieret, cùm tamen ad hoc carnem ſuſcepiſſet, ut fieret &c. Hactenùs ille. Ad eandem divinæ voluntatis diſpoſitionem pertinet, quod habet Auguſtinus ſuper Joannem ſcribens. Quis *Tract. 119.* poteſt, inquit, quæ facit ita diſponere, quomodò diſponit homo ille, quæ paſſus eſt? ſed homo mediator Dei & hominum, homo de quo prædictum legitur: & homo eſt, & quis cognoſcet eum? Quomodò homines per quos hæc fiebant, videbant hominem, ſed non agnoſcebant Deum, homo namque apparebat, & idem ipſe diſponebat hæc omnia, qui latebat. Et hæc quidem de Chriſti morte 86. & paſſione dicta ſufficiant; quanquam ut & hoc addamus, mirum eſt nec placet ſicut ſonat, quod ait Apologia, prævidiſſe Deum Judæorum malitiam per conditionatam præſcientiam. Nam quod ſimpliciter futurum erat, Deo abſolutè volente permittere, cur non abſolutè futurum prævidit, ut abſolutè etiam malitiâ illâ ti vellet ad peragendum Dominicæ paſſonis Sacramentum, quod in hominum alutem abſolutè diſpoſuerat? Jam ut ad 87.

Martyres veniamus, similiter & de ipsis sentiendum putamus.

Ut præsupposito hominum lapsu, Deus absolutâ voluntate electos aliquos esse Martyres, & Christo in passione esse conformes voluerit, & propter ipsum specialiter cruciatus & tormenta patienter fortiterque tolerarent; sed ad hanc implendam circa illos suæ gratiæ dignationem, malitiâ quorundam hominum uti voluit, quam prævidebat, permittendo eis in illos sævire, quos jam ad passionem pro Christo subeundam priùs elegerat. Quare & hîc tres illæ jungendæ sunt causæ, quas in Christi martyrio D. Th. suprà loco citato conjunxit: ut videlicet electorum suorum Deus martyria faciat;
88. non eos tantùm adversus persequentium non protegendo furorem, aut fortitudinem ad perferendum inspirando, verùm etiam ipsam præordinando passionem; dum illos sic voluit honorare, ut pro Christi nomine paterentur. Quocircà etsi in eo tantùm Dei permissio est, quod persecutores malitiosè crudeliterque affligant, non tamen sola permissio est, ut Martyres patiantur atque affligantur; sed
89. & voluntas Dei & constitutio. Et sequitur quidem; si vult Deus passionem, vult & actionem sine qua passio esse non potest;

poteſt: ſed non ſequitur; ergo hanc vult actionem ex odio & crudelitate profe-ctam: ſicut ſuprà de Chriſto eſt dictum. Quemadmodum etiam non ſequitur, Chriſtus occidi voluit, & iniquè occiſus eſt, voluit ergo iniquè occidi: quia à ſubſtantia tranſit ad qualitatem; ut in illo vulgato exemplo: Comedere voluit quod emit, crudum emit, crudum ergo comedere voluit. Quam accidentis fallaciam vocant.

Ut autem hunc locum concludamus, tenendum in eadem hac cum Profeſſoribus ſententia Fauſtum etiam illum Rhegienſem fuiſſe Epiſcopum, cujus eadem cum Maſſilienſibus ſentientis mentionem ſuprà jam fecimus. Is enim l. 2. de gratia & libero arbitrio de Bethleemiticis infantibus loquens, ita ſcribit. Hanc itaque parvulorum, inquit, interfectionem non diſpoſitio Dei; ſed impietas ordinavit inimici. Et rursùs: non eos, inquit, prædeſtinatio morti addixit, ſed cauſæ occaſio conſecravit. Quem eos mirùm eſt ſequi potiùs, quàm Divum Thomam maluiſſe. *l. 2. c. 3.*

Ad Apologiam Assertionis 21.

CAPUT VI.

PErseverantiæ, uti & prædestinatio-
nis certitudo non ex conditionata,
quam suprà refutavimus; sed ex absolu-
ta Dei petenda præscientia est, quâ, quos
elegit, gratiæ suæ beneficio perseveran-
tes absolutè se facturum esse prænovit;
quæ tamen vel certitudo, vel gratiæ effi-
cacia neque libertatem nobis, neque ex-
cidendi possibilitatem adimit. Undè non
satis candidè Apologia ita nostram propo-
nit sententiam, quasi certitudinem ex mera
gratiæ efficacia statuamus, hoc est, libe-
ram arbitrii cooperationem cum Calvino
90. negemus, id quod minimè verum est;
imò dicimus, ita Deum perseverantiam
in nobis operari, ut defectibilitatem vo-
luntatis, cadendique per singula pericu-
culum non auferat. Undè respectu proxi-
mæ causæ, prædestinatus absolutè lo-
quendo, excidere, non perseverare, &
non salvari, sed & damnari potest; quan-
quam respectu divinæ prædestinationis,
quoniam indefectibilis est ea causa, fieri
non potest ut non perseveret; sed quæ
non simplex & absoluta, sed ex suppo-

sitione

ſitione neceſſitas eſt. Optimè autem cum hac explicatione conſiſtit ille in Apoc. locus: Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. In primis, quia generalem habet ea ſententia admonitionem ad omnes in genere Juſtos pertinentem, quâ moneantur, ita ſemel adeptam cuſtodire juſtitiam, ut ne ab ea per ſocordiam excidant, alioqui enim futurum ut coronam quoque, quę non niſi perſeverantibus detur, perdant ipſi, atque alteri cedat. Id quod in temporaliter juſtis certum ac evidens eſt frequenter impleri. Nam & hi veram nec ſimulatam aliquam habent juſtitiam; & quemadmodùm perſeverantiam, ita & coronam ſperare poſſunt ac debent. Ad Prædeſtinatos verò quod attinet, rectè & illi hujus periculi admonentur, quia licet eorum perſeverantia in prædeſtinatione certiſſima ſit, tamen quia per liberam ac defectibilem humanę voluntatis cauſſam propoſitum hoc ſuum impleturus eſt Deus, rectè vigilandi ſolicitudinem ac timoris humilitatem imperat, quippè per quam cuſtodire eos in juſtitia, & operari in eis perſeverantiam ſoleat. Quomodò hunc Apoc. locum valdè benè Auguſtinus, & poſt eum Bonavent. tractavit: quam explicandi rationem nec D. Thomas cæteri-

Apoc. 3.

De corr. & grat. c. 13.
In diſt. 40. art. 1. q. 2.
1. p. q. 23. art. 6. & 4.
6. de verit. art. 2.

que prẹteriêre Scholastici. Undè intelligi potest, excidendi possibilitatem neque perseverantiẹ certitudini, neque efficaciæ electionis ad gloriam, etiam ante conditionatam prævisionem, quidquam adversari; nec satis consideratè reprẹhensum B. Augustinum. Sed visum hîc professoribus fuit Catharinum sequi potiùs, qui libro 1. de prædestinatione, rejecto Aug. non dissimilia commentatur.

Ad Apologiam Assertionis 26.

CAPUT VII.

SUpersunt in hoc prẹdestinationis argumento Scripturæ aliquot, de quarum germano intellectu controvertitur, in quibus priorem contra B. Aug. sententiam Apologia tueri pergit. Non pigebit ergo eas paulò tractare diligentiùs. Et primùm quidem illud Joan. 6. Hẹc est voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud &c. Ne hinc prædestinationis certitudo de absoluta Dei Patris voluntate descendens, statui posset; sic intelligendum Professores docebant; ut non ad solos electos; sed ad omnes omninò pertineret homines: ut sensus sit, hanc esse

Patris

Patris voluntatem, ut omnes ſufficien- 91.
tia habeant ex Chriſti merito auxilia, & non ſtet per eum, quò minùs ſalventur.

Sed quis non videat, quàm hęc coacta & violenta interpretatio ſit, ad ipſorum videlicet inflexa contortaque doctrinam. Undè in Apologia paulò circumſpectiùs Patris donationem ad ſolos in genere fideles, inter eos tamen & reprobos, pertinere interpretantur. Sicubi verò ad ſolos etiam prædeſtinatos referri videatur, tum ſalvos quidem illos abſolutè futuros ſignificari, ſed non ante omnem prȩſcientiam, ſaltem conditionatam. Sed nos neque hęc de omnibus generatim hominibus, nec de reprobis, etiam ad tempus fidelibùs, ſed de ſolis prȩdeſtinatis accipienda eſſe, quos B. Joannes tribus Euangelii ſui capitibus 6. 17 & 18. donatos Chriſto à Patre ſcribit, aſſerimus. Nam illud, de conditionata prȩſcientia, commentum ſuprà abundè confutatum eſt. Ergo non eſſe ibi de omnibus hominibus Joanni ſermonem, nec eos omnes intelligendos Chriſto donatos, indè primùm cognoſci poteſt, quod Chriſtus donatos ſibi contra Mundum diſtinguat; quod diſcrimen prima illa intelligentia confundit, omnes omninò homines totumque Mundum nullo faciens diſcrimine donatum. Deindè

dè venire ad se ait omnes quotquot ipsi à Patre donentur: Omne, inquit, quod dat mihi Pater ad me veniet. At qui infideles permanent, ad Christum non veniunt; non ergo sunt filio donati. Præterea omnes hujusmodi qui trahuntur à Patre, ab eo docentur, eumque audiunt, ut perseveranter ad Christum veniant. Atqui infideles qui non veniunt, nec credunt, non trahuntur, neque docentur; ergo nec donantur. Sed nec inter donatos censendi sunt reprobi temporaliter fideles. Donatorum enim nemo perire sinitur; sed dat eis Christus vitam æternam. Ubi si dicas, non perire, quantùm in ipso est, jam id omnibus etiam reprobis erit commune. Deindè Christus servasse se omnes ait sibi donatos, nec ex eis quempiam periisse. At periêre Capharnaitæ & Judas, ad tempus fideles, qui proindè donati non fuerunt, juxta illud, Nemo ex iis periit, nisi filius perditionis, id est, sed solus filius perditionis. Rogat 3. Christus pro sibi devotis, ut eos Pater servet in nomine suo. In qua sanè petitione exauditus pro sua reverentia fuit. At non servantur reprobi ad tempus justi, non sunt ergo donati. Quartò rogat Patrem Christus, ut quos ei dederit, cum ipso sint & gloriam ejus videant, non id autem continget reprobis etiam

temporaliter diligentibus; non ergo donati sunt. Postremò, donatos Christus contra Mundum distinguit, reprobi autem omnes ad Mundum pertinent, etiam temporaliter fideles (alioqui etiam pro eis Christus rogasset, nec utique frustrà) non ergo de numero sunt donatorum. Non ergo reprobi ulli, sed soli prædestinati intelligendi sunt Christo esse donati: nec alibi in scriptura usquam aliter hanc vocem usurpatam temerè invenies. Nam quod Ps. 2. Gentes ac termini terræ Christo in hæreditatem & possessionem, donantur, propriè in electis, & electorum per totum orbem futurorum ratione, quibus reprobi temporaliter solùm adhærent, & quasi supra numerum tantùm adjunguntur, intelligi debet. Matthæi autem ultimo capite, data Christo significatur etiam in reprobos judicii & damnationis potestas, qui tamen dici non possunt Christo donati. Sic & apud Joannem cap. 17. Dedit Pater Filio potestatem omnis carnis, id est, in omnem carnem seu hominem; sed ut electos misericorditer liberet, reprobos verò pro meritis suis judicet atque comdemnet. Denique omnia quæ Patris, eadem & Filii sunt, sed peculiari modo electi; non solo videlicet creationis titulo, sed gratuitæ etiam ele-

Resp. ad locum Ps. 2. & Matth. ult.

ctionis

ctionis ac prædestinationis beneficio. Sed operæ pretium jam fuerit, quænam paternę donationis hujus apud Augustinum interpretatio sit, breviter demonstrare. Ejus itaque lib. de corrept. & gratia ista sunt
Cap. 9. verba. Hi ergo, inquit, Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt ad vitam æternam, ipsi sunt illi prædestinati & secundum propositum vocati, quorum nullus perit. Ac per hoc nullus eorum ex bono in malum, mutatus, finit hanc vitam quoniam sic est ordinatus, & ideò Christo datus, ut non pereat, sed habeat vitam, æternam. Et lib. 5. contra Julian. Absit enim, inquit, ut prædestinatus ad vitam sine Sacramento mediatoris finire permittatur hanc vitam. Propter hos Dominus ait: hæc est autem voluntas ejus qui misit me Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo. Sic de prædest. Sanctorum: Omnes, inquit, do-
Cap. 16. cibiles Dei veniunt ad Filium, quoniam audierunt, & didicerunt à Patre per Filium, qui evidentissimè dicit, Omnis qui audivit à Patre & didicit, venit ad me. Istorum autem nemo perit, quia omne quod dedit ei Pater, non perdet ex eo quidquam. Quisquis indè est, omninò non perit, nec erit indè qui peribit. Similiter super Joannem tract. 106. De Mundo, inquit, sibi à Patre dicit Filius datos homines, quibus alio loco dicit: Ego

Ego vos elegi de Mundo. Quos Deus Filius de Mundo elegit cum Patre, idem ipse homo Filius de Mundo accepit à Patre: non enim Pater illos Filio dedisset, nisi elegisset. Item & alibi ad illud, Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi sint mecum; Qui sunt isti, inquit, quos ait à Patre datos sibi? Nonne illi de quibus alio loco dicit. Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum? Ipsi sunt ergo quos à Patre accepit, quos & ipse elegit de Mundo. Atque elegit, ut jam non sint de Mundo. Et mox: dedisti ei potestatem omnis carnis, id est, omnis hominis, ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Ubi ostendit potestatem se quidem omnis hominis accepisse, ut liberet quos voluerit, damnet quos voluerit, qui vivos & mortuos judicabit; sed eos sibi esse datos, quibus omnibus dat vitam æternam. Sic enim ait: ut omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Proindè, inquit, non ei dati sunt, quibus vitam non dabit æternam; quamvis & ipsorum potestas data sit, cui potestas data est omnis carnis, id est, omnis hominis. Ita Mundus reconciliatus, ex inimico liberabitur Mundo; cùm in illo exerit potestatem suam ut eum in mortem mittat æternam: hunc autem facit suum, cui uitam dat æternam. Sic & August.

Tract. III.

l. 1. de vocat. gent. cap. 24. Auguſt. ſecutus B. Proſper in eodem, inquit Euangelio, de his quos Pater dat filio, qui & omnes veniunt ad filium, & quorum nullus perit. Hæc ipſius Domini ore dicuntur: Omne quod dat mihi pater, venit ad me, & eum qui venit ad me, non ejiciam foras; quia deſcendi de Cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me, Patris; ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo quidquam, ſed reſuſcitem illud in noviſſimo die. Similiter & Beda in 12. c. Joannis; eos, inquit, ſibi dicit eſſe datos, quibus omnibus det vitam æternam. Sic enim ait, ut omne quod dedit ei, det eis vitam æternam: proindè, inquit, non ei dati ſunt, quibus non dabit vitam æternam. Sunt enim Auguſt. verba ex tract. 111. paulò antè recitata. Ergo ſecundum B. Auguſt. Latinoſque Scriptores, neque omnes homines, neque ulli reprobi, vel ad tempus fideles & juſti, Chriſto donati ſunt, ſed ſoli prædeſtinati, quos proindè ad vitam æternam ut certiſſimè perducat, abſoluta voluntas eſt Patris; ſed non abſque prævиis tamen bonorum operum meritis. Ut enim voluntas eſt ejus ſalvari eos per filium, ita & juſtificari, & in ſancta vita perſeverare. Hanc germanam Euangelicæ ſententiæ intelligentiam, ſi B. Chryſoſt. adverſus Manichæos intentus in ſuis ad Populum

Reſp. ad græcor. interpretat. Hom. 79. in Ioan. ad illud: poteſtat. dediſti ei omnis carnis, &

pulum homiliis minùs ſatis expreſſit, ad diligentiorem ejus tractationem nondùm per Pelagianos exſtimulatus, diſſimulandum potiùs, quàm exagitandum, aut imitandum putamus: alioqui enim ſecundum ejus Commentarium neceſſe erit apud Joannem, Chriſtò datos, cum Mundo confundere, nec peculiare quidquam eos habere præ reprobis; id quod Chryſoſt. ex ſua interpretatione conſequi etiam ipſe perſpexiſſe videtur. Undè illud, non pro Mundo rogo, diſſimulanter prętериit, ac ne verbulo quidem ullo attigit. Nam quod auſus eſt ibi Euthymius annotare in hęc verba: Nam qui in mę non credunt, nolunt ut pro eis rogem; quis omnium eſt qui probare poſſit? Quare miramur Profeſſ. Societ. in prædictis ſcripturis interpretandis, illorum potiùs quàm Auguſtini expoſitionem ſequi maluiſſe, ante quem (etiam Ruardo ſup. teſte) prædeſtinationis Dei argumentum, ac eò pertinentes ſcripturę non ſatis diligenter excuſſæ tractatęque fuerunt; niſi quia non eis placebat manifeſtatæ nobis per Auguſtinum veritatis, ſed Græcorum quorundam potiùs non ſatis exerta explicataque doctrina ipſorum placitis accommodatior.

hom. 8. ad illud, nemo ex iis periit. Theoph. eundem ſecutus in eadem 17. c. loca.

Ad illud, poteſtat. dediſti omnis carnis, & in illud ut omne quod dediſti ei det eis vitam æternam.

Ad Apologiam Assertionis 27.

CAPUT VIII.

QUin locus ille ad Rom 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum &c. ad solos sit electos referendus, negari sanè, nisi contentiosè, non potest: quandoquidem sequentia omnia, quæ dicti hujus probationem continent, ad solos electos clarissimè pertinent. Nam quos
1. *Ratio.* 92. præscivit & prędestinavit &c. quibus verbis omnibus usque ad finem capitis, docet concluditque Apostolus, quia divinæ prædestinationis certissima potentissimaque efficacia sit, nihil accidere posse electis quod eorum salutem impediat; usquè adeò, ut adversa etiam omnia, quæ alioqui obstare saluti eorum posse videantur, prosint eis potiùs, & ad procurandam salutem mirabiliter convertantur; tantam vim esse ac potentiam divinæ prædestinationis. Cùm ergo à prædestinationis efficacia ac certitudine cooperationem istam Apostolus repetat, manifestum est ad solos ab eo electos referri, nec quid fieri possit, si perseverare homines in charitate vellent, sed quid virtute divinâ certissimè fiat, Apostolum hoc loco disserere.

Jam & illud quod proximè additur iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti, claré satis Apostoli aperit mentem. Quibus verbis quid hoc loco aliud quàm certum divinæ vocationis significatur decretum, quo sic ad justitiam vitæque sanctitatem vocat, ut in ea perseverantissimos faciat, atque ad salutem perducat? Atque hanc esse manifestissimam totius hujus loci B. Augustini interpretationem, ex pluribus locis intelligi potest, quorum præcipuos hìc subjicere visum. Ac primùm quidem l. de corrept. & gratia hæc ejus sunt verba: Propter hoc, inquit, Apostolus cùm dixisset, Scimus diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum (hæc enim ejus perpetua est lectio) sciens nonnullos diligere Deum, & in eo bono non in finem permanere, mox addidit: his qui secundum propositum vocati sunt. Hi enim in eo quod diligunt Deum, permanent usque in finem, & qui ad tempus indè deviant, revertuntur, ut usque in finem perducant, quod in bono esse cœperunt. Ostendens autem, inquit, quid sit secundum propositum vocare, mox addidit ea quæ jam sup. posui: Quoniam quos antè præscivit &c. Et paulò pòst concludens locum: Talibus, inquit Deus, diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum &c. his qui secundum propositum vocati sunt,

2. Ratio.

1. testim. August.

2. testimon. l. 5. c. 3.

continnò ſubdidit, quoniam quos antè præſcivit, & prædeſtinavit conformes imaginis Filii ejus, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædeſtinavit, illos & vocavit, quos autem vocavit, illos & juſtificavit, quos autem juſtificavit, illos & glorificavit. Hi ſunt, inquit, ſecundum propoſitum vocati, ipſi ergo electi, & hoc ante Mundi conſtitutionem. Et epiſt. 54.

3. teſtim. Ubi cùm dixiſſet, In eo quod ait Apoſtolus, Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, illos ſignificari qui pertinent ad numerum prædeſtinatorum. De iis, inquit, alio loco dicit, Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi, Qui verò electi, ipſi ſunt ſecundum propoſitum vocati, in quibus Dei procul dubiò præſcientia falli non poteſt. Et mox: quos prædeſtinavit, illos & vocavit. Hæc vocatio eſt ſecundum propoſitum, hęc eſt enim ſine pœnitentia. Et rursùs: Non ſunt in iſta

cap. 18. in fine. vocatione, qui in fide, quę per dilectionem operatur, etiamſi aliquantulùm ambulant, non perſeverant uſque in finem. Item libro de prędeſtinatione Sanctorum: Ex hoc, in-

4. teſtimon. quit, propoſito eſt illa electorum propria

5. teſtimon. cap. 18. in fine. vocatio, quibus omnia cooperantur in bonum, quia ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti,

ſancti, & ſine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei. Poſtremò lib. 1. retractat. Vocatio, inquit, ſecundum propoſitum Dei non omnium eſt qui vocantur, ſed tantùm electorum. Hactenùs Auguſt. quem ſequuntur ejus Diſcipuli Fulgentius de gratia Chriſti c. 26. Bern. ſerm. 2. in Pſalm. Qui habitat. fol. 71. & de diligendo Deo cap. 8. fol. 278. Præterea & D. Thom. tum in Commentariis ſup. hunc Apoſtoli locum, tum p. 1. q. 23. a. 7. Ex Neotericis, ut cæteros prętermittamus, Dominicus Bannes, primarius Salmanticæ Profeſſor, communem dicit eſſe ſententiam, ut prædeſtinationis intelligatur propoſitum, ſcribens in p. 1. q. 13. a. 2. fol. 357. Ex quibus intelligi poteſt non eſſe hunc locum alterius illius 2. Timoth. 1. (uti faciendum Apologia indicat) collatione interpretandum; cùm ibi ex circumſtantiis manifeſtum ſit, urgere Apoſtolum non divini propoſiti atque dęcreti, ut hîc ad Rom. facit, certam potentemque efficaciam; ſed gratuitam vocationem & electionem. Undè & opponit operibus noſtris, & gratię adjungit vocabulum. Qui nos liberavit, inquit, & vocavit vocatione ſanctâ, non ſecundum opera noſtra; ſed ſecundum propoſitum ſuum & gratiam. Ubi clarum eſt, ſpectare Apoſtolum in divino propoſito quod indebitum ſit atque gratuitum.

Rejectio interpretationis ex loco 2. Tim. 1.

94.

Ad Rom. verò quanquam non id excludat, non urget tamen, sed divini propositi certitudinem atque insuperabilem potentiam, quæ in electorum vocatione potissimùm se exerat. Nam gratuita vocatio omnibus etiam temporaliter diligentibus communis est; at non efficax illa, quæ perseverantes facit atque ad salutem certissimè perducit.

Cap. 3. Nam quod D. August. l. 2. ad Bonifacium & l. contra Jul. locum illum ad Rom. alterius ad Timoth. similiumque collatione illustrat, supradictis minimè adversatur. Nam præterquam quod ad solos prędestinatos referat, ideò loca illa adducit, ut ne de humano; sed divino gratuitoque Dei proposito Paulum ubique locutum esse doceat. Quare quod Veteres nonnulli de humano proposito Apostolum sint interpretati, prorsùs haud dubiè præter ejus mentem est, ac intentionem. Quod verò iidem illam de cooperatione Paulinam sententiam Christianis etiam generatim omnibus interdùm accommodant, ex hac pietatis faciunt re-

Respons. ad aliorum quorundam veterum interpret.

95. gulâ, quâ sperare de omnibus in communi debeamus, quod in pietate sint perseveraturi, atque ita ad prædestinatorum pertineant numerum. Quomodò Apostolus magnifica illa, Quis ergo nos separabit? Item, Certus sum enim, quia neque mors

96. &c. ex prædestinatorum persona loquitur, quibus

quibus se piâ fiduciâ, Romanosque ad quos scribebat, annumerat. Quomodò & justum sibi esse ait, sentire de Philippensibus, quod qui cœpit in eis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. Quare 97.
non satis fidelis nec proba est illa Apologiæ additio, Si estis prædestinati: quam velut glossam reprehendit & August. lib. de dono perseverantiæ cap. 22. Quod & Apologia *Assert.* 12.
ipsa, repetitis alibi Augustini verbis, ultrò confitetur atque confirmat. Cæterùm ex his quę dicta sunt intelligi & facilè potest, quàm parùm Augustiniana sit illa vocationis secundum propositum interpretatio; *Asser.* 4.
quam cùm hoc loco sub finem tum alibi Aug. Apologia tribuit; quâ secundum propositum vocari, idem sit, quod eo vocari, quo sciebat Deus aliquem secuturum. Cùm enim hanc vocationem Augustinus tot supra locis, electis propriam esse velit, Professores autem, Ruardum secuti, omnibus vel temporaliter justis, minimèque perseveraturis faciant esse communem, evidentissimum est, hanc expositionem ex Augustini mente non esse, sed ad præsentem causam subtiliter excogitatam, & verbis ejus parùm ex veritate affictam. *Art.* 7. *fol.* 305.

Ad Apologiam assertionis 28.

CAPUT VIIII.

DIlectionem in Apostolico dicto ad Rom. 9. Jacob dilexi, Esau autem odio habui, non ad primum tantùm, sed ad postremum quoque prędestinationis effectum, id est, vitam æternam, ab Augustino referri sup. cum hunc locum tractavimus, satis superque commonstravimus. Ubi enim in prævisis operibus ex quibus dilectum fuisse Jacob Apostolus negat, non legis aut naturæ tantùm, sed & gratiæ opera; cujusmodi videlicet fuêre quæ Jacob fecit, intellexisse declaravimus; id quod nec reliquis Patribus adversari suprà quoque
98. ostendimus. Nam non esse hanc solam August. interpretationem, ut is locus ad postremum quoque, quemadmodùm reprobationis, sic & prædestinationis referatur effectum, sed Sanctorum communem
q. 6. de veritate art. 2. lib. 2. de prædest. omnium, etiam D. Thom. auctor est & testis. Quod autem Professores, Catharinum secuti, dilectionem & odium non ad vitam & mortem æternam, sed ad majora & minora gratiæ dona pertinere velint, ut ob eorum inæqualitatem, Esau & sancti-

ficatus

ficatus in eo reproborum populus, videri queat odio habitus, nova sunt, & in primis peregrina. Deindè dura etiam & coacta valdè interpretatio est, quando simili sensu dicere liceat, Beatam Virginem dilectam, 99.
Petrum odio habitum ; & Petrum dilectum, Augustinum odio habitum ; quia videl. inæqualiter dilecti. Ubi enim Scriptura sic loquitur, ut beneficii etiam minoris donatio odium appelletur ? Nam illa Euangelii verba, quæ quidam proferunt: Si quis venit ad me, & non odit Patrem &c. Item. Nemo potest duobus Dominis *Luc.* 14.
servire, aut enim unum odio habebit & *Matth.* 6.
alterum diliget; nihil sanè huic interpretationi patrocinatur. Neque enim ibi de amoris inæqualitate, sed de veri nominis agitur odio, quo & in nobis, & in parentibus carnales affectus, quibus à Christo sequendo revocemur, & quidquid verò Domino adversum est, jubemur odisse ; quo modo & animam nostram odio habere debemus. Nam alioquin & primi ante lapsum Parentes, imo & Angeli Sanctique in Cælo omnes & seipsos & alter alterum longè infra Deum diligunt, qui tamen non se rectè dicantur odisse ; quandoquidem nihil in eis sit vitiosi, quod eos à dilectione Deo debita remoretur.

Nec favet eis quod in Genesi dicitur *Cap.* 29.

Liam fuiſſe à Jacob Marito deſpectam, ferè, ut nonnulli vertunt, odio habitam, tanquam minor ibi tantùm quædam ſignificata dilectio ſit. Nam lippitudo illa & deformitas oculorum in Lia deſpectu & odio digna erat; quemadmodùm diſplicet in nobis Deo vitę hujus imperfectio, quæ hâc lippitudine figurativè ſignificata fuit. Quin verò B. Auguſt. eodem, illo, quem proferimus ad Simplic. loco, hanc inæqualis amoris interpretationem diſertis verbis rejiciens. An enim, inquit, diceret Deus, Solem dilexi, Lunam odio habui, aut, Lunam dilexi, Stellas autem odio habui; ſicut, Jacob dilexi, Eſau autem odio habui? Apertè videlicet ſignificans non eſſe per comparationem intelligendum hujus loci odium. Quare non ſecundum Auguſtini mentem, ſed contra eum potiùs, adeòque totius etiam vetuſtatis ſententiam, ita hic locus explicatur, uno excepto Pelagio, *Lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 6.* cujus apud Hieron. in loci hujus commentariis ſcholium Catharinus videtur ſecutus; quemadmodùm alii quidam Fauſtum Rhegienſem, qui Apoſtolum, ut ſup. admonuimus, non de veræ pietatis operibus; ſed de legis tantùm atque naturæ accipiendum eſſe putavit.

Ad Apologiæ assertionis 17. Partem posteriorem

CAPUT X.

SUbjungere jam hîc & expendere visum est, quæ scribit Apologia in posteriorem censuræ nostræ partem, ad assertionem 17. ubi occasione mortis Infantium
disputatur: Sintne ante prævisionem deter- 100.
minationis causarum secundarum omnia in particulari à Deo constituta atque prævolita; omnia videlicet, quæ peccata non sunt. Et non esse quidem sic constituta, veterum in primis authoritate probare Professores nituntur, Origenis, Hieronymi, Chrysostomi, Damasceni, Anselmi, quibus & in Antithesibus suis Eusebium & Augustinum adjiciunt; qui omnes uno ore doceant, non ideò futurum aliquid, quia Deus id præsciat, sed ideò præscire potiùs, quia futurum sit. Undè illos sentire colligunt, non esse hanc Dei præordinationem constituendam. Sed leviculum hoc omninò argumentum est, nulliusque momenti, cùm non de quibusdam futuris id Patres
illi dixerint, sed de omnibus: Nam gene- 101.
raliter verum est, nihil ideò futurum, quia id

Proſpero afferuntur, ſatis etiam clarum eſt, ad rem nihil omninò pertinere. Docet enim tantùm eo loco Auguſtinus peccati præſcientiam peccandi non imponere neceſſitatem. Proſper autem permiſſionem ad ea refert, quæ in pœnam quorundam malè fiunt, ſicuti verba ſubjecta ſignificant. Et clarius ex Auguſtino intelligi poteſt, undè hæc repetita ſententia eſt. Denique quod Auguſtinus ait l. 7. de Civit. ſic Deum cuncta adminiſtrare, ut ea proprios agere motus ſinat, non permiſſionem ſignificat; ſed directionem & gubernationem; ſalvâ 103. tamen rei cujuſque naturali proprietate & conditione; ut quanquam providentiâ ſuâ de rerum diſponat eventis, tamen propter inviolatam cauſſarum ſecundarum determinationem, eorum contingentia minimè deſtruatur.

Sen. 58. lib. 3.

De trin. c. 4. & 7.

Cap. 30.

Nec loquitur Auguſt. de minimis quibuſdam ac ludicris, ſed de omnibus generatim rebus, quas Deus adminiſtrat. Quid autem de hoc argumento Auguſt. ſenſerit, declarat ipſe in Pſal. ſcribens ad illum verſiculum, Ignis, grando, nix, glacies &c. Non videantur tibi, inquit, caſibus moveri, quæ verbo Dei in omni motu ſuo deſerviunt. Quò vult Deus, illuc lucet ignis, illuc fertur nubes, ſive pluviam, ſive nivem, ſive grandinem portet. Et infrà. Quidquid

In Pſalm. 148.

quid hìc accidit, contra voluntatem nostram, noveris non accidere nisi de voluntate Dei, de providentia ipsius, de ordine ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius &c. Et infrà. Hæc, inquit, omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temerè fieri, non faciunt nisi verbum ejus, quia non sunt nisi jussu ejus. Idem verò &, Monstra, quæ subindè nascuntur, ad Universitatis pulchritudinem Dei providentiâ creari ait. Præordinata ergo esse censet ante cau-
104. sarum secundarum prævisionem. Imò istas in hoc procuratas, ut illa existant, hęc propter totius ornatum tanquam finem primò intentum. Augustini verba hæc sunt: Qualis autem ratio, inquit, redditur de monstrosis apud nos hominum partubus, talis de monstrosis quibusdam Gentibus reddi potest. Deus enim creator est omnium, qui ubi & quando creari oporteat, vel oportuerit, ipse novit, sciens Universitatis pulchritudinem quarum partium vel similitudine, vel diversitate contexat. Sed qui totum inspicere non potest, tanquam deformitate partis offenditur, quoniam cui congruat, & quò referatur ignorat. Et sanè quod de minimis etiam rebus, ante prævisionem determinationis causarum secun-
105. darum, Deus disponat, etiam rationi consentaneum est: quia in eo genere rerum unum

unum eſt propter aliud, tanquam ſuum finem, ad quem ordinetur, v. g. tale ſemen propter talem Muſcam. Cùm igitur volitio finis prior ſit diſpoſitione mediorum, ſequitur voluiſſe Deum res minimas ante prævifionem cauſarum ſecundarum, qui proptereà de cauſſis rerum minimarum diſpoſuit, quia voluit etiam illas producere.
Secundò in iis omnibus quæ Dei gubernationem contingunt, Deus cauſam ad effectum determinat, & ideò prævidet determinationem illam, quia vult eam facere. 106.
Cùm igitur eo ipſo quo vult determinationem cauſæ 2. ad effectum, velit effectum, & prior ſit voluntas determinandi prævifione determinationis, ſequitur Deum velle tales effectus ante prævifionem determinationis. In iis verò quę facit homo, non ex gubernatione Dei, ſed ubi gubernationi ſuæ ipſe relinquitur, ibi ſeipſum determinat ad effectum, ſeu potiùs defectum. Quod autem id non ſit indignum Deo, indè intelligi poteſt; quod & illæ res minimæ in ſuis & formis & numeris ad univerſi pulchritudinem pertineant, quantumvis ſecundum ipſas abjectæ videantur; quemadmodùm & monſtra ipſa, licet in ſeipſis deformia, tamen (uti jam diximus) ſcribit Aug. quod & ea Deus ad Univerſi pulchritudinem facere voluerit, inſinuans quod de

illis

illis faciendis disposuerit ante prævisionem causarum secundarum, quas nimirùm ad hoc quasi posteriùs ordinarit, ut monstra existerent, quibus exornari volebat hoc universum. Sicuti igitur non est indigna Pictore minimi etiam puncti cura, quia ad Picturæ pulchritudinem pertineat; sic nec Deo minimarum etiam rerum indigna est cura. Porrò ad D. Thomam. 23. q. art. 7. quod attinet, hæc ejus integra & non mutilata (ut in Apologia recitantur) sunt verba: Preordinavit Deus in qua mensura deberet esse totum Universum, & quis numerus esset conveniens essentialibus partibus universi, quæ scilicet habent aliquo modo ordinem ad perpetuitatem, quot scilicet sphæræ, quot stellæ, quot elementa, quot species rerum. Individua verò corruptibilia non ordinantur ad bonum Universi quasi principaliter, sed quasi secundariò, in quantum in eis salvatur bonum speciei. Undè licet Deus sciat numerum omnium individuorum, non tamen numerus, vel Boum, vel Culicum, vel aliquorum hujusmodi est per se ordinatus à Deo, sed tot hujusmodi divina providentia produxit, quot sufficiunt ad speciei conservationem. Ubi manifestum est non dicere B. Thom. numerum hujusmodi absolutè præordinatum à Deo non esse, quem-

quemadmodùm parùm bonâ fide Apologia commemorat, ſed per ſe & principaliter: quod verum eſt, quia propter aliud; quod in Cenſura noſtra breviter indicantes, locum admonebamus attentè legendum. 107. Quod verò in quęſt. de veritate pro hac facere ſententia poſſit nihil invenimus. *q. 6. a. 3.* Niſi fortè quod pro eadem à Catharino productum antè fuit. Ubi Thomam ſic loquentem inducit. *Sub finem lib. de præd. & provid. Dei, fol. 27.* Ordo divinæ providentiæ dupliciter certus invenitur, uno modo in particulari, quomodò res quæ à divina providentia in finem aliquem ordinantur, abſque defectu ad finem illum particularem perveniunt, ſicut patet in omnibus quæ neceſſariò agûntur in natura: alio modo in univerſali, non in particulari, ſicut videmus in generalibus & corruptibilibus, quorum virtutes quandoque deficiunt à propriis effectibus, ad quos ſunt ordinatæ, ſicut ad proprios fines: ſicut virtus formativa deficit quandoque à perfecta conſummatione membrorum. Sed tamen ipſe defectus divinitùs ordinatus eſt ad aliquem finem, ut patet ex dictis dum de providentia ageretur. Et ſic nihil poteſt deficere à generali fine providentiæ, quamvis quandoque deſinat ab aliquo particulari fine. Sed ibi non ſentit D.Th. non eſſe finem illum

à Deo præordinatum ante prævisionem illius defectus : potest enim absolutè esse prævolitus finis, sed ad cujus præordinationis executionem præviso defectu voluerit uti, sicut de Christi morte sup. docuimus, fuisse eam simpliciter & absolutè à Deo præordinatam, sed ad eam implendam, voluntate prævisâ Judæorum uti statuisse malitiâ, quam proindè permiserit ipse, non fecerit. Quid aliud dicere hîc pro ipsis B. Thom. intelligi potest non videmus. Nam illa verba quæ superiora antecedunt, Præscientia Dei non importat universaliter habitudinem causæ respectu horum quorum est, nihil eis patrocinantur. Quemadmodùm enim sup. diximus, Præscientia in genere non est futurorum caussa (alioquin enim peccatorum esse deberet) quod tamen nihil prohibet quin cætera prævisa ideò eveniant, quia evenire illa Deus absolutè voluerit.

Cæterùm quod in prælectionibus suis ad propositionem secundam circa q.22. docere ibi D. Thom. ajunt, media prædestinatione non esse omnia in particulari efficaciter præordinata, nusquam illîc (ut suprà admonitum est) invenimus.

Sed addunt Professores, contrariam sententiam etiam nostris in Scholis, intra biennium

bienninm eſſe defenſam , eaque de re Concluſiones ſeſe ac Theſes habere noſtras. Equidem de quibus loquantur, non ſatis invenim[illegible]ſi eas fortè intelligant quæ anno 1586. Maii 7. diſputatæ fuerunt, in quibus ita ſe habet concluſionis 2. exordium : Oritur autem infallibilis Dei præſcientia contingentium futurorum, non ex eo, quod univerſa in particulari ante præviſionem determinationis cauſarum ſecundarum ſuâ voluntate efficaciter præordinarit &c. Quæ verba ex ſuprà dictis difficultatem non habent, quando ſub illis *univerſis* peccata etiam, quæ præſcita , nec tamen præordinata ſunt , manifeſtiſſimè comprehendantur.

In conſequentibus Apologia ſignificat, 109.
hanc divinę providentię abſolutam diſpoſitionem contingentię libertatique eſſe contrariam. Quod ſi verum eſt, ſequetur aut nihil futurorum contingentium eſſe à Deo prædefinitum, aut ſi prædefinitum quid eſt, id abſolutè neceſſariò eventurum. Undè conficitur & Chriſtum abſolutâ neceſſitate pro nobis mortuum. Davidem abſolutâ neceſſitate Regem creatum, aliaque innumera. Sed non adverſari contingentiæ probatur, quia Deus poteſt ipſam in rebus contingentiam abſolutè velle, & cauſas ad hoc congruenter ordinare, ut

quæ voluerit evenire contingenter, eveniant. Imò B. Tho. sententia est, hanc Dei voluntatem contingentiæ in rebus esse causam: qui proindè ipsam contingentiam, non ad primas causas, sed ad efficacissimam Dei voluntatem primitùs censet esse referendam, ut quia contingenter quædam evenire voluerit; & hoc procul dubiò, in particulari, non confusè tantùm & in genere (quemadmodùm expressissimè docet, & D. Thom. hoc loco interpretatur Dominicus Bannes) ideò causas eis ad hoc convenientes præparet. Disposuit ergo Deus absolutâ voluntate suâ quorundam effectuum contingentiam ante causarum secundarum prævisionem, quia prior est secundum D. Thom. contingentiæ in Deo voluntas, sequiturque convenientis causæ ad talem contingentiam præparatio. Quare talis etiam causæ prævisio ordine est intelligenda posterior. Tantùm igitur abest, secundum D. Tho. doctrinam, ut absoluta Dei voluntas contingentiam tollat, ut stabiliat eam potiùs atque confirmet. Undè liquet ad B. Thom. insufficientissimè in Apologia esse responsum. Nequè verò pertinere ad nos debet quid ex ea doctrina efficere hæretici moliantur, quorum mos est ille notissimus ex veris malè ratiocinando, falsa colli-

colligere, adeòque & ex Scripturis certissimis sua dogmata stabilire. Ut non ergo neganda propterea Scriptura est, quod eam hæretici erroris sui sternant fundamentum, ita nec propterea illa de providentia Dei & absoluta rerum præordinatione subvertenda doctrina est, quod eâ hæretici ad liberum arbitrium subvertendum tanquam fundamento abutantur. Quorum profectò causam & partes multùm adjuvat Apologia, quando sic ratiocinatur.

Quod absolutâ & efficaci voluntate ante prævisionem omnem determinationis causarum secundarum decretum est, nulla creata potentia impedire potest. Ubi igitur contingentia & libertas? Nam si talis divinæ voluntatis positio contingentiam tollit, ergo reverà probabiliter ipsa in rebus contingentia tollitur, vincitque jam hæresis Ecclesiam, hac in parte saltem probabiliter: quia probabili ratione, & eâ quæ defendi potest assumptione, ad evertendam contingentiam nititur.

Cæterùm ad peccata quod attinet, certum est ea nullo modo præordinata à Deo esse, sed præscita tantùm atque permissa, eò quòd non ad eum pertineat ut ea suo tempore fieri procuret, quemadmodum nec procurare debere putandus est, ut

Mater filium suum ante baptismum interimat. Sed cùm liberantis illum beneficii sui nollet habere consortem, possetque per se ipse impedimentum opponere, maluit ad judicii hujus sui & voluntatis impletionem Maternâ uti præscitâ malitiâ; quam proindè etiam nec impedire decreverit. Qualis verò ea consequentia est, ut quia de peccatis dici non queat, illa esse à Deo prævolita, ideò & ad res minimas idem putemus posse extendi. Quis autem non præptereà videat, quàm hoc lubricum sit fundamentum, undè à minoribus facillima sit ad majora progressio? Et sanè non se intra minima hæc jam continet assertio, quando etiam ad hominum se mortes extendat, quæ apud Deum & homines non insulsos non minimi profectò momenti sunt. Quare cùm hæc ita se habeant, mirum videri non debet, quod hanc Professorum opinationem tam graviter putemus accusandam; præsertim cùm diversam sententiam Deo putent indignam, falsamque & periculosam faciant; quam proindè neć sequi liceat de contingentiæ origine B. Thom. sententiam: Imò verò hæreticorum contingentiam negantium, ipsi potiùs inconsultò zelo partes adjuvent atque promoveant. Neque posthàc erit, cur suam sententiam com-

communem ac receptam potiùs habendam existiment, quando ex quàm plurimis, quos produxêre, Veteribus, nec unum quidem eis fecerimus reliquum; ex Scholasticis verò B. Thomam, quem unum 112.
sibi videri volebant patrocinari, etiam eripuerimus; cumque Scotum & Cajet. *Partim in* etiam ipsis testibus, pro nobis facere do- *hujus loci* cuerimus, quibus nunc præter Augustin. *Apologiâ* etiam Bannesium adjicimus. Ne quid *partim in* tamen dissimulemus, Catharinum habent *antithesib. suis.* suffragatorem, cujus cur hîc testimonium adhibere maluerint, ipsi sanè viderint.

Ad Apologiam Assertionis 8. 9. 10. 11. 12. *&* 25. *De gratia sufficienter præparante.*

CAPUT XI.

Apertè hîc Apologia detegit, quod Censura notaverat, videlicet, *gratiam sufficienter præparantem hominis voluntatem* (de qua præcipuè hîc controversia est) *consistere interdùm cum eo, quod voluntas nihilominùs aversa & incorrecta permaneat.* Ait enim *Sentent. Profess. Societ. de gratia sufficienter præparante.* Apologia, fieri posse & de facto sæpè fieri, ut quis auxilium habeat præveniens omninò sufficiens in genere auxilii præ-

venientis ad conversionem, & tamen non convertatur, quia non vult: hoc est
113. quod iterùm nobis non probari testamur, negamusque doctrinæ Augustini consentaneum. Primùm quia de præveniente seu præoperante gratia loquitur Apostolus, cùm dicit, Deus est qui operatur in nobis velle: & Propheta cum ait, Faciam ut in præceptis meis ambuletis. Non operatur autem Deus velle in eo, qui non vult, nec facit in præceptis suis ambulare eum, qui adhuc benè vivere recusat; non est igitur in eo gratia sufficienter præparans. Secundò quia præveniens gratia est quæ petitur, cùm dicitur Deo, Converte nos Deus salutaris noster, & quâ Ecclesia hominibus infidelibus, ut credant, impetrare conatur. Atqui non exauditur hæc Ecclesiæ oratio, nisi in his qui convertuntur & credunt, non est igitur in quoquam gratia sufficienter operans ad credendum, nisi in eo qui vult credere. Undè si quem sciret Ecclesia ad credendum quidem plurimùm excitari, sed nondùm tamen eousquè ut credere vellet, pro eo nihilominùs orare persisteret, ut Deus eum convertere dignaretur:
114. & duobus æqualiter excitatis & præparatis, pro eo qui credidisset, peculiares ageret gratias, quod cum Deus suæ gratiæ opera-

Improb. ratio 1. *Ad Phil. 2.* *2. Ratio.* *Ezech. 36.* *Psalm. 84.*

operatione convertisset. Benè proindè Augustinus ex orationibus Ecclesię ipsam credendi voluntatem, atque mentis ad consentiendum obedientiam, non solùm gratiæ oblationem seu excitationem, Dei donum esse commonstrat. Quid enim oramus, inquit, pro nolentibus credere? nisi ut Deus in illis operetur & velle. Et rursùm Orat, scilicet Apostolus, pro non credentibus, quid; nisi ut credant? Et l. de dono perseverantiæ cap.7. Si alia, inquit, documenta non essent, hæc dominica oratio nobis ad causam gratiæ, quam defendimus, sola sufficeret, quia nihil nobis relinquit in quo tanquam in nostro gloriemur. Itaque sicuti idem Aug. ait, ipsa oratio clarissima est gratiæ testificatio, ex qua intelligimus, non solùm gratiæ oblationem quâ possumus si volumus, sed omninò ipsum secundum se velle & credere ad specialem Christi gratiam pertinere; hæc enim dari hominibus poscimus orando, quæ non possunt intelligi data, nisi habeantur atque præstentur. Nec rectè intelligitur etiam Deus dedisse quod jubet, juxta clarissimam Augustini precationem (quam auditam Pelagius ferre non potuit) quamdiu quod ille jusserit, non impletur. Accedit huc 3. quod omnis illa præparatio quæ adhuc

De prædest. sanct. c. 8.

Rom. 10.

Epist. 95.

3. Ratio.

ab animi consensu & obedientia disjuncta est, nihil aliud sit, quàm suasio & pulsus, non autem persuasio & cordis apertio: atqui gratia Christi sufficienter præparans non solùm suadet, verùm etiam persuadet, nec stat modò ad cordis januam pulsans, sed ipsum etiàm cor aperit, rebellemque & adversam sibi subjugat voluntatem. Undè cùm Pelagius in eo specialem Christi gratiam posuisset, quod Deus revelatione sapientiæ in desiderium sibi stupentem suscitat voluntatem, suadetque omne quod bonum est, ac nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis
115. illuminat (quibus ille verbis & interiorem suasionem, & excitationem complexus est.) Cùm ergo ille sic Christi gratiam prædicaret, affirmare non dubitat Augustinus nihil eum aliud dicere gratiam quâ Deus operatur in nobis, nisi legem atque doctrinam; docetque non sufficere suasoriam qualemcumque illuminationem aut excitationem, sed quæ persuadet secumque affert animi consensum & obedientiam, ut non debeat gratia sufficienter excitans à consensione disjungi; sed omninò talis & tam efficax judicari, ut nos etiam faciat consentientes. Ideòque post superiora Pelagii verba, D. Augustinus, sed nos, inquit, etiam gratiam volumus

...grat. ...c.10. ...7.

isti

isti aliquando fateantur, quâ futuræ gloriæ magnitudo non solùm promittitur, verùm etiam creditur & amatur, non suadetur solùm omne, quod bonum est, verùm persuadetur. Quid manifestius quàm velle Augustinum ut Dei gratia sufficienter præparans, seu præoperans, ponatur in eo ipso, quod nobis persuadetur, in eoque quod credimus & amamus: non autem in eo solùm, quod etiam sine effectu, ad credendum & amandum excitamur, & hoc ipsum velle, ut à Pelagii dogmate recedatur? Neque verò evadere hîc quisquam istâ responsione potest, ut dicat gratiam Dei esse credere & amare, sed quatenùs per excitantem & suasoriam illam gratiam nobis volentibus & consentientibus generatur in nobis. Nam & hoc dicebat Pelagius, cùm interpretaretur, Deum operari in nobis velle & perficere, quia suaderet omne quod bonum est, istâque ratione torpentem suscitaret voluntatem.

Vult igitur August. in eo propriè definiri Christi gratiam, quod ultra suasoriam quamcumque excitationem, ipsum etiam consentire & credere specialiter operetur, nec in eo solùm quod suadeat, verùm etiam, sicut apertissimè dicit, persuadeat. Ut indè sit perspicuum, nemi-

nem omninò quantumlibet excitatum, intus & foris habere Christi præoperantem gratiam, de qua potissimùm fuit cum Pelagio certamen, nisi credat atque consentiat, nec suasus solummodò, verumetiam persuasus abscedat. Undè & alio
Cap. 3. ejusdem lib. loco dicit: Qui agnoscit quid fieri debeat, & non facit, nondùm à Deo didicit secundum gratiam, sed secundum legem, nec secumdum Spiritum, sed se-
4. Ratio. cundum litteram. Accedit 4. quod Scripturæ gratiam Novi Testamenti in eo clarè constituant, quòd auferat ipsa cor lapi-
Esech. 36. deum & tribuat cor carneum. Cùm igitur ante consensum submissionem que voluntatis, cor lapideum permaneat, quantumcumque excitetur, consequens est, per hoc auferri cor lapideum, quod ipsum consentire speciali suâ & præveniente
116. gratiâ Deus operetur in nobis. Neque verò hîc possunt ad gratiæ justificationis infusionem confugere: nam & antequam illa infundatur gratia, quando videlicet homines adulti credere incipiunt, & Deum tanquam justitiæ fontem diligere, cordis aufertur lapidea illa durities, molleque efficitur per obedientiam. Undè manifestum est præterea, ante infusionem charitatis seu gratiæ justificantis, agnoscendam esse gratiam Dei efficaci suâ præopera-

peratione cor durum mollientem, quam nondùm habeat is, qui credere nolit, quantumcumque tandem fuerit intus etiam excitatus; ſicuti & ante illam juſtificantem gratiam, in iis qui credere incipiunt, interpretatur Auguſt. incipere etiam impleri quod promiſſum eſt, faciam ut faciatis. 117. *De præd. ſanct. c. 11. Eſech. 36.*

Quintò urgemus & hoc, quod ſi gratia ſufficienter pręparans ac pręveniens voluntatem non eam tamen faciat conſentientiem, ſed ab ea conſenſum expectet, ſequi videatur ad conſentiendum gratiæ Dei excitanti, naturæ viribus liberum arbitrium ſibi ſufficere, ut ſic nimirùm Deus incipiat excitando, homo verò perficiat ex ſeipſo conſentiendo; cùm expreſſiſſimè dicat Aug. l. de prædeſt. SS. Sicut nemo ſibi ſufficit ad incipiendum vel perficiendum quodcumque opus bonum, ita nemo ſibi ſufficit vel ad incipiendam, vel ad perficiendam fidem, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. Ubi ſatis oſtendit non ſic debere nos cum Deo dividere, ut vel initium nobis, illi perfectionem, aut è diverſo illi initium, nobis perfectionem fidei vel operis boni tribuamus. Quarum quidem cum Deo partitionum poſterior iſta nocentior, atque in gratiam Dei injurioſior, quod ſalutaris operis

5. Ratio. 118. *Cap. 2.*

operis principalem partem, quæ in con-
ſenſu gratiæque amplexu poſita eſt, cor-
ruptis adſcribat naturæ viribus; cùm aper-
Ioan. 15. tiſſimè Chriſtus dicat, Sine me nihil pote-
ſtis facere. Neque hîc juverit eos, quod re-
current ad ſupernaturalem concurſum, ſeu
concomitantem gratiam, ſine qua ne-
gant liberum arbitrium gratiæ excitanti
poſſe conſentire: primùm, quia dicant
concomitantem illam gratiam habere ſe ad
modum concurſus naturalis, eique eſſe
perſimilem.

Nam ſicut hic concurſus naturalis non
impedit, quò minùs ex ſeipſo videre &
naturæ viribus ſibi homo ad ambulandum
ſufficere poſſe videatur; ſic ille ſuperna-
turalis non impedit quò minùs verè dica-
tur homo ad credendum & diligendum
Deum, ſive gratiæ excitanti conſentien-
dum, naturæ viribus ſibi ſufficere. Dein-
dè quia corruptæ naturæ ſpecialis per
Chriſtum gratia commendatur, ubi dici-
tur, Sine me nihil poteſtis facere: Ille
autem ſupernaturalis concurſus etiam An-
gelis, ex 1. naturæ juſtitutione eſt ne-
ceſſarius ac debitus. Neque etiam eſt quod
dicatur, ideò ſine gratia Chriſti hunc non
eſſe conſenſum; quia ſine gratia illa ex-
citante ſive ſuadente nunquam in nobis
exurgeret. Nam & hoc elabi Pelagius ſub-

terfugio

terfugio poterat, ut diceret se ideò omnia Christi gratiæ assignare; quod nisi prædicatione, & promissis, & revelatione sapientiæ excitaretur od bonum humana voluntas, in peccatis obdormisceret suis, neque se in propriam salutem conaretur erigere. Agnoscendum est igitur ideò sine Christo nos consentire gratiæ ejus non posse, quod ad hoc ipsum pręstandum speciali ac proprio gratiæ ejus indigeamus auxilio.

Sexto loco & hoc adjungimus. Si gratia 6. *Ratio.*
sufficienter præparans & præoperans ad credendum possit esse in eo, qui nolit credere, sequitur quod ipsa sit communis credenti & non credenti, neque discernat credentem à non credente, sed ip- 119.
sum se discernat hominis liberum arbitrium, in uno gratiæ consentiens, in altero eidem dissentiens; cùm Apostolus prævenientem commendans Christi gratiam, dicat, Quis te discernit, quid au- 1. *Cor.* 4.
tem habes quod non accepisti? Scribebat autem hæc Apostolus ad reprimendam elationem, quâ unus subindè inflatur adversus alium, sive quia credit præ alio, sive quia benè vivit. At ideò te, inquit, 120.
non debes inflare adversus proximum, quod te ab illo in hisce rebus non liberum tuum solùm discernat arbitrium, sed gra-

tia

tia Dei. Atqui discernit solùm inter aliquos liberum arbitrium, videlicet inter credentem & non credentem, nec abest causa sese alteri grarianter præferendi, si in gratiæ excitantis paritate, unus per liberum acceptat arbitrium, alter non acceptat. Quâ fronte enim acceptanti gratiam, seque ipsum hoc nomine alteri pręferenti, dicatur, quid habes quod non accepisti? Cùm in promptu sit ut respondeat, habere se gratiæ amplexum atque consensum, quem non acceperit. Id autem in negotio salutis magnum omninò est præcipuique momenti, ne quis hîc dicat (quod quidem Ruardus facit) non magnæ pauperi esse gloriæ, quod ad accipiendam eleemosynam oblatam præ alio manus extenderit. Magnæ siquidem gloriæ est in Christum credere, & vocationi ejus præbere consensum. Si autem ex adverso quis dicat, eum qui credit, accepisse ipsum consentire, per hoc quod est divinitùs ad amplexum gratiæ excitatus: jam etiam alter qui non credit, acceperat; ut qui ponatur pari ad fidem gratiâ

Epist. quadam ad Pet. de Soto sed nondum excusa.

121. fuisse præparatus. Quia verò gratia Dei sufficienter præveniens ac præoperans, non solùm excitando invitat ad assensum, verùm etiam consentientem facit, perspicuum est consentientem à dissentiente

non

non solo distingui libero arbitrio, sed etiam beneficio gratiæ Dei, quæ (sicut prçclarè ex Apostolo D. Aug. ait) non est communis bonis & malis, sed discernit bonos à malis: quem Augustini locum frustrà coarctant ad gratiam justificantem; cùm ille ut hoc diceret, non de sola, quæ justificat, charitate, verùm etiam de ipsa, quæ præcedit, fide loqueretur. *De præd. c. 5.*

Siquidem paulò antè scribit: Posset, inquit, homo inflatus dicere adversus alterum, discernit me fides mea, justitia mea, vel si quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus Doctor: Quid autem habes, inquit, quod non accepisti? A quo nisi ab illo, qui te discernit ab alio, cui non donavit quod donavit tibi? Et statim: Nihil autem huic sensui, inquit, tam contrarium est, quàm de suis meritis sic quemquam gloriari, tamquam sibi ipsi ea fecerit, non gratia Dei: sed gratia quæ discernit 123.
bonos à malis, non quæ communis sit bonis & malis. Ubi tametsi meritorum meminerit, quç sine gratia ista dicunt esse non posse, non tamen gratiam justificantem voluit intelligi, sine qua bona opera nequeunt esse vitæ æternç meritoria. Est enim legenti perspicuum, loqui Augustinum non de operibus vitæ æternç meritoriis, sed de iis quæ nonnulli, contra

quos agebat, fingebant præcedere gratiam Dei, ut hæc illorum daretur intuitu; cùm nec illa quidem quæ de congruo merita dici consueverunt, aliundè quàm ex gratiæ fonte possint emanare. Itaque & hóc meritum, quod in eo situm est, ut quis incipiat credere & veritatis prædicationi consentire, docet Aug. esse ex gratia, non quę communis sit credenti, & non credenti; sed quæ credentem bonique propositi hominem à non credente discernat: non quia credere, inquit, vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis præparatur voluntas à Domino. Ideò, inquit, ad ipsam quoque fidem, quæ in voluntate est, id est, actualem fidem pertinet, quis te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Undè etiam patet Augustinum non de gratia loqui concomitante, quæ se habere dicatur ad modum concursus generalis, sed de ea de qua scriptum est; Pręparatur voluntas à Domino. Hanc communem esse negat credenti & non credenti, sed per eam docet credentem à
123. non credente discerni. Ex quo & illud verum non esse cognoscitur, præter excitantem gratiam, quam Professores ponunt esse communem credentibus & non credentibus, non requirere Augusti-

gustinum aliam gratiam prævenientem, quæ faciat credere; cùm hîc apertissimè doceat, per gratiam prævenientem voluntatem, fieri, ut quis credat, eâque gratiâ discretionem effici credentis à non credente. Dicit etiam in electis præparari voluntatem à Domino, quam præparationem si intellexisset à fide & conversione esse sæpè distinctam, non esset cur eam præparationem propriè tribuisset electis ad conversionem & fidem, cùm & non electis, & nunquam omninò credituris hæc præveniens & præparans gratia inveniatur esse communis. Postremò 124.
jam dicant ipsi, quæ sit ista gratia sufficienter præparans, quâ tamen positâ, homines aliqui nec credere volunt, nec vivere rectè. Ajunt enim de facto sæpè fieri, ut quis habeat auxilium præveniens omninò sufficiens in genere auxilii prævenientis ad conversionem, & tamen non convertatur: quodnam ergo istud sufficienter præveniens? Nimirùm, ajunt, bonæ cogitationes ex parte intellectus, & affectiones ad bonum, aversionemque à malo ex parte voluntatis. At quonam istud modo? Si quis enim sufficienter afficitur ad prædicatum sibi Dei Verbum, & errorem contrarium sufficienter aversatur, jam vult credere;

eamque affectionem ipse sibi sentit ad conversionem sufficere: si autem nondùm vult credere & adhuc fidem aversatur, nondùm etiam habet sufficientem affectionem ad ea, quæ sunt propositæ sibi religionis. Undè colligitur, sufficientem præparationem nunquam esse à credendi aut benefaciendi voluntate disjun-
125. ctam. Si enim affectio bona præparatio est, ergo sufficiens affectio sufficiens erit præparatio. Atqui probari non poterit ille ad credendum verbo Dei sufficienter affectus, qui prædicationem ejus respuere perrexerit, ipsaque sufficiens ad credendum affectio jam fides est, & sufficienter ad conversionem affectus intelligi nequit non esse conversus.

Responsio ad argumenta Apologiæ.

SEd jam ad argumenta respondendum est, quibus suam Apologia causam tueri conatur.

Ad 1. argum. ex Concil. Trid. Bannes in 1.2. D.Tho. q. 10. art. 1. docet 3. & in 1. p. q. 23. art. 3. concl. ult.

Primum ac præcipuum est, quod ex Conc. Trid. verbis conficitur, in quo dissolvendo Doctores aliqui Catholici operam posuerunt, quorum libri extant, nec infirmat traditam ex Augustino doctrinam. Est enim verissimum, gratiæ excitanti hominem liberè assentiri seu acquiscere,

quiscere, quando per eam præparatus, liberè credit, ac pœnitentiam agit, neque nihil agere inspirationem illam recipiendo; quippè qui & illam abjicere possit non credendo. Non quod simul consistere queant, ut inspirationem recipiat & eam abjiciat, sed sic inspirationem recipit credendo, ut tamen possit, si velit, non credere. Agit ergo recipiendo mens ho- 126.
minis, & agit liberè; quia sic credit, ut per flexibilem in oppositum arbitrii libertatem possit non credere. Hæresis autem contra quam ista decreta sunt, primùm asserit, gratiam afferre credendi benèque vivendi necessitatem, nec posse eum qui credit, fidem suam abjicere. Denique liberum arbitrium, velut inanime quoddam, nihil omninò agere, merèque se passivè habere. Aperta sunt hæc Concilii verba, & omnia & attentè legenti. Ut non multùm ad nos pertineat, quid hîc aliqui respondere dicantur. Tametsi ea responsio non mala, quæ assensum interpretatur ex parte intellectus, qui assentitur gratiæ vocanti & præparanti, quatenùs ipsa est illuminatrix & suasoria, cùm præsertim Concilium expressam illuminationis mentionem faciat, eandemque inspirationem illam esse significet quæ & recipi & abjici possit. Istiusmodi ergo responsio

per hoc malè refutata creditur, quod in Concilii verbis nominetur liberum arbitrium. Nam liberum quidem arbitrium voluntas est, sed non sine intellectu, nec solus voluntatis actus, sed & is qui est intellectus, velut ipsum credere, seu assentiri vocanti Deo, libero hominis arbitrio est adscribendus. Liberum igitur arbitrium acquiescit gratiæ excitanti ac juvanti, & per intellectum assentiendo, & per voluntatem cooperando. Siquidem duobus illis excitandi & adjuvandi verbis, duo
128. alia subjunxit Concilium correspondentia, assentiri, & cooperari. Cæterùm suasoriam illuminationem potest voluntas nondùm inclinata respuere, bona verò acquiescendi voluntas propriè loquendo respuere seipsam non potest. Si enim respuit, mala est; sin acquiescit, bona: simul autem & bona & mala esse non potest. Quod autem aliqui respondere dicuntur, ideò liberè moveri quia voluntariè non coactè. Id non nescimus minimè sufficere: Et viderint sanè quinam ita respondeant, modò id nobis responsum studiosè non affingant. Sed nec scimus qui nunc dicant, libertatem ideò non impediri, quia non ipsa facultas adimatur, sed in suo dumtaxat usu impediatur. Quis enim dicendum putet Catholicus, impediri,

liber-

libertatis usum, cùm fatendum sit, voluntatem libero actu moveri in Deum? Sic enim prorsùs movetur in Deum, ut per rationis judicium, in diversum seipsam inflectere & movere possit. Et quamvis ad hunc ipsum actum Dei gratia hominum animum determinet, tamen sicut appetitum Piscis ad ejiciendum Jonam determinavit Deus, per modum naturæ appetitui tali congruentem; ita & determinat gratia ad actum pietatis, per modum electionis libero convenientem agenti. Quod verò dicitur quidam nuper respondisse, Concilium ea in parte non fuisse relectum, & quodam in loco deprehensum errorem, hoc è nostro gremio neminem dicentem audivimus, nec si quis ita diceret, ferendum esse putaremus.

Aliud argumentum ex ratione liberi actus petitur, ad quem hoc pertinere statuitur, ut voluntas quomodocumque præparata, sit indifferens, & indeterminata ad illum actum in aliquo instanti antecedente actum; vel etiam sicut Apologia posterior ad Duacensem Censuram expressit, ut actus procedat à voluntate tempore & naturâ priùs indeterminatâ ad ipsum. Indè colligitur, si gratia præparans seu præveniens efficaciter & infallibili-

2. argumen.

Notabile axioma diversæ sententiæ.

129.

 ter

ter voluntatem ad actum suum determinet, tunc actus destrui libertatem. Hîc animadverti cupimus quanto periculo ista dicantur. Primùm enim, si tali assertione gratiæ, destruitur libertas actus ab ea procedentis, damnanda erit assertio Catholicis probata multis, & scripturæ atque Augustini doctrinæ consentanea. Deindè non mediocriter adjuvatur hæresis, ut saltem probabiliter vicisse videatur in eo, quod per gratiam asserat actus destrui libertatem. Siquidem antecedens, undè hoc colligit, si non certum est, tamen neque damnatum est, & probabiliter etiam juxta scripturæ & Augustini sententias defenditur. Consequentiam autem sic Professores concedunt confirmantque etiam, posito illo de liberi actus ratione principio. Non erit igitur heresis illa damnanda, sed probabiliter etiam adstruet, prædicatione gratiæ Dei, benè agendi submoveri libertatem. Ex quibus perspici posse putamus, quàm periculosè nobis de tali præscribatur, quo affirmetur, hoc esse de ratione liberi actus, ut voluntas quomodocunque præparata sit, tamen tempore & naturâ priùs sit indeterminata & indifferens ad istum actum.
130. Sed neque verum id esse principium ex eo potest intelligi, quod in Deo certè pro-

propriissima sit ratio liberi actus, qui tamen priusquam cælum & terram vellet condere, fingi non potest ad eum actum fuisse indeterminatus & indifferens. Christum quoque ex 1. conceptionis suæ puncto meruisse, liberèque pro hominum genere mori voluisse, rectissimè in Ecclesia defenditur. Cur ergo necesse est, ut liberum actum tempore & naturâ præcedat indeterminatio & indifferentia voluntatis? Quâ in re si Professores Scotum sibi patrocinari existimant, alium sibi norunt quærendum ejus locum, quàm in Apologia expresserint, videlicet in 3. sent. dist. 18. quo loco diversa potiùs confirmatur sententia.

Est id quidem verum & apud varios authores reperitur: Ad rationem libertatis pertinere, ut omnibus positis ad agendum necessariis, in potestate sit agere & non agere: sed omnibus ad agendum positis, non necesse est vel minimi temporis intervenire moram, priusquam agat. Cum ipso quippè actu consistit illa agendi & non agendi potestas: ut sicut ab æterno voluit Deus hoc universum condere, ita simul potuerit non velle. Rursùm ta- 131.
metsi requiratur ad libertatem, naturalis ad actum indeterminatio, id est, ut voluntas ad suum actum nullâ sit naturali

necessitate constricta, quo modo constricta est in motibus naturalibus; tamen non requiritur, ut vel aliquo instanti, aut temporis, aut naturæ ordine præcedat indeterminatio. Cùm certum sit, in Deo, in quo fons est summaque libertatis proprietas, nihil realiter esse prius aut posterius tempore vel naturâ. Quod autem ad rationem liberi actus requiratur, ut voluntas non sit ad eum naturâ determinata aut constricta naturali necessitate, quomodò pecora naturaliter aguntur, nihil id impedit, quò minus gratia Christi efficaciter nostram voluntatem determinet, salvâ actus libertate. Neque enim determinat eam per modum naturæ, sed per modum electionis, operans in nobis velle, salvo eo volendi modo, in quo sum-
132. ma inest nolendi potestas. Cur enim hoc facere nesciat sapientissimus instaurator? aut quid hîc ei de humanarum ratiuncularum imbecilitate præscribimus. Ideoque nec illud verum est: Gratiâ Dei efficaciter determinante positâ, necessariò operari arbitrium; nisi intelligatur de necessitate consequentiæ; seu compositionis. Simul enim consistere nequeunt, ut Deus sic efficaciter humanam voluntatem agat, & ipsa non sequatur; sive, ut
Phil. 2. Apostoli etiam utamur verbis, ut Deus

operetur velle in homine, & ipse non velit. Hoc & Ruardus ipse docet: *Deum videlicet* agendo efficere, ut homo veniat secundum naturam suæ libertatis, & ideò liberè & per electionem boni; quamvis simul (ait) consistere nequeant, ut secundum Dei propositum agatur, & ipse non sequatur. Qui etiam de concordia gratiæ & liberi arbitrii agens, quintam propositionem sic expressit: Solâ gratiâ efficacis operationis divinæ positâ, necessariò sequitur effectus quem operatur: fides scilicet, conversio, perseverantia, & opus bonum, quamvis simpliciter per arbitrii libertatem possint non fieri. Quò etiam pertinet quod D. Prosp. dicit, Impossibile esse ea, quæ predicta sunt de conversione Gentium, non fieri, non modò propter divinæ præscientiæ infallibilitatem, verùm etiam propter efficaciam voluntatis. Sed impossibile hoc esse dicit, in sensu composito, cum quo interim libertatem conversionis non dubitat posse consistere. Nam quis ita sibi præfidat, ut neget posse Deum efficaciter inflectere, sibique præoperando subjicere hominis arbitrium liberum; sic tamen ut incolumem servet naturalem ejus operandi modum, quo quippiam cum judicio liberaque electione suscipitur. Nam quod subjicitur

Art. 7. pag. 379.

Ibid. fol. 302.

Lib. 1. de voc. Gent. c. 9.

Argum. 3.

jicitur, de amore beatorum erga Deum, Non is est ex nuda suppositione efficacis Dei operationis necessarius, sed ex eo quod humanæ voluntatis sic immutavit Deus statum, eamque sic penitùs hâc affectione imbuit atque firmavit, ut quasi in naturalem conversa motum videatur.
133. Deindè clarè, & secundum propriam sui speciem, benè dispositæ menti exhibita Divinitas, objectivè sic movet, ut animum ad se totum rapiat. Hîc autem cùm nihil tale sit, neque in confirmatione voluntatis ad bonum, neque in objecti tam admiranda atque amabili claritate, sola fingitur operatio Dei, quæ nos velle facit, volendi necessitatem afferre; quasi nesciat sic efficaciter Deus regere quod condidit, ut naturalem, quem indidit,
134. operandi modum non corrumpat. Si autem necessitaret Deus hominem ad aliquem actum, esset quidem ille necessarius non ex mera divinæ motionis suppositione (sicut Apologia prætendit) sed ex eo quod hominis animus per naturæ modum, non per modum electionis, seu liberè agentis moveretur; sicuti movetur ad appetendam in genere beatitudinem miseriamque fugiendam.
Hom. 12. in epist. ad Heb. Quo modo videtur intellexisse Chrysostomus, Deum non prævenire nostras

VO-

voluntates, videlicet eas necessitando, ne nostram temeret libertatem, quod Manichæi, contra quos ille disputat, faciebant, introducendo naturam mali ex qua malè, & naturam boni ex qua benè esset necessarium facere. Porrò, tametsi quod *Argum.* 4.
supponitur, id est, divina motio non sit in hominis potestate; movet enim ille cor nostrum, quando vult, & quantùm 135.
vult, non exspectatâ ad id nostrâ quasi priore uoluntate; tamen sic agit hominem pro ipsius libera conditione, ut actum quem producit, in libera ejus potestate relinquat. Nam & actus, cùm est, liber est, quantumcunque contradixerit Catharinus. Alioquin nunquam homo vel Angelus liberè agit: nec prævia requiritur deliberatio aut indeterminatio, ne Deum quoque ipsum actus sui libertate spoliemus. Certè quo quisque est sapientior atque ad agendum instructior, eò minus deliberat. Licet autem factâ suppositione, sequatur actus necessariò, necessitate consecutionis, non tamen est in se necessarius, propter causæ 2. conditionem, sed liber; qui scilicet sic fiat ab homine, ut possit idem liberâ contrarii electione non fieri. Quod si propterea, 136.
non erit actus in hominis potestate libera, quia factâ suppositione divinæ motionis,
non

consistat, ut eodem temporis puncto homo non agat, jam & sibi quisque agendo quippiam, liberam aufert non agendi potestatem, eo quod factâ suppositione actionis, non consistat simul, ut homo non agat. Et rursùm; Si quod necessariò colligitur necessitate consequentiæ, ideò non est in nostra potestate, quia quod in antecedente supponitur, in nostra potestate non sit, jam & ipsi fateri cogentur, non esse in libéra potestate
137. Christum sequi & audire: quia vocatio quâ sic vocat, ut videt hominem secuturum non est in nostra potestate: est enim hæc consecutio necessaria, sic Deus vocat Petrum, uti eum videt secuturum, ergo sequetur. Antecedens non est in Petri potestate, ergo nec consequens. Similique ratione efficeretur Gentium conversionem non esse liberam, quia promissio Dei, quâ illam absolutè promisit, non erat in Gentium potestate, quâ tamen promissione suppositâ, ex ea necessariò concluditur conversionem fuisse futuram. Denique non videmus, quâ magis ratione roborari & armari queat hæresis, ad tollendam in conversione liberam potestatem, quàm si quid
138. virium istæ habere putentur argutiæ. Nos igitur istiusmodi erroris principia, & hæreticorum arma fugientes. Dicimus hominis actum v. g. credere, esse liberum. Et in se,

quia

quia non habet necessariam habitudinem ad caussam sui proximam, quæ est libera hominis voluntas; & in sua causa, quia liber est Deus in sua, quâ movet, operatione. Cur ergo non sit liber actus, qui & à Deo sit liberè movente profectus, & ad quem proxima ejus causa nullâ naturali necessitate constringitur, sed ab ea suscipitur liberâ electione? Ex quibus non est diffi- 139.
cile animadvertere, quàm parùm oporteat illo terriculamento moveri, quo dicitur, fore hominem totâ vitâ suâ necessitate adstrictum, si ponatur in eo Deus efficaciter operari; cùm ne in una quidem ejus actione hæc adhuc sit probata necessitas. Putamus etiam homini Catholico statim displicere debere ejusmodi sermonem, quo dicatur efficax præoperatio Dei, libertatem actionis auferre; cùm in eo quod Aposto- *Phil. 2.*
lus dicit, Deum operari in nobis velle & perficere, planè efficax ejus operatio intelligenda sit, non ea, quâ volentem suo concursu comitatur, quod & incorruptis hominibus fuit necessarium, sed ea quâ prævenit ac præoperatur, ut velit, sic omninò, ut eam gratiam non habeat, nisi qui velit. Declarat hoc Augustini locus: *Lib. de grat. & lib. arb. c. 16.*
Certum est, inquit, nos velle cùm volumus; sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est, quod præparatur volun-

tas

tas à Domino; de quo dictum est, A Domino gressus hominis dirigentur; de quo dictum est, Qui operatur in nobis velle & perficere, aliasque non rarò. Et hunc Apostoli locum, & gratiam Christi quæ præstat efficaciter ut velimus, de præoperante gratia explicat, non de illo concomitante concursu, quem non ignorabat ad 1. naturæ institutionem creationisque beneficium, non ad Christi propriè gratiam pertinere. Quod autem addit Apologia, ipsam excitationem esse gratiam efficacem, quando ita fit sicuti præscit Deus hominem secuturum, hoc aliud nihil est, quàm efficacitatis rationem ponere in eventus præscientia; quomodò & ipsa exterior vocatio gratia efficax erit, quando ita fiet ut præscit Deus hominem crediturum.

Responsio ad August. quædam loca, quæ in Apologia objiciuntur.

Cap. 16. ALlegatur posteà August. ex lib. 12. de Civit. Dei, ubi ponit duos æqualiter affectos animo & corpore, & pari tentatione pulsatos, dicitque, alterum horum cadere, alterum stare, quod hic velit liberè à castitate deficere, alter nolit. Indè colligitur, eum non requirere gratiam istam efficacis præoperationis in eo qui steterit. Verùm

rùm & hoc malè colligitur, neque satis ad propositum allegatur Augustinus. Primùm 140.
quia horum intentio est, probare ex August. duobus in gratia paribus, propriâ voluntate unum cadere, alterum verò stare; ideoque discretionem horum duorum non esse petendam à gratia, in qua ponantur pares, sed à solo libero arbitrio; quod in uno per seipsum stet, non appositâ efficaciori gratiâ, quàm habuerit ille qui cecidit. At D. Aug. nullam talis paritatis significationem facit, sed ponit æqualiter affectos animo & corpore; quod rectè intelligitur de affectione & constitutione naturali; potestque exemplum etiam hoc accipi in duobus Gentilibus, qui eodem modo se habeant in statu castitatis, eâdemque tentatione pulsentur, quorum unus oblatâ pulchritudine, accendatur ad turpem amorem, alter verò persistat immotus. Deindè impertinens erat Augustino, quâ ratione, quòve auxilio fieret, ut alter staret; cùm satis esset ejus proposito, eum qui caderet, non nisi propriâ cadere voluntate: neque enim illic quærebat Augustinus causam voluntatis standi in bono, sed undè esset mala voluntas cadentium, sicuti facilè id perspicit qui totum caput dignatur inspicere. Certum est igitur, è duobus paribus & eum qui cadit, non cadere nisi propriâ vo-

 luntate

luntate; & eum qui ſtat, per liberum quoque ſuum arbitrium ſtare. Verùm utrum is qui ſtat, majori ſit adjutus auxilio, quàm alter qui cecidit, ad inſtitutum Auguſtini
141. non pertinebat. Non enim idcircò alter non cecidit per ſuum ſolum liberum arbitrium, quia alter ſtetit peculiari adjutus beneficio gratiæ Dei. *Neque ideò jam contra Auguſtinum ponuntur diſpares, quod unus ſpecialiter adjutus ut tentationi reſiſtat, non item alius: cùm ponat Auguſtinus expreſsè ambos fuiſſe ſimiles animo & corpore*, ante illam viſionem & tentationem: ut etiamſi antè ſtatuerentur in vera juſtitia omninò pares, nihil tamen prohiberet,
142. quod ad hunc attinet Auguſtini locum, quin poſt viſionem & tentationem peculiaris eos gratia diſcerneret.

2. locus Auguſt. ex lib. 83. qq. q. 68.

Secundo citatur Aug. ex lib. 83. quæſt. quo loco dicit: ut venirent vocati ad cœnam, erat in libera eorum poteſtate, & ſi quiſquam ſibi tribuat, quod venit vocatus, non tamen poteſt ſibi tribuere, quod ſit
143. vocatus. Ubi reſpondemus ad priora verba, nec gratiam quidem efficacis vocationis impedire, quò minùs homo ſic vocatus habeat in libera ſua poteſtate venire, ut antè dictum eſt. Ad poſteriora dicimus, hanc eſſe Auguſtini diſtinctionem: quod quis ſit vocatus, ſolius Dei eſſe, quod autem vocatus venit, ſic eſſe Dei, ut tamen

ſit etiam liberi arbitrii. Id quod veriſſimum eſt, etiamſi ſpecialis gratia præſtet homini, ut veniat. Quam gratiam eo loco non negat Augu. cùm ea poſſit ſub ipſa vocatione comprehendi: eſt enim vocatio quædam effectrix bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus ſequatur, nec ſequatur quiſquam niſi vocatus: de qua dictum eſt in Apoc. c. 19. Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati ſunt. Alia verò communior, de qua ſcriptum eſt. Multi vocati, pauci verò electi. Quare etſi ſolius vocationis meminerit Auguſtinus, gratiam tamen illam efficaciter moventem, corque immutantem non excluſit. Nam cùm Paulum alibi dicit, illâ efficaciſſimâ vocatione converſum; cui dubium eſſe poteſt, quin eâ vocatione ſignificare voluerit, effectam eſſe in Paulo bonam voluntatem? Non igitur negat Auguſtinus vocationem effectricem bonæ voluntatis: quamvis ad Simpl. ſcribens, de tali vocatione diſſerendo magis quàm aſſerendo loquatur. Diſputare enim eum potiùs quàm affirmare atque reſolvere, illa indicant verba. Sed ſi vocatio iſta ita effectrix eſt bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus ſequatur, quomodò verum erit. Multi vocati, pauci verò electi? An fortè illi qui hoc modo vocati non conſentiunt, poſſent alio modo vocati accommodare fidei vo-

3. Locus de grat. & lib. arb. c. 5.

4. Locus l. 1. ad Simp. q. 2.

144.

 luntatem

luntatem? Et alia quæ ſequuntur, magis ſunt inveſtigantis & conantis proficere, quàm ejus qui ſe in ea quæſtione ſatis inſtructum eſſe demonſtret; multòque eſt conſultiùs (ut ſup. admonuimus) Auguſtinum poſteà in argumento exercitatiſſimum ſequi & attendere, quàm illius inquirentis adhuc & inveſtigantis verbis adeò velle mordicus inhærere. Eſt tamen verum, in illa ejus diſputatione viciſſe gratiam, quia (ut inter alia hoc repetamus) pro gratiæ efficacis expreſſione multùm illa verba faciunt, quando ſic ſcribit: Illud, inquit, neſcio quomodò dicatur, fruſtrà Deum miſereri, niſi nos velimus. Si enim Deus miſeretur, & volumus; ad eam quippè miſericordiam pertinet, ut velimus: Deus enim eſt qui operatur in nobis velle & perficere pro bona voluntate. Quare quod poſteà dicit: cujus miſeretur ſic eum vocat, quomodò ſcit ei congruere, ut vocantem non reſpuat; rectè ſic accipitur, ut id propterea dicatur ſcire, quia ſuâ vocatione facturus eſt, ut vocanti obtemperet. Quod item
145. dicit in eadem quæſtione: Ut velimus, & ſuum eſſe voluit, & noſtrum; ſuum vocando, noſtrum ſequendo, nihil obſtat, quò minùs verum ſit de effectrice illa bonæ voluntatis vocatione, quæ ſuo nunquam fruſtratur effectu. In qua procul dubio vocatione

tione inclusa est illa gratiæ energia, quæ aversam & malam hominis voluntatem certò convertit & inflectit. Nihil ergo illos loci illi juvant, ubi D. Aug. ad cordis conversionem nihil aliud, quàm vocationem videatur requirere, cùm adeò manifestum sit, ponere eum quandam vocationem, quâ hoc ipsum præstetur efficaciter, ut ii quibus illam impertit, vocanti consentiant Deo; qualis est omnium electorum vocatio, qui vocantur secundum propositum gratię Dei. Quod verò profertur ex l. de Spiritu & littera, solutionem habet ex fine capitis ejusdem, ubi his utitur verbis: Jam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt quæ respondere mihi placet. O altitudo divitiarum! Et numquid iniquitas est apud Deum? Cui responsio ista displicet, quęrat doctiores, sed caveat, ne inveniat præsumptores. Ex quibus Augustini verbis colligitur, præter binas suasiones aliquid eum gratiæ occultioris ad consentiendum requirere, quæ gratia non modò suadeat, sed etiam persuadeat; quæ cur uni subministretur non alteri, ad inscrutabilia pertinet Dei judicia. Si autem paribus positis suasionibus, unus ideò consentit, quia ex seipso sic affectus est & inclinatus, ut suasioni obediat, alter

5. locus cap. 34.

146.

vero non sic affectus sit ob majorem voluntatis alienationem, jam non est inscrutabile, cur uni sic suadeatur, ut persuadeatur, alteri vero non. In promptu enim est ratio, ex diversa hominum affectione petita. In qua certè cavendum ex præsumptione periculum est, ne dum rei imperscrutabilis volumus reddere rationem, initium aliquod credulitatis bonæque voluntatis depravatis naturę viribus, ante gratiam Dei tribuamus. Quò tamen spectat & illud, quod ut variam istam hominum affectionem comprobet, undè credendi & non credendi nascatur diversitas, positâ foris & intùs suasionum paritate, profert Ruardus de Euangelico semine ita variis sparso in locis, ut aliud secus viam, aliud in petrosa, aliud in spinas, aliud in terram bonam ceciderit. Hæc, inquit, illa est affectionum qualitatumque differentia, quâ fit, ut illud interiùs divinæ suasionis semen aut fructum ferat, aut sine fructu feratur. Quin & Professores ipsi excitantem gratiam atque sufficienter præparantem, nomine seminis intelligi volunt in parabola Math. 13. cùm tamen neque semen illud Euangelicum aliud quàm exteriorem verbi prædicationem insinuet. Neque existimandum sit, quod gratia intùs animum sufficienter præparans, terram inveniat bonam, sed faciat, ut verbi Dei

Epist. quadam ad Pet. de Soto nondum excusa quibus similia habet a. 7. fol. 303.

Dei ſemen cum fructu capiatur. Siquidem 147.
ex nobis & petroſa terra, & ſpinis aſpera eſſe poſſumus, terra vero bona, niſi cæleſti gratiâ præparemur, eſſe non poſſumus. Et quamquam alius alio pravior eſt, atque ad ſuſcipiendum cum fructu divini verbi ſemen ex ſeipſo minùs idoneus, nullus tamen ex ſeipſo ad verbi ſuſceptionem, niſi gratia præparet, reperitur idoneus. Imo tales fuerunt, inquit Proſper, qui ſunt attracti, quales hi qui in duritia ſua ſunt relicti, id eſt, ſimiliter affecti; ſed illis tribuit gratia ſtupenda quod voluit, iſtis tribuit veritas juſta quod debuit. Sic Proſper lib. 2. de vocatione Gent. cap. 15. planè docens, non eſſe diſcrimen ſumendum ex diverſa diſpoſitione ſubjectorum, ſed ex mera ordinatione divini conſilii, quâ ex hominibus æquè duris, unum dignatur mollire per gratiam, alium vero in ſimili duritia relinquit per ſummam juſtitiam.

Poſteà finguntur argumentari Magiſtri 148.
noſtri: Si relinquitur homini liberum, ut conſentiat vel non, ergo gratia Dei eſt pediſſequa voluntatis. Quaſi Magiſtri NN. non apertè doceant, liberum relinqui conſentire, & non conſentire. Sic enim nos Dei gratiá conſentientes facit, ut tamen non auferat diſſentiendi poteſtatem. Pe- 149.
diſſequa autem gratia ideo fieri per hos vi-

detur, quod magis ponatur gratia in potestate liberi arbitrii, quoad ejus usum, quàm liberum arbitrium in potestate gratiæ, quoad subjectionem. Nec enim dominatur gratia, si non sibi, quam vult, subjicit voluntatem, sed subservit prævisis hominum affectibus, ad eosque se accommodat, non sequi faciens quos libuerit, sed dumtaxat vocans prout viderit homines ex præviis quibusdam affectionibus secuturos. Hoc enim etiam Ruardus dicit, quem sequuntur. *Art. 7. fol. 320.* Hęc, inquit, est differentia inter filios & alios; quod illi vocentur quomodò natos & dispositos novit Deus, ut sequantur. Præcedit ergo, secundum Ruardum, quædam ad sequendum dispositio bona, ad quam se divina vocatio attemperat, providente Deo, quod liberum arbitrium, prout affectum est, tali vocatione benè uti volet. *Ruard. de grat. efficaci.*

De præd. sanct. c. 8. Paulò post ostendunt quomodò accipienda sit Augustini sententia, de gratia Dei quæ à nullo corde respuitur; & interpretantur eam de gratia excitante & vocante sicut novit Deus hominem secuturum. Respondemus attendendum esse id quod pro ratione subjungit Augustinus. Ideò nimirùm à nullo duro corde respui, quia ad hoc ipsum detur, ut cordis durities penitùs auferatur. Si ergo idcirco Deus videt secuturum, quod tali vocatione efficiet ut

veniat,

veniat, iſta vocatio gratia eſt, illaque à nullo duro corde reſpuitur eò quòd auferat cordis duritiem & præſtet ſequendi obedientiam: ſin autem vocatio talis præſupponit præſcientiam veniendi; id quod horum requirit intentio, tunc non eſt iſta gratia quæ cordis duritiem aufert; eò quod exſpectet prævisam obedientiam, non præſtet. Intereà duobus poſitis per omnia ſi- 150.
milibus, atque in gratia excitante paribus, unus, ut ponunt ex Aug de Civit. Dei, con- *Lib. 12. c. 6.* ſentit, alter non conſentit: atqui hæc excitans gratia, in eo qui non conſentit, non eſt gratia quæ à nullo duro corde reſpuitur; igitur nec in eo qui conſentit, eſt enim eadem omninò. Nec ſufficit addi præſcientiam de conſenſu: propterea quod hoc pacto etiam exterior vocatio dicenda eſſet gratia, quæ à nullo duro corde reſpuitur. Reſpondent prętereà ad c. 47. de gratia Chriſti apud Aug. ubi à *Expenditur prof. reſponſ. ad l. cum. Lib. de grat. Chriſti cap. 47.* Pelagio tria diſtinguuntur, velle, poſſe, & agere. Diciturque ille poſſe homini tribuiſſe, propter liberum arbitrium. Quaſi non ad illud ſuum poſſe Pelagius gratiæ auxilium adjunxerit, quod in lege poneret atque doctrina. Dicit enim apertiſſimè in eodem c. 4 Pelagius, quod poſſimus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius eſt, qui hoc poſſe donavit, qui hoc poſſe *Vide etiam lib. eiuſdem 3.5.6. 7.9. 10.* adjuvat. Cùm ergo Pelagius tribueret homini

mini posse, non solùm propter liberum arbitrium, verùm etiam propter gratiæ auxilium, quid est cur ab August. est repre-
151. hensus? Nimirùm quod eam solùm poneret gratiam, quæ posse homini tribueret, si vellet, non etiam quæ operaretur, ut vellet. Itaque quacunque in re ponatur gratia Dei, sive in exteriori, sive in interiori excitatione, modò ponatur ea dare tantùm posse si homo velit, non etiam operari, ut velit, in eandem Aug. reprehensionem incurritur: imo vero & Apostoli, quem ad hoc ille citat dicentem, Deus qui operatur
Philip. 2. in nobis velle & perficere. Quid autem aliud illa istorum excitans gratia tribuere fingitur, quàm posse si velis, quandoquidem magna etiam & planè sufficiens ponitur in iis qui nolunt. Si enim tum solùm intelligitur operari ut homo velit, quando per eam motus atque excitatus consenserit, tum non plus tribuitur hac in parte interiori vocationi, quàm exteriori: quæ rectè etiam dicitur operata in homine ut velit, quando per eam excitatus ille consenserit. Tenendum igitur est cum Aug. non possibilitatem solùm adjuvari, id est, non solùm adjuvari nos ut possimus, verùm etiam voluntatem & actionem, id est ulteriùs adjuvari nos, ut velimus & agamus: id quod neque per excitantem fit gratiam, qualem ponunt etiam

cùm

cum mala voluntate consistere: ea enim posse tantùm adjuvat, non etiam ulteriùs velle facit: neque etiam per illud, quod volunt, concomitans auxilium, rectè fieri intelligitur, cùm hoc adjutorium de quo Aug. loquitur, velit ipse esse gratiam Dei per Jesum Christum. Ex quibus aliisque sup. dictis apparet, non immerito fuisse à nobis reprehensam assertionem 10. quæ habebat. Aug. ubicumque dicit nos non tantùm egere gratiâ, quâ possimus, sed etiam quâ faciamus, intelligendus est de concomitante concursu sup. dicto, quanquam & ipsa Apologia aliquam hîc correctionem adhibere videatur, dicens, magis esse ex mente Aug. ut gratia quâ possimus, sit liberum arbitrium, gratia autem quâ faciamus, sit gratia habitualis, excitatio, vocatio, protectio, & concursus. At neque hoc nos ex mente Aug. esse censemus. Siquidem præter liberum arbitrium agnovit ad posse pertinere legem atque doctrinam, perque ista possibilitatem adjuvari ad benefaciendum, Pelagio lubens ipse concessit. *Ad Apol. asser. 10.*

152. Quod autem adjungitur de habituali gratia, cui non manifestum est, quin per illam posse tantummodo tribuatur? Nam & primis ante lapsum hominibus gratia habitualis non defuit, quibus docet Aug. gratiam datam esse tantùm, quâ possent si vellent, non

autem

autem Deum in illis operatum ut vellent. Hinc B. Apostolus de iis loquens, qui jam erant habituum infusione justificati, non dicit, Deus est qui operatus est in nobis velle semel infundendo habitum; sed ostendens, non sufficere, quod semel datum est: Deus est, inquit, qui operatur velle. Indè enim veteres Patres, per justificantes habitus posse tantùm dari considerantes, non continuò ipsum facere (præsertim in hac corruptione & imbecillitate naturæ) definierunt gratiam Dei ad singulos actus non datam, sed dari. Ad excitationem vero quod attinet, non necesse est longè repeti probationem. Fatetur hîc Apologia, per liberum arbitrium sufficienter excitatum & præparatum, propriè nos dici posse. Igitur excitans gratia, & sufficienter etiam secundum ipsos præparans, propriè non tribuit nisi posse, præsertim cùm (sicut sup. ostensum) ponatur etiam in his qui adhuc nolunt, neque consentiunt. Additur & protectio. Sed nec illa plus tribuit, quàm posse. Superest concursus, quem ipsi non diffitentur non pertinere ad specialem Christi gratiam, quam nobis Script. commendant. Atqui gratia Christi est, eaque specialis, de qua Script. & Aug. cont. Pelag. docent, quod non tantùm posse tribuat; sed etiam velle & agere. Veterem autem il-

De excit.

De protect.

De concursu concomitante.

lam

lam ſententiam Patrum, quam & ipſe Pelagius in Palæſt. Synodo ne damnaretur, confiteri coactus eſt, & Aug. epiſt. 107. ad Catholicam fidem pertinere judicavit (gratiam Dei non ſolùm per ſingula momenta, verùm etiam ad ſingulos actus dari) velle interpretari de concurſu ſupernaturali, alienum certè eſt ab Auguſtini mente, qui ſententiam illam explicans, cauſam dandæ ad ſingulos actus gratię repetit ex corruptione naturæ; quemadmodum videre eſt in epiſtola memorata. Ille autem concurſus etiam Angelorum naturæ eſt neceſſarius. Deindè ad ejuſdem gratiæ ſignificationem accommodat illud Pſ. 67. Pluviam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ. Quo certè minimè concurſus ille indicatur. Denique concurſus hujus nullam ſignificationem reliquit; quem non ignorabat ad creationis, non reparationis pertinere beneficium. Gratia quoque iſta eſt quæ petitur & à juſtificatis, quando dicitur, fiat voluntas tua, &, ne nos inducas in tentationem. Item eâ præcatione, quæ aſſiduè frequentatur in Eccleſiis; Deus in adjutorium meum intende, &, Adjutor meus eſto, ne derelinquas me, Domine non morêris: cùm non ſit Eccleſia de illo concurſu ſollicita, quem ſcit paratum eſſe atque ex 1. inſtitutione debitum benè agere volentibus. Neque

queenim sic est instituta natura, vel hominum, vel Angelorum, ut absque hoc concursu posset quidquam vel cogitare boni vel agere. Proindè nec S. Hieron. vel de habitu, vel de hoc concursu loquitur, cum in
154. epist. ad Ctesiphont. ad singulos actus Dei requirit auxilium, dicens inter cætera: semper largitor, semperque donator est, non mihi sufficit quod semel donavit, nisi semper donaverit: peto, ut accipiam, & cùm accepero, rursùs peto.

1. 2. q. 109. a. 8. Sed neque S. Tho. in summa, ubi præter infusum gratiæ habitum, requirit ad singulos actus Dei motionem, hunc concursum intellexit nomine motionis; cum sicuti Augustinus, causam necessariæ hujus ad singulos actus gratiæ repetat ex imbecillitate voluntatis humanæ: concursus autem ille etiam fortissimo ante peccatum homini necessarius erat. Addunt Professores excitationes, sed neque eas ad singula opera dari volunt: ut qui putent crebras sufficere, & fatentur excitationibus dari propriè posse, non agere, cùm gratia quæ ad singulos actus datur, ea sit gratia, quæ non solùm posse donat, sed etiam agere. Negasse porro Pelagium concursum, vel hunc supernatura-
155. lem vel illum naturalem iterùm dicimus, nobis non videri; neque id Augustinus inter ejus errata numeravit, ubi ex professo

Pelagii

Pelagii hęresim commemorat. Sed neque metuebat Pelagius, quia admodum id apertum erat, ne tali concursu liberum frangeretur arbitrium. Neque nos soli sumus, qui talem concursum Pelagium non sustulisse putemus: In eadem opinione fuit etiam Ruardus, cujus verba sunt: Concedere, quod sit posse quoddam ad bonum in eo, qui nondum facit absque nova gratia, non damnat Aug. in Pelagianis; quamvis tamen verum sit, quod sine Dei cooperatione, ut causa gratiarum universali, hâc facultate uti non valemus; quod nec Pelagius unquam negavit. Et iterùm: De concursu, inquit, nulla est quæstio, cùm nec Pelagius generalis hujus auxilii concursum negaverit. Sic sensit & Gaspar Cassanus Conimb. qui Trid. Conc. interfuit l. 1. de quadripartita just. Pelagius, inquit, haud quaquam negabat generalem Dei influentiam necessariam omnibus causis secundis ad omnes & singulos effectus earum, & ad gratiam creationis pertinentem; sed putans generalem ejusmodi influentiam sufficere, negabat indigere nos speciali auxilio gratię Christi, ad parandum usum nostrarum naturalium potentiarum, moralem, deliberatum, virtuosum, vel non malum, intelligendo, volendo, operando. Et rursus: Nunquid negavit Pelagius, inquit, generalem influxum esse necessarium ho-

Ruardus in inchoata respon. ad epist. Petri de Soto, impressa quidem, sed ab auctore suppressa.

Gaspar Cassanus lib. 1. de quadripar. justitia cap. 32.

Cap. 63.

hominibus ad benè operandum? Non scitur hactenùs, nec creditur de ipso: non enim sic sapere potuit, nisi priùs desiperet, quomodo possit operari causa 2. sine concursu causæ 1. Sic illi judicarunt, nec magni faciunt, quod aliter Cunerus senserit, quem fefellit non satis diligenter inspecta D. Hieron. lectio. Non enim significat, Pelagium concursum supremæ causę negasse ad ea quæ faciamus, sed directionem & gubernationem Dei per singulos actus nostros, nobis esse necessariam; qualem directionem petit Ecclesia, dum dicit, Dirigere & sanctificare, regere, & gubernare dignare Domine Deus, Rex Cæli & terræ, hodiè corda, & corpora nostra, sensus, sermones, & actus nostros, in lege tua, & & in operibus mandatorum tuorum. Hanc Pelagiani gubernationem Dei non ferebant, per superbiam volentes à seipsis regi, non à Domino, & hoc propter libertatem. Ita enim, inquit S. Hieronymus, gratiam ponunt, ut non per singula opera ejus nitamur & regamur auxilio.

De grat. Christi c. 9. & 10.

156.

Et iterùm: Injuriam tibi fieri putas & destrui arbitrii libertatem, si ad Deum semper authorem recurras, si ex illius pendeas voluntate, & dicas, Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Undè & audes linguâ proferre

teme

temeraria, unumquemque arbitrio suo regi. Si suo arbitrio regitur, ubi est auxilium Dei? Si Christo rectore non indiget; quomodo scribit Hieremias: non est in homine via ejus, & à Domino gressus hominis dirigentur?. Hinc etiam objicit Pelagio illud Jac. Ecce nunc qui dicitis, hodie aut cras proficiscemur in hanc Civitatem. Quę Apostoli objurgatio non habet reprehensionem propter ignorantiam concursus atque influentiæ; sed propter superbiam & ignorantiam divinæ gubernationis, quâ dies actusque nostros disponit & regit. Unde ait, pro eo quod debeatis dicere, Si Dominus voluerit & vixerimus. Nunc autem exultatis in superbiis vestris, quasi videlicet superiorem Dominum non habentes, à cujus nutu per singula debeatis vitæ vestræ momenta pendere. Multum enim interest inter gubernationem, & concursum. Nam concursus comitatur & adest paratus agere volenti, ideoque palam est, nullum inde libertati nostræ fieri præjudicium; gubernatio vero atque directio præest ad agendum, potestque eam superbus metuere, ne sibi adimat libertatem. Rursus, comitatur concursus etiam 157.
in actibus non bonis: at his quæ male facimus, non à Domino, sed à nobis ipsis

O gubèr-

gubernamur. Hinc qui benè humiles sunt, ii à Deo per singula regi cupiunt, ne propriæ permissi gubernationi, deficiant. Inde ille gratulatur: Dominus regit me & nihil mihi deerit. Augustini verò locus de Corr. & gratia c. 12. Per excitationes quæ tantum posse tribuunt, non agunt indeclinabiliter, aut per protectiones, non sufficienter explicatur: neque tamen indeclinabiliter aguntur sancti, quia non possunt simpliciter declinare, sed quia cum tali directione Dei, & agente ipsos Spiritu, non consistat, ut declinent, quamvis ex infirmitate eorum propria nimirùm, sit lapsus facilis. Quocirca non putamus ad hæreticorum expositiones esse rejiciendum (quod Apologia facit) si dicatur Deus efficaciter determinare voluntates hominum, ad ejus præcepta facienda, quo sic impleatur, ut promissum est: faciam ut in præceptis meis ambuletis. Quippe voluntas ad faciendum nondum determinata, nondum facit. Si igitur gratia novi Testamenti facit ut faciamus, profecto determinat, idque efficaciter. Hæresis vero in eo damnanda est, quod ita gratiæ voluntatis tribuat determinationem, ut eam neget seipsam determinare, tanquam quæ merè passivè se habeat, aut ex gratiæ determinatione

necessa-

necessarium subeat motum, liberâ electione sublatâ. Quod autem ad diluendam 158.
objectionem de Paulo & Magdalena, aliisque nonnullis dicitur, non esse propterea magis meritorium, quia magis sit liberum, prorsus non satisfacit. Neque enim prætendit objectio, quod responsio sonat, meriti rationem ex libertate desumi; sed quoniam meriti ratio sine libertate non constet, vult actionem non esse meritoriam, quæ libertate privetur. Et quia præsupponunt assertiones, cum Apologia, efficacem excitationem, quæ voluntatem infallibiliter determinet, esse libertati actionis contrariam, sequitur Paulum, Magdalenam, & alios non libere fuisse conversos, & ideo nec meritoriè; si forte sunt, ut ajunt, tantâ efficacitate conversi. Aut ergo talis gratia, voluntatem infallibiliter determinans, non tollit agendi libertatem, aut si tollit, nullo modo fuerit in Pauli conversione, aut Magdalenæ ponenda. Et ideò forte hoc in Apologia temperantes, ponunt hanc distinctionem, ut aliâ sit gratia sufficienter præparans, cui facile, alia cui difficillimè resisti possit: tanquam fuerit in Paulo gratia, non jam efficaciter & infallibiliter determinans, uti prius poni

 vide-

videbatur; sed tamen talis, cui ille difficilè potuerit resistere. Quæ cum dicunt, omnem gratiam quantumvis efficacem, in liberi arbitrii sic ponunt potestate, ut frustrà data sit, si homo noluerit acceptare. In quo sane Augustinum non sequuntur, nec in ipsa quidem 2. ad Simp. quæst. ubi expresse dicit, non posse effectum misericordiæ Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit.

De perseverantiæ dono.

159. QUod postea conantur discrimen facere inter hominem integrum; & lapsum, per excitationes, & protectiones, atque isto modo Augustini doctrinam eludere, duplici de causa apparet esse caducum. Primùm quia excitationes & protectiones, ut ipsi etiam sup. significant, propriè tribuunt tantùm posse: siquidem cum excitatione etiam sufficienti, putant consistere, ut homo nolit. Atque Augustin. apertè docet, gratiam lapsi à gratia hominis integri eo differre, quod illa tribuebat posse, ista autem non solum posse, verùm etiam velle & perseverare. Deinde neque primis hominibus ante lapsum quotidianæ excitationes

De cor. & grat. c. 11. & 21.

desu

defuturæ erant, quibus ad glorificandum Deum excitarentur. Siquidem ad eam utilitatem atque usum excitandi, fuerat mundi hujus creatura disposita: docetque B. Augustinus nec à rectis quidem hominibus: & gratiâ virtutum instructis, potuisse teneri viam justitiæ, nisi participatione incommutabilis boni, divinum adjutorium præberetur; quod adjutorium postea comparat alimentis, quibus humana recreantur corpora. Ne quisquam 160.
fortè hoc, quod dicit, ad cooperatio- *Cap.* 12.
nem divinæ providentiæ seu concursum supernaturalem referendum putet. Cùm ergo docet Augustinus, Adamo fuisse datum ut perseverare posset, si vellet, non autem ut vellet; lapsis vero etiam dari, ut velint perseverare, atque etiam perseverent, aliam spectarit oportet, quàm hîc Apologia significat, differentiæ rationem. Ex quibus etiam patet responsio ad Apologiam assertionis 22. quâ à nobis *Ad Apol. assert.* 22.
illa reprehensa fuit assertio, quâ dicebat. In statu innocentiæ sufficiebat homini ad salutem gratia, quâ posset perseverare, si vellet, ergo & nunc. Id quod nobis directè contra Aug. dici videbatur. Neque quin ita sit, sese hîc Apologia expedit, cùm ea ipsa quæ pertinere dicit ad lapsi gratiam, excitationes & protectiones,

fides in electis recte dicetur esse donum perseverantiæ.

De sufficienti, quæ omnibus datur, gratia.

CAPUT XII.

Postquam explicatum est, quæ propriè sit Christi gratia, quæ ad justè vivendum sufficiat, non difficile est perspicere, eane omnibus detur hominibus; an vero quibusdam dumtaxat ad id peculiariter electis detur per misericordiam indebitam, aliis verò negetur per justitiam. Si enim Christi gratia non solum pulsat cor, sed etiam aperit, neque solum vocat expectans hominis obedientiam, verùm etiam cor durum & aversum ad obedientiam & executionem inflectit efficaciter, sequitur iis qui pulsanti non aperiunt, & vocati etiam intrinsecus, non tamen obsequuntur nec veniunt atque obediunt, nondum esse gratiam subministratam, quæ ad ipsorum conversionem salutemque sufficiat. Neque sat est, si quis dixerit, sufficiebat quod datum est ad inchoandum saltem conversionem, si eo uti homo voluisset. Pri- 163.

Ad Apol. assert. 2. & reliquas eodem pertin.

hominibus ad benè operandum? Non scitur hactenùs, nec creditur de ipso: non enim sic sapere potuit, nisi priùs desiperet, quomodo possit operari causa 2. sine concursu causæ 1. Sic illi judicarunt, nec magni faciunt, quod aliter Cunerus senserit, quem fefellit non satis diligenter inspecta D. Hieron. lectio. Non enim significat, Pelagium concursum supremæ causę negasse ad ea quæ faciamus, sed directionem & gubernationem Dei per singulos actus nostros, nobis esse necessariam; qualem directionem petit Ecclesia, dum dicit, Dirigere & sanctificare, regere, & gubernare dignare Domine Deus, Rex Cæli & terræ, hodiè corda, & corpora nostra, sensus, sermones, & actus nostros, in lege tua, & & in operibus mandatorum tuorum. Hanc Pelagiani gubernationem Dei non ferebant, per superbiam volentes à seipsis regi, non à Domino, & hoc propter libertatem. Ita enim, inquit S. Hieronymus, gratiam ponunt, ut non per singula opera ejus nitamur & regamur auxilio.

De grat. Christi c. 9. & 10.

156.

Et iterùm: Injuriam tibi fieri putas & destrui arbitrii libertatem, si ad Deum semper authorem recurras, si ex illius pendeas voluntate, & dicas, Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Undè & audes linguâ proferre

temeraria, unumquemque arbitrio suo regi. Si suo arbitrio regitur, ubi est auxilium Dei? Si Christo rectore non indiget; quomodo scribit Hieremias: non est in homine via ejus, & à Domino gressus hominis dirigentur? Hinc etiam objicit Pelagio illud Jac. Ecce nunc qui dicitis, hodie aut cras proficiscemur in hanc Civitatem. Quę Apostoli objurgatio non habet reprehensionem propter ignorantiam concursus atque influentiæ; sed propter superbiam & ignorantiam divinæ gubernationis, quâ dies actusque nostros disponit & regit. Unde ait, pro eo quod debeatis dicere, Si Dominus voluerit & vixerimus. Nunc autem exultatis in superbiis vestris, quasi videlicet superiorem Dominum non habentes, à cujus nutu per singula debeatis vitæ vestræ momenta pendere. Multum enim interest inter gubernationem, & concursum. Nam concursus comitatur & adest paratus agere volenti, ideoque palam est, nullum inde libertati nostræ fieri præjudicium; gubernatio vero atque directio præest ad agendum, potestque eam superbus metuere, ne sibi adimat libertatem. Rursus, comitatur concursus etiam 157.
in actibus non bonis: at his quæ male facimus, non à Domino, sed à nobis ipsis

gubernamur. Hinc qui benè humiles sunt, ii à Deo per singula regi cupiunt, ne propriæ permissi gubernationi, deficiant. Inde ille gratulatur: Dominus regit me & nihil mihi deerit. Augustini verò locus de Corr. & gratia c. 12. Per excitationes quæ tantum posse tribuunt, non agunt indeclinabiliter, aut per protectiones, non sufficienter explicatur: neque tamen indeclinabiliter aguntur sancti, quia non possunt simpliciter declinare, sed quia cum tali directione Dei, & agente ipsos Spiritu, non consistat, ut declinent, quamvis ex infirmitate eorum propria nimirùm, sit lapsus facilis. Quocirca non putamus ad hæreticorum expositiones esse rejiciendum (quod Apologia facit) si dicatur Deus efficaciter determinare voluntates hominum, ad ejus præcepta facienda, quo sic impleatur, ut promissum est: faciam ut in præceptis meis ambuletis. Quippe voluntas ad faciendum nondum determinata, nondum facit. Si igitur gratia novi Testamenti facit ut faciamus, profecto determinat, idque efficaciter. Hæresis vero in eo damnanda est, quod ita gratiæ voluntatis tribuat determinationem, ut eam neget seipsam determinare, tanquam quæ merè passivè se habeat, aut ex gratiæ determinatione

necessa-

necessarium subeat motum, liberâ electione sublatâ. Quod autem ad diluendam 158.
objectionem de Paulo & Magdalena, aliisque nonnullis dicitur, non esse propterea magis meritorium, quia magis sit liberum, prorsus non satisfacit. Neque enim prætendit objectio, quod responsio sonat, meriti rationem ex libertate desumi; sed quoniam meriti ratio sine libertate non constet, vult actionem non esse meritoriam, quæ libertate privetur. Et quia præsupponunt assertiones, cum Apologia, efficacem excitationem, quæ voluntatem infallibiliter determinet, esse libertati actionis contrariam, sequitur Paulum, Magdalenam, & alios non libere fuisse conversos, & ideo nec meritoriè; si forte sunt, ut ajunt, tantâ efficacitate conversi. Aut ergo talis gratia, voluntatem infallibiliter determinans, non tollit agendi libertatem, aut si tollit, nullo modo fuerit in Pauli conversione, aut Magdalenæ ponenda. Et ideò forte hoc in Apologia temperantes, ponunt hanc distinctionem, ut alia sit gratia sufficienter præparans, cui facile, alia cui difficillimè resisti possit: tanquam fuerit in Paulo gratia, non jam efficaciter & infallibiliter determinans, uti prius poni

videbatur; sed tamen talis, cui ille difficilè potuerit resistere. Quæ cum dicunt, omnem gratiam quantumvis efficacem, in liberi arbitrii sic ponunt potestate, ut frustrà data sit, si homo noluerit acceptare. In quo sane Augustinum non sequuntur, nec in ipsa quidem 2. ad Simp. quæst. ubi expresse dicit, non posse effectum misericordiæ Dei esse in hominis potestate, ut frustra ille misereatur, si homo nolit.

De perseverantiæ dono.

159. QUod postea conantur discrimen facere inter hominem integrum, & lapsum, per excitationes, & protectiones, atque isto modo Augustini doctrinam eludere, duplici de causa apparet esse caducum. Primùm quia excitationes & protectiones, ut ipsi etiam sup. significant, propriè tribuunt tantùm posse: siquidem cum excitatione etiam sufficienti, putant consistere, ut homo nolit. Atque Augustin. apertè docet, gratiam lapsi à gratia hominis integri eo differre, quod illa tribuebat posse, ista autem non solum posse, verùm etiam velle & perseverare. Deinde neque primis hominibus ante lapsum quotidianæ excitationes

De cor. & grat. c. 11. & 21.

desu

defuturæ erant, quibus ad glorificandum Deum excitarentur. Siquidem ad eam utilitatem atque usum excitandi, fuerat mundi hujus creatura disposita: docetque B. Augustinus nec à rectis quidem hominibus: & gratiâ virtutum instructis, potuisse teneri viam justitiæ, nisi participatione incommutabilis boni, divinum adjutorium præberetur; quod adjutorium postea comparat alimentis, quibus humana recreantur corpora. Ne quisquam 160. fortè hoc, quod dicit, ad cooperationem divinæ providentiæ seu concursum supernaturalem referendum putet. Cùm ergo docet Augustinus, Adamo fuisse datum ut perseverare posset, si vellet, non autem ut vellet; lapsis vero etiam dari, ut velint perseverare, atque etiam perseverent, aliam spectarit oportet, quàm hîc Apologia significat, differentiæ rationem. Ex quibus etiam patet responsio ad Apologiam assertionis 22. quâ à nobis illa reprehensa fuit assertio, quâ dicebat, In statu innocentiæ sufficiebat homini ad salutem gratia, quâ posset perseverare, si vellet, ergo & nunc. Id quod nobis directè contra Aug. dici videbatur. Neque quin ita sit, sese hîc Apologia expedit, cùm ea ipsa quæ pertinere dicit ad lapsi gratiam, excitationes & protectiones,

Cap. 12.

Ad Apol. assert. 22.

aliud & propriè tribuant, quàm poſſe. Si enim ipſa gratia habitualis, cum qua non conſiſtit mala & averſa voluntas, tantum tribuebat homini poſſe, quanto magis excitatio, quæ etſi ſit ſufficiens, tamen conſiſtit cum eo, ut homo nolit id ad
Ad Apol. aſſer. 13. quod excitatur. Addemus hîc quoque ad Aſſertionis 13. Apologiam, non tam de nomine, quàm de re ipſa, nos ſollicitos;
161. propterea quod aſſertio præ ſe ferebat duplicem quemdam perſeverandi modum; unum paucorum, quo, ſicut Aug. ait, indeclinabiliter agerentur uſque in finem, quibus, videl. daretur per gratiam ipſum uſque in finem perſeverare; alium vero communiorem, quo detur perſeverare poſſe, ſi velint: ut autem uelint atque perſeverent, id libero perficiatur arbitrio: quæ perſeverantiæ diſtinctio ex Catharini officina profecta, nobis viſa non eſt doctrinæ Auguſtini conſentanea; eo quod ſatis clarum ſit, priorem illum modum, quem cenſet Catharinus eſſe paucorum, ab Auguſtino fieri communem omnibus, qui uſque in finem in hac naturæ fragilitate perſeverant. Ad nomen autem quod attinet, non potuimus intelligere donum perſeverantiæ, niſi donum quod eſt per-
162. ſeverantia. Nam ſi intelligatur donum, quod datur ad perſeverandum, deinceps etiam

fides in electis recte dicetur esse donum perseverantiæ.

De sufficienti, quæ omnibus datur, gratia.

CAPUT XII.

POstquam explicatum est, quæ propriè sit Christi gratia, quæ ad justè vivendum sufficiat, non difficile est perspicere, eane omnibus detur hominibus; an vero quibusdam dumtaxat ad id peculiariter electis detur per misericordiam indebitam, aliis verò negetur per justitiam. Si enim Christi gratia non solum pulsat cor, sed etiam aperit, neque solum vocat expectans hominis obedientiam, verùm etiam cor durum & aversum ad obedientiam & executionem inflectit efficaciter, sequitur iis qui pulsanti non aperiunt, & vocati etiam intrinsecus, non tamen obsequuntur nec veniunt atque obediunt, nondum esse gratiam subministratam, quæ ad ipsorum conversionem salutemque sufficiat. Neque sat est, si quis dixerit, sufficiebat quod datum est ad inchoandum saltem conversionem, si eo uti homo voluisset. Primùm, 163.

Ad Apol. assert. 2. & reliquas eodem pertin.

mùm, quòd hoc ipſum non de interiore modò pulſu, verùm etiam exteriore vocatione, verè dixerimus, ad inchoandam fidem potuiſſe ſufficere, ſi bene illâ uti
164. homo ſic vocatus voluiſſet. Deinde quia gratia Chriſti non eſt a bono uſu ſejuncta, ſed facit hominem bene uti oblatis ſalutis occaſionibus: ut vel ex eo colligi poſſit, nondum eſſe homini ad incipiendum ſufficientem gratiam, quod bonum uſum eorum, quæ ad ſalutem vocant, non habeat. Ut igitur taceamus, probari non poſſe omnibus adultis immitti, ſemperque à principio in omni gente, atque natione immiſſas divinitus eſſe motiones, quibus intrinſecus excitarentur ad ſui converſionem; tamen neque illuminatio dumtaxat ſuaſoria, neque metus ſeu terror, etiam pœnarum poſt hanc vitam luendarum, incuſſus, ſufficit ad inchoan-
165. dum converſionem, ſed præterea gratiâ opus eſt, quæ cor ſic motum atque perculſum inflectat atque emolliat: videlicet illa accedat operatio neceſſe eſt, quæ petitur à divino illo ſanctóque Spiritu cum dicitur, *Riga quod eſt aridum, flecte quod eſt rigidum, ſana quod eſt ſaucium, rege quod eſt devium.* Etenim quicquid intus eſt, quod ſuadet tantum, & non perſuadet, allicit, non adducit, terrore concutit, non amo-

re afficit. Quomodo & hortamenta, & exempla, & terriculamenta, quæ foris adhibentur, ea omnia ad legem pertinent, atque doctrinam; de qua dici non potest, quod cuiquam ad inchoandam conversionem, ingrediendamque salutis viam sufficiat. Imò, & interiores quasdam allocutiones August. annumerat exterioribus, quatenus videlicet cor adhuc pulsant, atque ad aperiendum solæ non sufficiunt. *Spiritus*, inquit, *Sanctus operatur intrinsecus, ut valeat aliquid medicina, quæ adhibetur extrinsecus.* Alioqui etiamsi Deus ipse utens creaturâ sibi subditâ, aliquâ specie humanâ sensus alloquatur humanos, sive istos corporis, sive illos, quos istis simillimos habemus in somnis, nec interiore gratiâ mentem agat, regatque, nihil prodest homini omnis prædicatio veritatis. *Lib. 15. de Civit. c. 6.*

Porrò hanc interiorem gratiam, quæ mentem agit regitque, non omnibus passim ingeri, docet verbis consequentibus: *Facit autem hoc Deus*, inquit, *à vasis misericordiæ, iræ vasa discernens dispensatione, quam ipse novit, multum occultâ; sed tamen justâ.* Apertè vero Epistola 107. Inter eas sententias quas se scire dicit ad Catholicam fidem pertinere, quarto loco ponit & hanc gratiam Dei non omnibus hominibus dari. Cui 166.

qui-

quidem fidei præjudicium generant non parvum, qui non dubitant apertè profiteri, unicuique homini sufficientem à Deo gratiam dari, quâ exurgant à peccatis, salutemque æternam consequantur. Ac ne cui forte placeret, omnibus quidem hanc offerri gratiam, sed ideo quosdam non accipere, nec habere, quòd eam oblatam propriâ respuant voluntate, displicere id sibi responsum in eadem Epist. docet August. cum sic ait: *Quomodo dicitur omnes eam fuisse accepturos, si non illi quibus non datur eam suâ voluntate respuerent, cum multis non detur parvulis, & sine illa plærique moriantur, qui non habent contrariam voluntatem, & aliquando cupientibus, festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente non detur, cùm repente antequam detur expiret, pro quo ut acciperet, currebatur?* Declarat his verbis Augustin. id quod antè dixerat, ad fidem Catholicam pertinere, non sic accipiendum, ut æstimetur omnibus quidem offerri gratiam ex parte Dei, sed ideo non dari, quia respuatur oblata. Verùm præveniendo etiam contrariæ voluntatis prævisionem, ideo non
167. dari, quia Deus nolit dari; idque ipsum sine caligine manifestari in parvulis: quos propterea produxit in exemplum, quòd de iis, quin ita se res habeat, controversiam esse posse non putaret. Nam

Nam & quod pertinet ad homines adul- 168.
tos, ſi omnibus quidem ſuam gratiam
dare paratus eſt, ſemperque fuit, ſed ideo
non dedit tam multis, vel ante Chriſtum
natum, vel poſt ejuſdem adventum ho-
minibus ratione utentibus, quòd eos vi-
debat reſpuituros, non eſt ſecundum Au-
guſtinum occulta & admirabilis gratiæ
diſpenſatio, quâ vaſa miſericordiæ à vaſis
iræ diſcernit, non eſt inſcrutabile Dei ju-
dicium, cur tam multos aliquando popu-
los hâc ſuâ gratiâ non donarit, ad quam
largiendam ſemper dicitur fuiſſe paratus;
ſed ad accipiendam homo imparatus. Unde
etiam colligendum relinquitur, quod ii
qui gratiam acceperunt, ideo acceperint,
quòd eam amplecti fuerint parati. Si enim
illam Deus effundere in omnibus paratus
eſt, ac quantum in ipſo eſt, ingerit omni-
bus, cur eam quidam habeant, alii non ha-
beant, ex parte humanarum voluntatum
erit illa, quam diximus, differentiæ cauſa
repetenda, ſequiturque & ſecundum me-
ritum malæ voluntatis negari, quibus ne-
gatur, & ſecundum meritum bonę &
paratæ voluntatis dari, quibus datur.
Rurſumque, ſi dare paratus eſt, & ideo 169.
ſolum non dat, quod omnibus obſiſtat
mala voluntas, igitur gratia non initium
bonæ voluntatis facit, ſed expectat. Id

quod

Cap. 29. & 30. quod B. Fulgentius gravissimè, cum à quibusdam diceretur, reprehendit atque refutavit prolixiùs, in eo Libro, quem scripsit de incarnatione & gratia D.N.J. C.

170. Ad hæc, si rectè vereque dicitur, Deum suam omnibus gratiam conferre atque ingerere, nihilque aliud remorari, quo minus eam omnes habeant, quàm quòd eam non omnes acceptent, tunc non Deus orandus, ut suam dignetur hominibus gratiam dare, sed monendi orandique homines, ut eam oblatam velint accipere. Sed & ipsi, qui gratiam Dei omnibus paratam esse contendunt, viderint sane, an non seipsos vehementer oppugnent. Ajunt enim, Deum non velle vocare omnes, eo modo, quo videt eos secuturos, idque cur nolit, pertinere ad inscrutabilia judicia ejus, neque ex parte hominum ullam à nobis reddi posse differentiæ rationem. Cur igitur in hac vocatione, quâ sic vocat hominem, ubi eum videt secuturum, gratiam ad exurgendum à peccatis absolutè sufficientem constituant, fateanturque Deum nolle hanc talem vocationem omnibus hominibus impertiri, sequitur eum nolle omnibus dare gratiam, eam, quæ vel ad exurgendum à peccatis absolutè sufficiat? Quo loco si responderint, paratum quidem esse Deum hanc

omnibus

omnibus vocationem impertiri, ſed ideo nolle omnibus, quod non omnes quantum in ipſis eſt faciant, neque conantur ut ad eam perveniant; ſequitur, quod illi quibus hæc preſtatur vocatio, ſedulitate faciendi quod in ſe eſt, bonoque & ſalutari conatu, eam ſibi conciliaverint atque meruerint. Unde ulterius conficitur, quod ea gratia, quæ propriè Chriſti gratia eſt, quæ videlicet obedire fidei, & ad Deum venire facit, ſecundum merita noſtra detur. Quòd ſi rurſum dixerint, hanc vocationem præcedere alia quædam excitantia Dei dona, quibus ſi homines bene uterentur, & ſi ea non reſpuerent, tum poſtea ſic vocarentur, ſicuti videt Deus eos ſecuturos; Quærimus illa dona priora omnibuſnè ſint Communia, An verò quibuſdam dumtaxat à Deo dentur? Si non dantur illa omnibus, etiam inde confirmatur, Deum non eſſe paratum omnibus ſuam gratiam elargiri, quæ ſatis ſit ad
exurgendum. Et quidem non dari omni- 171.
bus planè probabile eſt, cum tam multis tam diu negata fuiſſe conſtet exteriora adminicula prædicationis de uno Chriſto, ſine quo ſalus eſſe non poterat. Sine illa autem prædicatione, fruſtra adſunt interiores pulſus, & alia quæcumque moventia aut excitantia ad ſalutem. Sed ut 172.
om-

omnibus præstita fuisse donemus omni tempore, nunquid per hoc effugient, gratiam fidei, & conversionis quę sequitur, secundum merita nostra dari? Non equidem videmus quî possint. Siquidem bonus ille donorum usus, & conatus, qui congruentiæ merito non caret, proprius est, sicuti fateri debebunt, humani arbitrii eorum qui bene utuntur. Cum enim illa interiora dona communia sint bene maleque utentibus, quid est, quod in hac communione donorum boni usus discrimen facit, nisi liberum hominis arbitrium? Nec enim istos gratia quæ communis est, sed propria dumtaxat voluntas discernit. Sicut ergo contemptus ac respuitionis demeritum in iis, qui nondum inde proficiunt, solius est liberi arbitrii; ita boni usus conatusque meritum in aliis soli erit libero arbitrio assignandum. Sed ante diximus, non solum talia dona accipere, sed etiam illis bene uti, specialis esse gra-
173. tiæ Dei: quam gratiam illis, qui non bene utuntur, palam esse non dari. Denique si hæc est discriminis ratio saltem ordinaria, cur illa vocationis gratia non detur omnibus, sed aliis detur, aliis negetur, relinquitur non esse inscrutabile Dei judicium, cur non omnes sic uocet, quomodo videt eos secuturos. Ordinariam diximus

ximus rationem, propterea quod reſpondere poſſint, quibuſdam adeo duris, ut interiora quoque adminicula reſpuant, atque abjiciant, nihilominùs pro ſumma Dei miſericordia, tam efficacis repentè vocationis vim adhiberi, ut ſubito convertantur ad Dominum, ſuaque jugo ejus colla ſubmittant. Id autem cur præſtet aliquis adeò præfractis, præ aliis, ad inſcrutabilia Dei judicia pertinere. Verum hoc eſt, in paucis quibuſdam convertendis inſcrutabilitatem divinorum judiciorum allegare, quam veteres ad omnium electorum converſionem & fidem pertinere voluerunt. Hujus autem doctrinæ, quâ traditur, ſufficientem omnibus à Deo
gratiam ingeri, Fauſtum quendam Gal- 174.
liarum Epiſcopum, poſt Auguſtini contra Pelagium diſputationes, fuiſſe reperimus Auctorem, qui Pelagii dogma ad hoc callide ſe inſectare præ ſe tulit, ut ſecuriùs Patrum eorum, qui Pelagianis ſe oppoſuerunt definita convelleret. Sic autem ſcribit: Nunc, inquit, veniendum eſt ad illos, qui, dum gratiam aliis dari, aliis negari aſſerunt, munus gratiæ cum Pelagio perdiderunt. Quibus ille verbis quid aliud reprobare aggreditur, quàm quod Aug. inter 12. fidei Catholicæ recenſuit regulas, gratiam Dei non omnibus

Lib. 1. de grat. & lib. arbit. c. 3.

bus hominibus dari ? Et rurſum C. 4. Cum dixerint, inquit, totum gratiæ Dei eſt, quis non ad tam reverendum nomen toto cordis inclinetur affectu ? Sed cum reſponderimus, totum planè gratiæ eſt, ſed omnibus eam offert atque ingerit ad ſalutem omnium conditor & redemptor. Ad hæc illi longè à pietatis tramite recedentes, reſpondere præſumunt; non eam ſalvator omnibus dedit, quia nec pro omnibus mortuus eſt. Ecce ſtatim in ſecundis apparet gratiæ impugnator, qui in primis putabatur aſſertor. Hæc ille, aliaque eò ſpectantia quæ ſequuntur; quem nonnulli dum ſecu[illegible]s legunt, tanquam pro-
175. batæ in Ec[illegible]trinæ Profeſſorem, & Catholicum per omnia tractatorem, hanc nobis ad poſteros de ſufficienti gratia ſententiam tranſmiſerunt, non ſine præjudicio traditæ à Patribus adverſus Pelagium de gratia Chriſti doctrinæ. Ideo enim Gelaſius Pontifex, & ut ſuprà meminimus, in conſilio 70. Epiſcoporum, Opuſcula, inquit, Fauſti Epiſcopi Regien. Galliarum Apocrypha. Hunc autem Fauſtum cujus de libellis duobus agimus, & apud Regien. Galliæ Epiſcopatu functum, & de gratia ac libero arbitrio ſcripſiſſe, teſtis eſt Gennadius cujus de illo teſtimonium memoratis libellis præ-

Lib. de Script. Ec.

præfigitur; ut dubium non ſit, duos hoſce libellos pro apocryphis habendos, Catholiciſque vitandos, ſicut habent expreſſa in dicto decreto verba Gelaſii. Sed ex illius Fauſti non fauſtis, ut putamus, principiis, qui hunc doctrinæ tramitem putaverunt ſequendum, cito ſunt in diverſa diſtracti, ut vel ſic opinionis imbecillitatem oſtenderent. Quidam enim, 176.
Deum æqualiter omnibus impartiri gratiam, quantum in ipſo ſitum eſt, aſſeruerunt, alii inæqualiter. Rurſum alii quibuſcumque etiam obduratiſſimis, & iis qui deſerti eſſe dicuntur, gratiam Dei ſemper & ubique præſto adeſſe voluerunt. Alii verò tam generalem influxum, quàm ſpeciale auxilium exiſtimarunt deeſſe unquam nemini, niſi vel indurato, qualis Pharao fuit, vel in ſenſum reprobum tradito, de cujuſmodi loquitur Paulus ad Rom. v. cap. De quibus utriſque ait Roffen. art. 36. contra Lutherum: Certum eſt quod auxilio Dei ſpeciali fuerint deſtituti. Has vero ſententias, non *Art. 7. fol. 325.* leviter inter ſe pugnantes, non dubitat dicere Ruardus, doctrinæ B. Auguſtini non eſſe conſentaneas, neque etiam ex ſcriptura poſſe probari. Tertii ſunt, qui putent eſſe credendum, quod Deus ex abundantia miſericordiæ ſuæ, omnium & ſin-

gulorum corda aliquando ſaltem ſic moveat, ut credere poſſint, & converti; idque cenſent inſinuari ab Auguſtino quibuſdam locis, quibus ut non omnino reſiſtimus, ita etiam exiſtimamus hoc probari non poſſe, vel experientiâ generali omnium, ſicut de omnibus aſſeritur, vel ratione, vel ejuſmodi quæ merito commovere debeat auĉthoritate. Solâ quippè nititur præſumptione miſericordiæ Dei. Addimus & hoc, qualecumque ſubſidium, quod aliquando ſubminiſtrari dicitur in iis, qui neque credunt, neque convertuntur ad Dominum, non fuiſſe ſufficiens ad fidem aut converſionem.
177. Quippè gratia ad converſionem ſufficiens ipſa convertit, quæ verò non convertit, non ſufficit. Quod vel ex eo ſatis elucet, quia pro quolibet non converſo orandum eſſe putat Eccleſia, ut convertatur. Quid autem orando petit, niſi gratiam, quâ fiat, non ſolùm ut converti poſſit, ſed etiam ut convertatur. Ea eſt gratia quam petimus deprecantes, Converte nos Deus ſalutaris noſter, & averte iram tuam à nobis.

Diſſolvuntur

Dissolvuntur quædam argumenta, quibus probari videtur, dari à Deo omnibus sufficientem gratiam.

SUpereſt ut argumenta excutiantur, quibus potiſſimùm niti videtur opinio de gratiæ circa omnes homines perpetua ſufficientia. Primum eſt, ſi non præſto ſemper adſit homini gratia ſufficiens ad ejus converſionem, eveniet ut aliquando non poſſit converti: & ſi nunquam adſit ſufficiens, ut converti poſſit, conſequetur rurſum ut in ipſo tempore, quo erit ſufficienti gratiâ deſtitutus non habeat liberum arbitrium, ſaltem ad bonum; ſed ſicuti Diabolus, tantùm ad malum. Reſpondemus primùm: ut homo poſſit converti non requiri ut habeat gratiam ſufficientem eo ipſo tempore quo poſſe dicitur, ſed ſatis eſſe ſi habere illam, & obtiner[illegible] quæ ſufficiat, poſſit. Quomodo hom[illegible]tur poſſe manducare panem etia[illegible]m panem non habet, neque etiam quicquam, unde ſibi panem comparet: ut etiam dicitur videre poſſe, qui non habet lucem, ſed in tetrum carcerem conjectus eſt; quamvis ſine luce viſurus ſit nunquam. Et attendendum, cùm dicitur neminem poſſe converti ſine

gratia, illud, *sine gratia*, vel ad posse, vel ad converti adjungi vel referri; quamvis posterius longè sit usitatius.

178. Siquidem communiter dicimus, neminem converti posse sine gratia Dei, eo quod conversio sine gratia nunquam sit, licet gratiâ quoque absente non desit ipsum posse converti. Quemadmodum nemo potest credere sine fide, etsi credendi facultas eis insit, qui non credunt. Notandum interim illud quoque, potentia credendi vel convertendi sese, æstimari dupliciter; semel ex ipsa liberi arbitrii utramque in partem flexibili facultate, quomodo est potentia in homine gratiâ destituto, semel ex præsentibus viribus satis efficacibus ad fidem, & conversionem; juxta quem modum quidam dicuntur, non posse credere aut sequi
Joannis 13. 15. 12. Dominum, sicut dictum est Petro, non potes me sequi modo, & aliis, quomodo vos potestis credere qui gloriam ab invicem accipitis? Et iterum, non poterant credere, quia dixit Isaias, excœcavit
180. cor populi hujus. Poterant ergo illi credere per flexibilem quidem liberi arbitrii in bonum facultatem, non poterant autem per eas vires seu affectus quos habebant in præsentia. Poterant per remotam, ut dici consuevit, potentiam; non poterant per

per propinquam. Illa de natura surgit, hęc 181.
competit per gratiam; ideoque etiam apud veteręs uterque sermo reperitur. Nam & Augustinus fidem in nostra potestate esse docet lib. de spiritu & littera c. 30. & tamen Celestinus Pontifex, in Epist. quam pro Hilario, & Prospero scripsit, dicit in prævaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem & potentiam perdidisse. Rursus Fulgentius do- 182.
cet hominem naturaliter posse credere, in eo quod naturam habet credulitatis fideique capacem; & tamen gratiæ dono credendi virtutem recipere, quam amisit. Est ergo quoddam posse per naturam, omni enim gratiâ destitutam, propter liberum arbitrium, durante hâc vitâ, in utramque partem flexibile: & est posse per gratiam, quando jam naturæ libertas quibusdam divinis adminiculis adjuvatur. Sed & hoc bipartitum esse, sciendum est. Nam & quoddam est posse, quod nondum ad agendum sufficiat: quomodo illum dicimus posse credere in Christum, qui accipit de Christo prædicationem, eam præsertim, quæ sit ad faciendum fidem idonea; cujus comparatione dicitur non posse in Christum credere is, cui nihil omnino de Christo prædicatur. Aliud autem est posse, in 183.

Cap. 4.

De grat. Christi c. 22. & 23.

 quo

quo tam magnæ insunt vires per sufficientem gratiæ præparationem, ut satis sit ad agendum. Per quam quidem gratiam, non jam solum ipsum posse; verùm etiam agere adjuvatur. Nam Pelagius facilè dabat quidem, ipsum adjuvari in nobis posse, id est, gratiam dari ut possemus; quam in lege ponebat atque doctrina, non autem adjutorium gratiæ esse necessarium, ut faceremus. Porro si excusabilis esset homo in eo quod non convertitur, quia non habet ad hoc in præsentia sufficiens auxilium, saltem ad incipiendum, sequeretur, poni oportere, non aliquando solùm sic moveri oportere hominem à Deo, ut converti possit, sed semper ut converti semper possit; quia alioqui frequenter infidelis erit in sua impietate excusabilis, tanquam qui converti non possit, eo quod tunc non moveatur à Deo, ut possit. Itaque relictâ Ruardi opinione, veniendum erit in alteram D. à Soto, quam tamen apertè negat Ruardus, Doctrinæ Augustini esse consentaneam. Alia duo sunt Fausti argumenta. Unum, quia Deus vult omnes homines salvos fieri. Alterum, quia sit Christus omnium Redemptor. Quorum prius dissolvit Augustinus locis aliquot, varias Apostolicæ sententiæ expositiones

Apud Aug. de gratia Christi c. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10.

184.

De nat. & grat. c. 15. & 18. art. 7. fol. 325.

Apolog. assert. 6.

tiones proferens, quas ſolidiores melioreſque arbitramur, quàm ut debeant refelli, & ſicut Apologia indicat, pro bene refutatis haberi: præſertim cùm eas Doctores Eccleſiæ poſteriores probaverint Proſper, Fulgentius, Thomas, & alii. Expoſitionem autem de voluntate antecedente, ſicut à Divo Thoma prolata eſt, non judicamus eſſe improbandam. Alterum argumentum à Proſpero ſolutum eſt. Ubi notandum, quod ait proprietatem redemptionis eſſe penes eos qui eruuntur de Diaboli poteſtate. Si ergo de proprietate redemptionis agitur, rectè dicitur eſſe Redemptor omnium, ſicut exponit Auguſtinus; quod omnes velit fieri ſalvos, quia ex omni hominum genere. Si autem ad pretii ſufficientiam reſpicitur, Redemptor eſt omnium, non quod per Chriſti pretium detur omnibus ſufficiens auxilium, vel ad inchoandam ſalutem; ſed 185.
quod, pro ratione ſtatus vitæ hujus, poſſint omnes per Chriſtum obtinere ſufficiens auxilium & omnes per Chriſtum invocantes, Deus, ad propriam ipſorum ſalutem, exaudire paratus ſit. Atque hoc pacto non ſufficit ſolùm pretium, verùm etiam omnibus expoſitum eſt & paratum, ut per id ſalutem conſequantur: Omnis enim qui invocaverit nomen Domini, ſalvus

Ad Apologiam aſſert. 7.

ſalvus erit. Quod autem dicitur ad Cen-
Ad Apol. aſſert. 3. ſuram aſſertionis 3. etiamſi id quod actu habent, non ſufficiat, tamen id quod poſſunt impetrare eſt ſufficiens, omnino amplectimur: ſed hoc quàm diſtat ab illo quod Cenſura notaverat, omnibus dari
186. ſufficiens auxilium! Aliud enim eſt omnibus dari, aliud poſſe impetrari ab omnibus. Imò quia multis eſt adhuc impetrandum, jure reprehendi videtur, ſi quis dixe-
Ad Apol. aſſert. 19. Ser. de paſſ. 16. rit, omnibus dari, vel datum. Ad Leonem citatum Apologiæ aſſert. 19. qui dicit, juſtè inſtat præcepto, qui prævenit, aut ut ipſe habet, præcurrit auxilio. Reſpondemus,
Serm. 5. de quadrag. etiam ab eodem Leone dici, quod Deus ideo dat præceptum, ut excitet deſiderium, & præſtet auxilium. Unde intelligitur, quod præcurrit quidem auxilium, ſed generale & externum, in exemplo, & Sacramento, ſicut præcedentia in eodem illo 16. Serm. ſignificant Leonis verba.
187. Sequitur verò donationem præcepti auxilium ſpeciale circa eos, qui excitati præcepto, ipſum deſideraverint. Sufficiens ergo datur ad implendum ſcilicet deſiderantibus ac petentibus, non ſimpliciter omnibus. Quamquam & illud circa Leonis verba haud diſſimulanter prætereundum, quòd non abſolute dicat, Juſtè inſtat præcepto, ſed *nobis* addidit; ut nimirum

mirum de Christianis se loqui significet, non de omnibus generaliter hominibus. Aliud etiam est, instituta esse à Deo media ad salutem pro omnibus sufficientia, unumquodque in genere suo, ut est mors Domini, baptisma, & exempla Christi & Sanctorum, miraculum Mundi hujus, & alia hujusmodi: Aliud autem unum- 188.
quemque à Deo sufficienter adjuvari, aut sufficientem unicuique gratiam ad exurgendum dari, aut paratum esse. Illud prius non dubitamus esse verissimum, idque Doctores quidam posteriores volunt: Posterius vero doctrinæ Augustini consentaneum esse non putamus.

In causa verò parvulorum, quod urgetur ex Cypriano æqualitas divini muneris, & quod æqualitate libratâ sese omnibus præbeat Patrem, Respondemus non loqui Cyprianum de æqualitate quoad Baptismi procurationem, sed quoad institutionem & legem; in qua lege nullum hominem natum excipi voluit, quin ei sacramentum humano ministerio, tribueretur, cum id posset. Unde ait expressè: Nam Deus, ut personam non accipit, sic nec ætatem, cum se omnibus ad cœlestis Gratiæ consecutionem æqualitate librata præbeat Patrem. Omnibus ergo se præbet æqualiter, sic videlicet,

Ad Apol. assert. 16. & 17.

Secundum priorem partem de parvulis.

licet, ut nec personam, nec ætatem accipiat; quasi propterea quisque ad percipiendam gratiam non esset idoneus. Nullum enim exclusit lege suâ à Baptismi perceptione, quia nimis esset recèns natus. In ea verò providentia, quâ Sacramentum procuratur, manifestum est, quod se non omnibus parem exhibeat, qui parvulos quosdam mirabiliter conservet, donec baptizentur, non item alios.

Ad Apologiam assertionis 31.

CAPUT XIII.

IN hoc controversæ doctrinæ statu, quo partis utriusque sententiæ, velut per antitheses quasdam altrinsecus oppositæ, summatim colliguntur, ut hinc Censuræ nostræ quasi iniquitas appareat, observari velimus, quemadmodum Professores pro causæ suæ commodo, dissimulent primùm, prætereantque non pauca, quę inter ipsorum placita plus erant offensionis habitura; deindè sua quidem mitigantes, molissimè, speciosissimeque proponant, nostra verò quomodo, quibusque libuit expressa verbis, non solum
189. odiosè referant, sed vitient etiam, atque cor-

corrumpant; hoc agentes, ut de nostra sententia nisi sinistrè judicari non possit. Quare faciendum nobis est, ut de his primùm quæ nobis ascribunt, quæ sententia sit nostra, dicamus, ac ipsorum deinde, quæ notamus dogmata, nudè, simpliciter absque ulla additione, aut exaggeratione proponamus, ut hinc æqua, an iniqua Censura sit nostra, cognosci rectiùs possit.

Primùm itaque dicimus ac docemus, 190.
Neminem in hac vita sic peccare, quin peccatum, quod facit possit non facere, & ad meliora converti, non quod habeat unusquisque auxilium sufficiens, sed quia hujus vitæ tempore obdurata non est in malo voluntas, sicut in Dæmonibus, & damnatis & auxilium sufficiens à Deo obtineri potest. Sic & Ruardus ipse docet, utens ejusmodi verbis: Si deest gra- *Art. 7. pa. 31.*
tia, quâ opus est ut ad Deum cor converti possit, non potest pro tunc ad Deum converti. Intelligo autem, inquit, si gratia sic deest, ut nec pro tunc impetrari possit. Sic ille superiorem sententiam temperavit. Et quia nonnulli in hac doctrinæ parte multùm Ruardi authoritate nitun- *Ibidem pa. 344.*
tur, cupimus observari, quod ipsemet disertis verbis sic expressit. Alia tamen opinio est magis consentanea Augustino,

&

& Patrum Conciliis, quòd non omnibus Deus concedit tale auxilium scilicet sufficiens. An autem possit esse peccatum, ubi est necessitas, hoc circa damnatos disputatur. Nam sicuti supradictus Ruardus annotavit, An peccent damnati in odio Dei, & hominum invidiâ, & superbiâ, variè, inquit, opinantur Doctores

Ibidem pa. 169.

191. Scholastici. Interim non dubitamus, in hac vita nullam esse peccandi necessitatem, per quam videlicet ita peccetur, ut non sit in potestate non peccare, & ideo cuique suum peccatum imputari, quia voluntariè, & liberè peccaverit. Quod autem pertinet ad gratiam sufficienter præparantem, non dicimus, quòd preter eam opus sit aliâ gratiâ, quæ præveniendo consensum in nobis operetur, sed dicimus, non esse gratiam sufficienter præparantem voluntatem, nisi quæ faciat ut velimus & consentiamus: quamdiu enim

192. voluntas nondum sic affecta est, ut velit, sed adhuc resistit & contradicit, nondum sufficienter à Domino est præparata; Neque adest illi gratia, de qua Paulus, cum de præoperante gratia loqueretur, Deus est, inquit, qui operatur in nobis velle. Neque etiam dicimus, per eam gratiam non relinqui in nostra libertate consentire, & dissentire, sed omnino asserimus, sic nos

Ad Philipp. 2.

nos per eam consentire, ut in potestate sit non consentire. Et hoc quidem non nescimus, habere intellectu difficilem liberi arbitrii cum gratia conciliationem, sed satiùs esse putamus cum veteribus, qui contra Pelagium disputaverunt, hâc difficultate laborare, quàm facilitatem cum periculo quærere. Rursum non dicimus reprobare Deum quoscumque reprobat, solâ habitâ ratione peccati originalis, cùm manifestum sit, quod adultos multos damnare velit, non propter originale peccatum semel in baptismo remissum, sed propter actualia crimina, quæ postea designarunt.
Multoque minus dicimus, quòd media 194.
omnia ad damnationem efficaciter præordinarit: quod non satis intelligimus, quo arcio nobis Apologia velle videtur impingere; sed ea quæ peccata sunt, præscita dumtaxat, ac permissa putamus. Quæ vero ad æternæ vitæ consecutionem, Deo per singula dirigente, & gubernante, fiunt, ea putamus esse prævolita & præordinata, nullâ præscientiæ istius conditionatæ, quę jam primùm fingitur, ratione habitâ. Et hæc quidem de sententiis, quæ nobis adscribebantur. Nunc placita eorum summatim proponamus, quibus visa sit, quam dedimus, Censura congruere, ac retinere etiamnum haud injuria debere videatur; nisi quod

quod primis Scripturę articulis, extra prędestinationis & gratiæ sit argumentum. De hac *De Scriptura Sacra.* itaque Scriptura, ista eorum assertio est: adeò non esse singula ejus verba sententiasque à Spiritu Sancto inspiratas, ut integer etiam
1. liber, solâ humanâ industriâ, absque Spiritus Sancti assistentia scriptus, Scriptura fieri possit; si postea Spiritus S. nihil ibi esse falsi testetur. Atque hujus generis exemplum in secundo fortasse Machabæorum extare Libro.

De prædest. De prædestinatione ita sentiunt: Præde-
2. stinationem ad gratiam, seu decretum liberandi hominem è massa perditionis, præsupponere conditionatam præscientiam obediendi & assentiendi gratiæ, seu vocationi Dei; hanc videlicet, quâ Deus præviderit illum secuturum, & non repugnaturum, si sic, vel sic vocaretur. Absque autem hac præscientia explicari vix posse, quomodo in prædestinatione libertas servetur arbitrii.

3. Deinde electionem ad gloriam non esse immediatam, absolutam, efficacem, sed conditionatam, quales æternæ vitæ sunt promissiones, si videlicet divinæ gratiæ fuerimus cooperati; alioqui & consequendæ salutis, & mediorum huc perducentium, absolutam secuturam necessitatem; adeoque bonorum operum necessitatem ac meritum cum Calvino videri tolli.

De

De providentia hæc eorum doctrina est. *De providentia.* Indignum videri Deo, si ante omnem causarum secundarum prævisionem, de rebus etiam minimis disponat, atque præordinet, omnemque generaliter Dei voluntatem seu constitutionem, quâ ante causarum secundarum prævisionem, aliquid præordinet, libertati contingentiæque adversari. 4.

Ad hæc, Christi passionem & crucem non fuisse æternâ Dei voluntate præordinatam, atque ut suo tempore proveniret, absolutè dispositam; sed ex præscientia tantùm Judaicæ malitiæ provisam, atque permissam. Deum alioqui, si Christum crucifigi absolutè voluisset, peccati crucifigentium debere esse authorem. 5.

Præterea quando aliquid præsupponitur, quod in nostra non sit potestate, tum id quod per necessariam consequentiam inde colligitur, ita esse necessarium, ut liberum esse non possit. 6. *Notabile axioma.*

De Christi gratia sic docent: Gratiam Christi, quamvis sufficientissimè præparantem, relinquere nihilominùs voluntatem indeterminatam & indifferentem ad benè velle, esseque hoc de liberi actus ratione, ut à voluntate pendeat, tempore & naturâ prius ad ipsum actum indeterminatâ & indifferente, ideoque gratiam efficaciter & infalli- *De Christi gratia.* 7. *Alterum axioma benè notand.*

infallibiliter voluntates nostras determinantem, actûs ipsius tollere libertatem.

8. Dei gratiam, quantumcumque efficacem, sic esse in liberi arbitrii potestate, ut quamvis interdum difficile sit ei non cedere, possit tamen frustra & absque conversionis effectu esse adhibita, si videlicet acquiescere ei noluerimus.

9. Gratiam efficacem, de qua Scripturæ loquantur, & D. August. disserit, quâ fiat videlicet, ut non possimus tantum, sed & faciamus, esse quendam Dei concursum specialem & supernaturalem, qui naturali ac generali sit similis, qui peccatori sufficienter excitato ita paratus ac præsto sit, quemadmodum alter ipsi naturali potentiæ videndi.

10. Ad explicationem sententiæ de gratia ad singulos actus necessaria, sufficere habitus, & illum jam dictum concursum.

11. Habere omnes homines, etiam infideles, semper & ubique, ex parte Dei, sufficiens auxilium, quo se convertere & à peccatis exurgere possint; alioqui enim non fore Christum Redemptorem omnium futurum. Deinde quamplurimis Dei legem observatu impossibilem, nec defuturam peccatoribus idoneam in die Judicii de transgressione excusationem.

12. Quin & parvulos omnes, in maternis uteris

uteris morientes, sufficiens habere salutis remedium: eadem enim alioqui de Redemptore omnium Christo, ac relictâ excusatione, secutura absurda. Quocirca improbabiles etiam esse D. Augustini expositiones; circa illud Apostoli, *Deus vult omnes homines salvos fieri*, nec Apostoli instituto congruentes, idquè propterea, ut de sufficienti omnibus parata gratia, sensus, qui Augustino non placuit, retineri possit. Hæc in genere dogmata sunt quæ visa nobis fuere nec scripturis, nec Patrum testimoniis, nec rationis æquitati consentanea; & adeo per ea hæreticis non facilius resisti, ut causa eorum adjuvetur potius, & in erroribus suis confirmentur. Quàm autem in statuendis tuendisque superioribus sententiis, Scripturas non paucas ita ad suum accommodent intentum, ut iis ludere (sic enim habet protographi Censuræ nostræ germana lectio, non illudere, quod nescimus, unde pro altero irrepserit) ac veluti per lusum abuti videantur, quàmque veterum Patrum dicta in alienos sensus torqueant, ex plurimis hactenus responsionis nostræ locis facillimum intelligere fuerit.

SCRIPTI HUIUS PARS ALTERA, *Præfationis ejus, quæ Censuræ fuit præmissa, purgationem continens.*

JAm ut ad Censuræ nostræ Præfationem veniamus, cujus secundo loco (quia ex superioribus ejus pendeat defensio) rationem nos diximus esse reddituros; Queruntur initio Professores, dogmata illa sua vocari peregrina, offensiva, & periculosa, quàm valdè duram esse Censuram, ajunt, præsertim non auditâ parte, quæ id desideravit & rogavit. Ad quod:

Responsio ad 1. Respondemus in primis, Præfationem illam privatæ tantum monitionis, non Censuræ, quæ postea subjicitur, multò minus damnationis, egisse partes: quæ utique scripto (uti jam utrimque placuerat) in hoc adhibita fuit, non ut inauditi ipsi, quod cogitatum nunquam fuit, damnarentur, sed, ut quę in eorum prælectionibus, etiam publica fama notasset, cujusmodi forent advertere dignarentur; aut sanè, si quam haberent idoneam purgationem satisfactionemque, scripto vicissim aliquo exhibere nobis ne gravarentur. Atque hoc pacto, uti jam cœperant, porrò à no-

bis

bis audirentur. Quod si facere Professores dignati, aut permissi fuissent, jam dudum componi hæc controversia potuisset, neque ejus tam latè sparsa fama, tantum inter Catholicos scandalum fuisset exortum.

Jam verò asperiores illæ voces, quæ invidiosè exaggerantur, non ex nostra ibi persona dicuntur, sed narrativo sermone perlatè ad nos tantummodo significantur. Unde apparet, quàm parùm ab eis attente, vel in ipso statim exordio, nostra sint lecta. Quamquam ad rem ipsam quod attinet, sintne hujusmodi, quæ in eorum doctrina notamus, nec ne, ex superiore responsione nostra & ea in primis ejus parte, quę ad 31. assert. apposita est, ubi ea summatim proponimus, æstimari haud difficile fuerit. Ad Ruardum, & alios Scholæ nostræ antecessores, opportuniùs alio loco responsuri sumus.

Quę de auditorum & discipulorum dicuntur dissidio, quin ex doctrinæ diversitate studiisque partium exortum, & opera quorundam inflammatum atque exasperatum sit, negari non potest. Quorum nonnulli quàm protervè ac petulanter locuti adversum nos fuerint, mira nobis ex Urbe minitantes, pacis comtemplatione, referre hîc noluimus. Quænam verò dogmata fuerint, quæ causam dissidii dederint, hæcne quæ *Responsio ad 2.*

Apologia commemorat, an ea potiùs quæ suprà sunt à nobis proposita, cordatis æstimandum relinquimus. Certe cùm doctrina nostra, Calvini insimilaretur, ac ejusmodi rationibus oppugnaretur, ut cum libero arbitrio consistere non posse, prudens quisquam facile intelligeret, mirum videri non debet, si fuere permoti aliqui, & ad contradicendum excitati.

Responsio ad 3. & 4. Sed ad alia transeamus. Tertio loco, Augustinum se ajunt, in argumento de prædestinatione & gratia, ad unguem secutos, exceptâ quæstione, de immediata & absoluta electione ad gloriam: de qua priùs nonnihil dubitarant. At verò expensis diligentiùs ejus scriptis, certo jam scire, eum in hoc etiam articulo eadem cum ipsis sentire: Sed quàm in toto pænè argumento ab Augustino dissentiant, ejusque doctrinæ ex diametro repugnent, adeoque & evertere illam, quantum in ipsis est, moliantur, quamquam ex superioribus constare credimus, breviter hîc tamen repetere necessarium duximus.

Docet itaque in primis Augustinus, Christi gratiam, quæ proprie dicitur, quæque contra Pelagium Retinenda nobis ac defendenda est, dare non tantum posse, sed velle etiam & operari: Professores posse tantùm dare volunt, nec aliter dare velle & operari,

operari, quàm quia poſſe donat. Quomodo etiam hoc Apoſtoli dictum interpretatus Pelagius fuit, alioqui enim liberum evertendum arbitrium.

Docet Auguſtinus, Chriſti gratiam ſufficienter præparantem non illuminare tantùm, ſuadere, excitare, pulſare, quæ omnia & Pelagius agnoſcebat, ſed ipſam quoque corrigere infidelitatem, ac donare fidem, cordiſque converſionem. Profeſſores Calvinianum hoc eſſe putant.

Docet Auguſtinus, quòd eadem Chriſti gratia non terrore pulſet tantùm, ſed amore afficiat, nec ſuadeat modò, ſed etiam perſuadeat, nec alliciat ſolùm, ſed etiam adducat: Profeſſores pulſare, ſuadere, allicere tantùm, non autem perſuadere, atque adducere efficaciter, niſi ſecundum eventum, volunt; non poſſe alioqui ſuam eſſe arbitrio incolumen libertatem.

Docet Auguſtinus, hanc Chriſti gratiam non eſſe bonis maliſque communem, ſed bonos à malis, credentes à non credentibus, pœnitentes à non pœnitentibus per eam diſcerni: Profeſſores communem eſſe volunt, & Auguſtini verba ad juſtificationis tantùm gratiam, obtorto collo detorquere nituntur.

Docet Auguſtinus eandem à nullo duro corde reſpui: illi reſpui ſæpiſſimè volunt;

alioqui neceſſitatem induci, quæ libertatem evertat.

Idem docet, auferri per eam cordis duritiem, quâ in infidelitate, & potenti amore obfirmatum tenebatur: Illi hoc dictum ut eludant, in juſtificatione tantùm id fieri interpretantur.

Idem Deo ſalvum facere volenti, nullum, ait, obſiſtere arbitrium, ut fruſtrà cuiquam Deus miſereri voluerit: Illi etiam efficaciſſimam Dei gratiam ita in hominis poſitam eſſe volunt poteſtate, ut fruſtrà poſſit eſſe adhibita, ſi videlicet converti noluerit: neque cauſam reddere poſſunt cur non ita ſæpenumero fiat.

Idem Dei gratiam, quæ non poſſe tantùm, verùm etiam velle & facere nos efficaciter faciat, prævenientem, eamque Chriſti gratiam ſenſit: Negant illi, & concurſum eſſe tantum quendam volunt, qui & Angelis Beatiſque in cœlo ſpiritibus neceſſarius ſit.

Idem prævenientem hanc Chriſti gratiam ad ſingula opera bona neceſſariam facit: iſti habitus, & concurſum illum ſufficere volunt.

Idem docet, quòd duorum vocatorum altero non ſequente, alter ſequatur, cauſam & differentiam non ex libero eorum arbitrio, ſed ex inæquali Dei gratia petendam:

Illi

Illi ex solo arbitrio esse posse, atque ita frequenter accidere volunt. Idem perseverantiæ donum integris hominibus datum diligenter ab eo distinguit, quod lapsis nunc datur: Isti suâ explicatione confundunt.

Idem integris datum, ait, ut perseverare possint, si vellent, ut autem vellent, in libero eorum relictum arbitrio: Idem de lapsis etiam illi dicunt.

Idem hanc facit lapsorum perseverantiam, quâ perseverare non possent tantùm, si velint, sed tam potenter quoque ac efficaciter velint, ut prorsus nisi perseverantes non sint: Illi paucorum tantùm hoc esse volunt, quos in gratia confirmatos hic ajunt.

Idem unicum in lapsis agnoscit perseverantiæ donum, quo perseverare sic velint, ut etiam perseverent: Illi duplex faciunt; alterum, quo possunt tantùm, alterum, quo velint & perseverent.

Idem nesciri, ait, quinam perseverantiæ nunc donum habeant: Illi justos omnes habere pronuntiant. Idem docet gratiam Dei non omnibus dari: Illi ita id necessarium esse volunt, ut nisi hoc dicatur, non omnium sit Christus futurus Redemptor, Dei præcepta quàm plurimis fore observatu impossibilia, & peccatoribus, qui ea non fecerint, in Dei judicio excusationem relin-

qui. Idem docet, quòd baptiſmi applicatio parvulis quibuſdam impoſſibilis fiat, divini eſſe judicii, quo beneficii ſui nolit Deus eos eſſe participes: Illi ad ſecundas cauſas referendum id putant, quorum Deus curſum permittit, nec impediri ſtatuerit. Auguſt. Deum velle omnes homines ſalvos fieri, ideò inter cætera dictum ait, tum quia nemo, niſi Deo volente donanreque, ſalvus fiat, tum quia ex omni hominum genere plurimos faciat ſalvos: Illi has interpretationes velut improbabiles rejiciunt. An hoc eſt Auguſt. in argumento de gratia per omnia ſequi? Sed de prædeſtinatione diſpiciamus, quàm cum eo conſentiant. Illi prædeſtinationem, gratiæ tantum eſſe volunt præparationem, non gloriæ: Auguſt. utriuſque. Illi toti prædeſinationi conditionatam præſupponunt præſcientiam: eam Auguſt. ignoravit. Illi requirunt in homine obſequendi præparationem, quâ ſic vel ſic vocatus, ſit ſecuturus, eamque prævideri à Deo: Auguſt. talem nullam agnoſcit, ſed eam omnem facit prædeſtinationis effectum, quem ideo præſciat Deus, quia eum ſit ipſe daturus. Illi prædeſtinationis certitudinem ab hac conditionata ſequendi præſcientia liberique arbitrii acceptatione & obſecutione religant, atque ſuſpendunt: Auguſt à Dei abſoluta voluntate præſcientiaque deducit. Illi

Illi prædeſtinatorum numerum ab hac conditionata præſcientia Deo certum eſſe volunt: Auguſt. ab efficaci & abſoluta Dei voluntate & præſcientia.

Illi vocationem apud Apoſtolum ſecundum propoſitum Dei, omnibus etiam temporaliter juſtis eſſe communem: Auguſt. ſolis prædeſtinatis. Illi cooperationem omnium in bonum, de qua ibidem agit Apoſtolus, piorum faciunt omnium communem: Auguſt. electis propriam. Illi fideles omnes filio apud Joannem à Patre datos interpretantur: Auguſt. ſolos electos. Ex his intelligi poteſt, quàm verum ſit, quando Profeſſores ajunt, Auguſtinum ſe in omnibus, quæ ad gratiam & prædeſtinationem pertinent, ad unguem ſecutos. Imo quàm ei adverſentur ejuſque doctrinam evertant: ut ſi vera ſint, quæ de hoc argumento ipſi tradunt, prorſus gratiæ vim, & naturam & Auguſt. ignoraverit, & Pelagium in plurimis non rectè damnarit. Jam vero, quomódo hæc ipſa doctrina etiam de Calviniſmo ſuſpecta redditur, imò palam etiam hoc nomine accuſatur, & cum libero arbitrio conſiſtere non poſſe aſſeritur, an tacendum nobis fuiſſe quiſquam opinabitur? aut juſtam ſatis negabit fuiſſe cauſam, ut Profeſſores privato ſcripto ea de re admoneremus, fraterneque

corriperemus? Sed ita hominum ingenium est, ut cùm censeri sua placita & judicari non sustineant, ipsi tamen diversam sibi sententiam (quam sanè Augustini esse non dubitamus) mirâ libertate, velut hæreticam, damnare non vereantur. Quid enim aliud agunt, toties inculcantes Calvini hanc esse doctrinam, nec videri cum libertate, & contingentia posse consistere? Nam quòd Augustinum in hoc argumento, aliter quàm nos facimus, interpretari se ac intelligere, ajunt, id verò etiam eos magis accusat, quando non aliud, quàm pro causæ suæ commodo, clarissimam ejus doctrinam, novæ interpretationis injecta nebula, obscurare velle, ipsumque reluctantem ac reclamantem obtorto ad se collo pertrahere intelligantur. Sed coarguit eos superiorum omnium sæculorum consensus, quando de verborum Augustini intelligentia communis illa mens omnium atque sententia fuit; non sectatorum ac discipulorum modò ejus, sed inimicorum quoque & adversantium, qui ejus doctrinam, quam pugnare cum sua sentiebant, ferre non potuerunt, usque adeò, ut nec Ambrosii Catharini, nec Pighii diversum hac in parte judicium fuerit. Sed hic novatorum omnium mos & consuetudo est, ut si adversam sibi alicujus authoritatem

vel

vel repellere, vel evertere nequeant, falſæ interpretationis lenocinio in alteram partem traducere ſtudeant.

Jam ad immediatam & abſolutam Dei electionem ad gloriam quod attinet, in qua ſola, ut ajunt, ab Auguſtino fortè diſſenſerunt, quàm ea certa ſit ipſius ſententia, ex ſupradictis conſtare ſatis arbitramur; tamen vel ex eo facillimè intelligi breviſſimeque poterit, quòd Apoſtolum ſecutus, de electione non juſtitiæ, ſed gratiæ, & gratuita utique ad vitam prædeſtinatione loquatur, quâ homini peccatori & in maſſa corruptionis adhuc jacenti, nihilque meritorum, aut undè illa comparare poſſit habenti, vitam æternam miſericorditer decrevit, ac præparavit. Quæ, haud dubiè, non ex meritorum præſcientia, ſed eorum ipſa eſt potiùs cauſa; ut quia non ſtatuit Deus ad deſtinatum illum gloriæ finem, abſque bonorum operum meritis, quemquam perducere, ideo quaſi poſteriore loco, hæc etiam illi prepararit, donareque decreverit, ac proinde facturum etiam ſeſe præſciverit; ut ſecundum Auguſtinum, meritorum preſcientia ex gratuita ſit prædeſtinatione ad gloriam, non ex præſcientia ipſa prædeſtinatio. Nam altera illa quæ eſt ex meritorum præſcientia, quâ Deus vitam æternam, bonorum operum tanquam merce-

dem

dem ac præmium, donare proposuit, justitiæ, posteriorque prędestinatio est. Quomodo hâc contemplatione, vita æterna merces etiam est ac præmium. Unde & Jacob dilectum esse, ait, inter cætera, etiam ad ipsam gloriam, non ex prævisis operibus, non solùm quæ ex se, aut legis præsidio, sed ne ex iis quidem quę Dei gratiâ facturus erat: Qualia nimirùm fuêre, quæ postea fecit. Unde breviter intelligi potest, loqui eum de immediata electione ad gloriam, & ea quę non ex prævisis sit meritis. De absoluta verò etiam electione prædestinationeque agere; vel unum illud est certissimi argumenti, quod efficaci, & absolutâ voluntate perseverantiam doceat electis esse decretam, quę sanè non nisi ex absoluta salvandi voluntate descendit. Sentire ergo Augustinum, electos omnes immediatâ & absolutâ Dei voluntate ad vitam prædestinatos, rectè Professores initio judicarunt, nec cur dubitanter id facerent, causa aliqua justa fuit: multò verò minùs, ut à sententia recederent: Nam licet Augustinus, ut & suprà annotatum fuit, de primo prædestinationis effectu totaque congerie bonorum prędestinatorum frequentiùs loquatur, ut nullum ejus velit (ut sentiebat Pelagius) humanum esse meritum; subinde tamen & ad ultimum respicit

ætern ę

æternæ vitę effectum, ut & illum nolit esse ex ullis, ne gratiæ quidem pręvisis meritis, prędestinatum; de gratię quippè, non justitię, agens electione ac prædestinatione. Quare falluntur non parum; quòd nunc expenso, ut ajunt, diligentiùs Augustino, secum illum non opinari se modò, sed & certo etiam scire scribunt. Quamquam mirum sanè est, tam serò nunc id eos deprehendisse, aut priùs tam negligenter oscitanterque Augustinum legisse. Sed non ita existimamus, præsertim cum nec ante ignorarint, exstare apud nonnullos hanc ipsam Augustini verborum intelligentiam, quos sequi jam se duces profitentur. Quin potiùs hanc sententiæ suæ, quam videri volunt, mutationem (quemadmodum & priorem illam cunctationem, timidioremque assertionem) non aliud interpretamur, quam offensionis & invidiæ declinationem ac fugam; ne videlicet nimium B. Augustino adversari ac resistere velle videantur, cujus authoritati tam palam obluctari ac obstrepere, cæteris experti essent non satis feliciter successisse. Certè quàm non dubiè ac suspensè, priùs de Augustini mente, tanquam non satis explorata sensisse videantur, illud magno inprimis est argumento, quod pertinentium huc Scripturarum Doctoris illius expositiones tam studiosè insectantur,

atque

atque oppugnant. Cur id autem, nisi quod eas ad Augustinianæ sententiæ confirmationem comparatas ab illo, prolatasque intelligant. Accedit deinde clarissimum testimonium, ex propriis quibusdam eorum petitum verbis; quibus in argumenti cujusdam postea solutione utuntur. Augustinus, inquiunt, putat homines non consequi beatitudinem, nisi ex efficaci electione, quæ præcedat omnem prævisionem meritorum, Angelos verò assequi illam ex prærordinatione, quæ sit posterior prævisione operum. Non hæc sane dubitantium & ambigentium verba sunt. Sed neque excidit de Auditorum memoria; quod alter Professorum, absoluto prædestinationis tractatu, publicè palamque his, aut similibus verbis, de Cathedra dixit: hactenus se ab Augustino recessisse, sed velle posthàc doctrinam ejus religiosè, in cæteris sequi: cujus rei idoneum non pauci perhibere testimonium queant. Nec illud prætereundum, quòd privatim etiam quibusdam dixit, esse quidem qui Augustini verba commodiùs interpretari, & cum altera sententia conciliare nitantur, sed in eo laborare se nolle; quod utique neglectum ab eo non fuisset, nisi diversam reverà adversamque esse sibi persuasisset. Quod nec ipsum dissimulare potuit, addens, illam aliorum conciliationem

1. p. q. 62. art. 2.

non

non eſſe ex Auguſtini mente. Certè prętermittenda non erat Græcorum cum Auguſtino (quam nec nunc tamen ſufficienter oſtendunt) ineundæ concordiæ ratio, juxta delectorum Romanorum octavam regulam, ſi conciliare eos inter ſe ſolide poſſe ſenſiſſet. Quare tam ſubita hæc cum Auguſtino reconciliatio non poteſt non ſuſpecta videri; ne non, tam certo juducio & attentiore lectione, quàm offenſionis cogitatione, metuque ſit inita; quæ proinde levi prorſus momento diſſiliat. Præſertim cùm addant, non admodum referre, etiamſi Auguſt. diverſum ſentiret. Ubi ſanè animum aperiunt ſuum, quàm non ſatis reverenter erga tantum Eccleſię Doctorem affecti ſint, quàm tam nihili faciant, contemptuique ducant, ab ejus viri ſententia judicioque recedere. Quam ab eo diſſentiendi libertatem, nos Eccleſiæ Dei nec utilem, nec ſatis honorificam & honeſtam exiſtimamus. Et ſanè non ita pridem eſt, quòd cœpit in Eccleſia hæc Auguſtino contradicendi ſatis inverecunda audacia, adeoque & libido quędam Maſſilienſis à Catharino & Pighio liberis valde hominibus, ut apparet exorta, quę dum initio plus æquo diſſimulanter tolerata fuit, eouſque malo exemplo proceſſit, ut jam nec petulantibus maledicíſque vocibus abſtineretur.

Imò

Imò verò exorti sunt, qui ejus doctrinam Calvinismi non vereantur occultè perstringere. Ubi quid aliud obliquè agitur, quàm ut contemni Aug. incipiat, & ab ejus lectione studiosi omnes avocentur, aut etiam absterreantur. Quocirca rectè prudenterque nuper à Gregorio 13 factum, quod (uti à viro quodam fide digno accepimus) Celestinum imitatus, scriptori cuidam (cujus nomini parcendum putamus) inverecundiùs adversus Augustinum agenti pluraque ejus generis pollicenti, silentium indixerit, atque à scribendo in posterum abstinere jusserit. Et modestiùs quidem verecundiùsque agere videntur, qui ne palàm cum Aug. bellum suscepisse videantur, dicta ejus in diversum suumque sensum novâ interpretatione traducere laborant; ut non modò nihil contra ipsos, sed jam pro ipsis etiam facere existimari possit. Sed quorum studium non minus, quin etiam magis fortasse, periculosum ac noxium sit; cùm manifestum vitare adversarium, quàm occultum faciliùs sit. Qui cum pro Augnstino certare videantur, miro tamen artificio Augustinum ex Augustino oppugnant ejusque aucthoritatem, ejusdem aucthoritatis præsidio expugnant. Atque hæc quidem non eo dicuntur, quasi nusquam liberum esse putemus, in aliqua doctrinæ aut expositionis Scripturæ

ræ

ræ sacræ particula, diversum ab Augustino sentire, modò id modestè reverenterque fiat; sed ut hoc prætextu, tota ejus aliqua, præsertim de magni alicujus momenti argumento, doctrina convellatur, permittendum sane non putamus; idque eo magis suspectum haberi debet, quo id artificiosiùs quispiam tectiusque molitur. Nam ut reverà Professores hi, uti ostendimus, cum Augustini de gratia & prædestinatione doctrina pugnent, ac totam quasi ejus disputationem convellant atque evertant, dissensisse tamen ab eo videri nolunt, nisi in uno, aut altero de immediata & absoluta electione ad gloriam, neque id nisi cunctanter ac dubiâ incertâque sententiâ; nunc vero etiam in illa quæstionis parte, cum eo consentire frequentissime hìc & passim inculcant; cum nec in hoc, nec in cæteris conveniant. Sed hoc præ cæteris delectum videtur, quòd se hîc veterum præsertim Græcorum, & nonnullorum Latinorum consensu, adversus Augustinum sat esse putarint munitos. Sed nec unus ille exigui habendus momenti, aut contemnendus articulus est, præsertim cum eam sententiam ita Augustini esse nolint, ut Calvini sit potius, cum libero arbitrio pugnans, cum bonis meritis parum consentiens. Cæte-

rum ad Celestini verba quod attinet, quibus ait, profundiores difficilioresque intercurrentium quæstionum partes, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non abnuit, ita non necesse se habere astruere, non iis putamus libertatem permissam de his sentiendi, quæ quisque voluerit (cur enim alioquin Massiliensibus simpliciter ac generatim indictum silentium?) sed quia res quæstionibus illis comprehensas, ut sic proponuntur, non putavit Pontifex omnibus absolutè cognitu necessarias, ea tantùm quæ omnes tenere expresse oporteret, definisse contentus; tacitè verò atque implicitè etiam illa definiens, quatenus videlicet in definita recidant, ac revolvantur. Ac de eorum quidem numero esse putamus, quæ in hoc argumento controversa inter nos sunt: ut si non apertis omnia disertisque verbis, tacitè tamen atque implicitè definita existimemus, & sub manifeste definitis comprehensa. Deinde ut non id omnibus liquidò fortassis appareat, satis esse dicimus, Augustini eam esse doctrinam; quæ haud dubiè imposito Massiliensibus silentio, citra exceptionem, à Celestino probata sit; quam proinde etiam ex Pontificis voluntate, audiri & prædicari longè sit æquius, quàm quæ

præ-

præfatis Maſſilienſibus Auguſtini obtrectatoribus, tantopere placuit: tantum abeſt, ut de Manichæiſmo, vel, ut de noſtris loquamur temporibus, Calviniſmo accuſari debeat.

Quòd verò ſuperiorem illam de abſoluta & immediata ad gloriam electione, quam, diſſimulatis cæteris, tanquam cum Auguſtino in iis conſentiant, unam hîc ſolamque ſemper urgent, nihil ad Pelagii cauſam facere cenſent, in eo nobis falli videntur, quando ad eam bene intelligendam magnopere intereſt, electionem gratiæ, quam commendat Apoſtolus, probè cognitam & perſpectam habere. Quamquam ex ſermonis ſimilitudine (uti ſuprà oſtendimus) occulta quoque Pelagiani erroris timenda affinitas eſt; ut non ſine cauſa ſuſpectum haberi debeat, quòd Maſſilienſes Pelagianis reliquiis infecti in ea retinenda ſententia tantopere laborarint. Jam quod eam ipſam ſententiam (ut alias hîc plures) commodiorem eſſe Profeſſores putant, ut Calvini obſiſtamus hæreſibus: ut hoc eis donemus, non ideo tamen vera mox erit, aut ab omnibus ſtatim ſuſcipienda. Nam videndum ſanè, ita hæreſim aliquam excludamus, ut ne alteri feneſtram aperiamus, atque ſi charybdim vitemus, ne in ſcyllam incidamus. Quam-

quam nec hoc concedendum putamus; cum & altera ſententia bonorum operum neceſſitatem non includat, & cum libero arbitrio optimè conſentiat; licet paulò ſit ejus difficilior obſcuriorque explicatio. Imò vero, ſi quis bene advertat, juvari potius diversâ ſententiâ Calvini cauſam, eumque in ſuo errore confirmari deprehendet. Si enim ex gratuita prædeſtinatione ad gloriam, abſque meritorum præviſione facta, liberum arbitrium, meritaque noſtra tolluntur, eamque electionem Calvino permittendam putamus, quomodo non valde is probabiliter de Eccleſia triumphat, cum antecedens, ſi non certiſſimum, ſanè ut valde veriſimile multiſque probatum Catholicis, eripere illi jure nequeamus, accedente præſertim & Auguſtini auctoritate, pro illo nunc etiam pugnatura?

Quare prudenter ſanè Calvino reſiſtendum eſt, ut ne facilioris victoriæ ſpe ita oppugnemus inconſultè, ut novæ illi defenſionis arma ſuggeramus, & novis ipſi vulneribus pateamus. Quod vero D. Thomas ejusque encomium cum Auguſtino, & ejus commendatione componitur, ſatis ea odioſa, & iniqua comparatio eſt. Et tamen optaverimus vehementer, uti ne Profeſſores Societatis tam facilè

cilè quoque recedere ſibi ab eo permittant, maximè cum eum prælectionibus ſuis exponendum enarrandumque delegerint, eamque communem cum eo laudem obtinere veraciter ſtudeant, quam ei D. Ruardus tribuit, quòd perpetuus fuerit B. Auguſt. ſectator. *Art. 7. fol. 332.*

Sed nunc ad quintam ſectionem tranſeamus, in qua de maſſilienſib. agitur. Et in præfatione quidem noſtra, diſplicere nobis inter cætera dixeramus, quòd veteres imprimis Maſſilienſium querelas adverſus B. Auguſtini doctrinam renovarent, nec alia ferè contra eam argumenta objicerent, quàm quæ illis querimoniis continentur. Deinde quòd ad eorum placita propriùs quàm par erat accedere viderentur. Ea Profeſſores ſatis artificiosè confundunt, imponi ſibi à nobis dicentes, quod Maſſilienſ. renovent ſententias, nec alia ferè in ſcriptis eorum dictatiſque reperiantur. Verum id diſſimulemus. Negant itaque primùm, querelas illas ſe ſuſcitare: quod nobis tam evidens tunc viſum fuit, ut eas vel commemoraſſe ſatis eſſe putaremus. Ergo ſua nobis in memoriam revocanda ſunt dicta, quæ in Apologia (quam attentiore conſcripſere curâ) repetere confirmareque non dubitarunt. Primum itaque doctrinæ de abſo-

luta & immediata electione ad gloriam veterum omnium, qui Augustinum antecessere, consensum Professores objiciunt, eique Patres omnes tam Græcos quàm alios contrarios asserunt, qui uno ore ex meritorum præscientia factam eam esse docuerint. An non prima hæc Massiliensium querela est? Quod quidquid August. in Libris suis adversus Pelagianos editis, de vocatione electorum secundum Dei propositum, disputarit, totum id Patrum opinioni, ac consensui sit Ecclesiasticorum adversum. Ubi si non doctrina ipsa simillima, certè una eademque adversus Augustinum querela est.

Massiliensium querela prima.

Querela 2.

Deinde scripturas in Epistolam ad Rom. de vocatione secundum propositum, non de electis propriè, ut Augustinus, sed de omnibus in genere diligentibus Deum, intelligendas, Professores docent. Illud rursus, quos præscivit & prædestinavit, ita interpretandum tradunt, ut meritorum præscientia prædestinationem antecedere, atque hæc oriri ex illa intelligatur. Ac item illud, Jacob dilexi, Esau autem odio habui, non de reprobatione, & prædestinatione ad gloriam, sed ad gratiam intelligendum; atque in hoc reliquos se veteres sequi, à quorum interpretationibus Augustinus recesserit. Quænam alia Massi-

lienſium fuit ſecunda querela? ubi ājunt, ſcripturas in Epiſt. ad Rom. aliter ab iis ſcriptoribus, quàm ab Auguſtino intellectas, qui omnes unâ ſententiâ, & propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum preſcientiam meritorum acceperint.

Tertiò abſolutam & efficacem prædeſtinationem ad gloriam (qualem electionem gratię ab Apoſtolo, & Auguſtino tradi dicimus, illi autem Calvini nomine infamare ſtudent) videre ſe negant, quemadmodum cum libero arbitrio conſiſtat; per eamque facilè homines in torporem, vel deſperationem impelli, præceptiſque ac exhortationibus parum loci relinqui affirmant. Quomodo non hic 3. 4. 7. 8. 9. & 10. Maſſilien. querelam renovant, clamantium, prædeſtinationis Auguſt. doctrinâ liberum arbitrium tolli, abſolutam neceſſitatem induci, omnem removeri induſtriam, virtuteſque tolli, reſurgendi curam lapſis adimi, teporis occaſionem ſanctis afferri, præceptis ac exhortationibus obſiſti? *Querela.3.5.7.8.9.10.*

Jam quando idem de efficaci præveniento, ſeu preoperante gratia (quam ſimiliter ex Auguſtino ſtatuimus) prædicant, ut libertatem per eam tolli putent, An non eadem ipſorum cum Maſſilien. objectio eſt, qui eandem doctrinam au- *Querela 3.5.6.*

dientium ædificationi videri volebant adversam ac meritum omne, & liberum arbitrium tollere? Nam tametsi hanc gratiæ doctrinam August. non esse Professores persuadere conentur, putamus id
Querela. 11. nos tamen superiùs evicisse. Utcumque ergo verbis id negent, eadem tamen revera contra Augustini doctrinam eorum querimonia est. Cum vero pro sufficienti omnibus gratia, de Redemptore omnium Christo, & effuso ejus pro nobis sanguine contra Augustinum argumenta objiciant, agnoscant necesse est communem sibi cum Massilien. querelam undecimam.

Postremò de parvulis August. argumentum etsi non eodem modo, tamen cum Massilien. conantur dissolvere; ut eandem cum ipsis Augustini doctrinam impetere, eamque oppugnare intelligantur. Et hæc quidem de Massilien. querelis, quibus maximè argumentis, contra
De sententiis Massil. hanc Augustini doctrinam nituntur. Ad eorundem vero quod attinet placita sententiasque, breviter commonstrabimus, quam hoc loco viciniam & affinitatem à Professoribus cogitari cupiverimus: quam quia hîc Professores prætereunt, & aliò Lectorem remittunt, nos compendii causâ paucis hîc proponemus.

1. sententia. Imprimis itaque clara, & manifesta

Pro-

Profeſſorum doctrina eſt, ut reprobationem, ſic & electionem ad gloriam ex previſis eſſe meritis, non ex gratuito Dei propoſito ac prædeſtinatione: quæ totidem ferè verbis Maſſilien. prima ſententia eſt, qui & de meritis loqui ſe ajunt, quæ ex Dei habere ſe gratia fatentur. Profeſſores certum 2.
quidem agnoſcunt electorum numerum, qui augeri & minui nequeat, ſed ex conditionata, non abſoluta Dei præſcientia & præordinatione: quo, nec alio ſenſu negaſſe id Maſſil. videntur. Tradunt 3.
Profeſſores velle ſic eum omnes homines ſalvos fieri, ut quantum in ſe eſt, paratus ſit omnibus ſufficientia dare ſalutis remedia. Eadem videtur Maſſilien. 3. ſententia; excepto quod fidem ex nobis eſſe ſignificent, de quo ſequens agit ſententia.

Docent ergo Profeſſores fidem hactenus Dei 4.
eſſe donum, quia non modo liberum arbitrium dederit Deus, quo credere poſſumus, ſed interius etiam illuminet, moveat, excitet, pulſet, ut prædicatæ veritati acquieſcamus. Acceptationem vero (quæ non aliud, quàm fides eſt) liberi arbitrii eſſe. Nec alio ſenſu credendi poſſibilitatem Deo, fidem libero arbitrio Maſſilien. tribuiſſe videntur. Siquidem hanc poſſibilitatem non ex ſolo nudoque libero arbitrio ſtatuebant, ſed adjuto etiam, non modò externâ prædicatione; ſed interiori etiam revelatione, illuminatione, promiſſorum excitatione, ac minarum pulſu. Quemadmodum in Cenſuræ præfatione hanc ipſam poſſibilitatem Pelagium etiam intellexiſſe, ex Auguſtino docuimus. Quem ſecutus & Fauſtus eſt, *De gratia*
Maſſilien. haud minima portio, Ad quod cum *Christi cap.* 1.
ſuo loco reſponſuros ſe Profeſſores promiſiſſent, 10 *&* 40.
obliti poſtea promiſſi ſui, aut diſſimulanter præ- *adde &* 3. 4. 5. 6.
tereuntes, vanâ nos expectatione deluſerunt. Quare iterum petimus, ut ad hunc locum reſpon-

dere dignentur, & doctrinæ hac in parte suæ (quando hic totius controversiæ nostræ de Christi gratia cardo vertitur) differentiam ostendere. Nam scrupuli conscientiæ, velleitates, ac imperfecta desideria, quorum alter Professor in suis prælectionibus, disertis verbis meminerat, pro quibus jam supponuntur affectiones, commotiones, & complacentiæ, cum leves tamen ac tenues sint, nec ad immutandum affectum sufficiant, & cum voluntatis malitia consistere possint, neque aliud præstent, quàm posse credere, ut eas etiam Pelagius massilienses que (siquidem difficile est positis internis hujusmodi inspirationibus, cogitationibus, illuminationibus, excitationibus, pulsibus, non interdum vel leviter animum affici) agnoscere potuerint, minimè sufficiunt. Concursum verò non fuisse nec à Pelagio (multò verò minus à Massilien.) negatum supra docuimus.

5. Quærimus ergo, quæ sententiarum hîc distantia sit? Professorum 18. Assertio est, infideles, ac obduratos omnes, si facerent quod in ipsis est, quantumcunque possent secundum præsentem dispositionem naturalem, quam habent à Deo, ulterius illuminandos, ut credere, & converti possent; Non procul valdè hinc recedere videtur quinta Massilien. sententia, quâ à Deo quemque gratiam accipere sentiebant, quia bono naturæ benè usus, ad eam meruisset pervenire. Nam tametsi Professores in Apologia assertionis 18. negent se ibi vel congrui meritum tradere; quando tamen ad Ruardum nos remittunt, ac ejus sententiam sequi se significant, expendendum, quid illa ejus verba significent, quibus ait, non reniti aliquem vocanti Deo, etsi non sequatur, talem esse dispositionem, ut congruum sit, & deceat bonitatem Dei, ulterius auxilium ad consentiendum

Art. 7. fol. 343.

dum & ſequendum non negare. Præſertim cum teſtimonium ibi ſubjiciat Gandavenſis, qui ait, mediam illam, & negativam diſpoſitionem, meritum habere non quidem de condigno, ſed tamen de congruo, etiam gratiæ ipſius gratificantis: quod aliud non eſt, quàm gratiam Dei ſecundum meritum noſtrum dari.

Profeſſorum ſententia eſt, hominis voluntatem 6.
nom præveniri præoperante Dei gratiâ, quæ illam efficaciter facere faciat, ſed excitare tantùm, ſuadere, ac invitare ad bonum. Adjuvari autem, ut faciat, divino concurſu, ſed ſi priùs ipſe voluerit. Nec diverſo admodum ſenſu Maſſilienſes præveniri à Dei gratia noluiſſe videntur, ſed ſequi humanam voluntatem, nec ideo velle, quia adjuvetur, ſed ideo adjuvari, quia priùs voluerit: quaſi Deus humanam voluntatem non ipſe ſibi præveniente & præparante ſubjiciat gratiâ. Non negaſſe autem nec Maſſilienſes prævias ad fidem interioris etiam illuminationis, excitationis, motionum, ac pulſuum diſpoſitiones, ſuprà & ex Auguſtino & Fauſto oſtendimus.

Deus, inquiunt Profeſſores aſſert. 9. non dat 7.
ipſa opera bona, niſi quatenus per gratiam prævenientem dat nobis auxilium ſufficiens, & paratus eſt dare concurſum gratiæ concomitantis in actu 2. ſi velimus. Id quomodo differt ab eo, quod 7. loquitur Maſſilien. ſententia, Per gratiam Dei non opus bonum, ſed operis tantum poſſibilitatem donari? Nam non eos naturæ & liberi arbitrii poſſibilitatem, ſed adjutorium etiam prævenientis intelligere hujuſmodi gratiæ, non ſemel jam admonuimus, quando nec hoc ipſum aliud quàm poſſe donet. Sed nec concurſum eos negaviſſe oſtendi poteſt.

De perſeverantiæ dono Profeſſorum etiam ſen- 8. 9. & 10.
tentia

tentia eſt, in hoc generali poſitum, non quo perſeverans quiſque ſit, vel fiat, ſed eſſe poſſit, ſi velit. Id omnibus donari in actu primo: Juſtis univerſis etiam in actu ſecundo: quod eos tamen ſæpiſſime amittere contingat. Quibuſdam tamen quoddam ſpeciale perſeverantiæ donari munus, quo ſingulari juventur auxilio, ac protectione cuſtodiantur, ut fere indeclinabiliter ac infallibiliter in finem perſeverent; ſed non eſſe hoc ad ſalutem neceſſarium. Quid ab his tres Maſſilien. ſententiæ differant, 8. 9. 10. velimus nobis oſtendi. Nam nec ſingulares iſtæ protectiones & ſpecialia auxilia aliud quàm poſſe perſeverare, tribuunt; ut ex eventu æſtimandæ res tantum videantur, quomodo ſecundum eos, etiam communi perſeverantiæ dono perſeverari infallibiliter poteſt.

11. Poſtremo 22. Profeſſorum aſſertio erat, In ſtatu innocentiæ ſufficiebat homini ad ſalutem gratia, quâ poterat perſeverare, ſi vellet; ergo & nunc. Ubi haud dubiè ſtatus utriuſque perſeverantiæ confunditur, & non alterius efficaciæ cum Maſſilien. nec potentior nunc in electis, per quam perſeverare poſſint, agnoſcetur neceſſaria gratia, quàm quæ fuerit primis hominibus data. Nam ſpeciale illud protectionis & auxiliorum beneficium non omnibus faciunt electis commune, ſed paucis tantum quibuſdam (quos ideo confirmatos in gratia dici volunt) ut forte Apoſt. inquiunt; unde intelligi poſſit, utrum doctrina Profeſſorum nihil, ut ajunt, nec in ſpeciem quidem commune cum ipſis habeat.

Cæterum ut nos ſatisfactioni huic finem imponamus, ſi verum eſt, de R. P. Bellarmino, quod ſcribunt, ſententiam illum mutaſſe nunc ſuam; equidem viderit à quibus, quàm idoneis juſtiſque cauſis inductus, vel perſuaſus id fecerit; ſperamus tamen

tamen de viri illius ingenio atque doctrina, quòd lecto, & examinato iterum diligentiùs Auguſtino, quâ facilitate priòrem reliquerit ſententiam, eâdem ad ipſam ſit rediturus. Quod & hos Profeſſores facturos confidimus, ubi Auguſtinum adverſus Pelagianos ex integro, totumque attentiùs diligentiuſque legere per otium poterunt; ſed ſepoſito pauliſper anticipatæ opinionis præjudicio. Quod ut facere aliquando velint etiam eos atque etiam hortamur in Domino. Quod poſtremò doctrinam hanc ſuam ſcire ſe ajunt; in Gallia Pariſiis, in Hiſpania Salmanticæ & Compluti, in Luſitania Conimbricæ, Romæque, ac in tot aliis Univerſitatibus, abſque ulla contradictione, aut offenſa fuiſſe traditam, equidem quomodo accipere debeamus, non ſatis intelligimus.

Neque enim nec ipſos dicere auſuros exiſtimamus habere ſe in hac doctrina cæteras ubique conſentientes Univerſitates, quando nec cum ſui quidem Ordinis profeſſoribus, in iiſdem hiſce controverſiis ſatis eos convenire, fideli quorundam relatione, nec incertis amicorum litteris didicerimus. Quod ſi omnes cum P. Bellarmino, ſententiam mutaſſe dixerint, equidem mirabimur tam ſubitam iſtam mutationem; præſertim, cum de uniformi aliqua doctrinæ ratione conſtituendâ, quam omnes Societatis Profeſſores ſequi jubeantur, agitari adhuc Romæ inter deputatos & rem eam necdum ad finem perductam, intelligamus. Certè quàm nec id à ſuis quidem omnibus obtineri mox poſſe ſperent, docere poteſt liber quidam in Collegio Societatis Jeſu, anno 1586. Romæ hoc titulo impreſſus, *Ratio atque inſtitutio ſtudiorum, per ſex Patres ad id juſſu Reverendi Patris Generalis deputatos conſcripta.* In eo regula quædam hujuſmodi præponitur inter cæteras nu.

3. *Quæ*

3. *Quæ opiniones cujuſcumque Auctoris ſint in aliqua Provincia, aut Civitate, multos aut noſtrorum, aut externorum Catholicos, & non indoctos offendere ſcientur, eas ibi nemo doceat, aut defendat, quamvis alibi ſine offenſione doceantur.* Ac rurſus regulà 8. *Priores Profeſſores ſi contrariam docuerint; exiſtimationi conſulat unuſquiſque, & cum commodè conciliari poſſunt Doctores, id verò non negligatur.* Quas regulas ab amico quodam nobis communicatas proponere viſum hîc fuit, unde intelligatur, non hunc adhuc, nec inter ipſos quidem Societ. Profeſſores mutuum eſſe doctrinæ conſenſum, ut mirandum non ſit, ſi nec in hoc cum ipſis argumento, multò minùs cum cæteris Univerſitatibus, Profeſſores hi duo conſentiant. Quamquam, ut ſententiam mutaſſe nunc omnes, ac Univerſitates etiam ipſas, in quibus verſantur, eis acceſſiſſe donemus, tamen vel ipſa doctrinæ mutatio, ac prioris innovatio ſuſpicionem ſanè non parvam ingerit; quando, ſecundum Tertullianum, anterior ſemper falſitate ſit veritas, ut ſi quid poſterius invectum fuerit, zizanorum ſuperſeminatorum exemplo, falſitati deputetur. Sed eſſe doctrinam hanc abſque ulla utique contradictione, aut offenſione traditam, ac perſeveranter etiamnum tradi, ſoloſque eſſe nos qui obſtrepere audeamus, perſuadere nobis non poſſumus. Nam, ut de Lutetia diſſimulemus, in qua traditam quidem nuper hanc doctrinam cognovimus, ſed non multò pòſt exploſam (quid enim aliud à tam antiqua tamque celebri & Catholica erat Academia expectandum?) certè negari non poteſt, Conimbricenſem Caſalium non uno in loco eidem adverſari. Salmanticæ deinde tradita aliquando ut fuerit, pacatam ibi tamen regnaſſe nunquam, evidenter docent cum Bartholomæi Medinæ in D. Thom. nuper edita ſcripta, tum verò

Cap. 13. de præſcrip.

Domnici

Dominici Bannesii, viri sanè doctissimi, & primarii illic in Theologia Professoris, in eundem B. Thom. Commentarii: qui singulari Dei providentiâ, opportunissimè nuper, pridie videlicet quàm Illustrissimus, Reverendissimusque Apostolicus Nuncius ad nos accederet, huc perlati fuere; quando nulla hîc ferè assertio, aut doctrinæ pars est, quam non ille ex professo oppugnet: nihil veritus quoque ad Pelagii eam rejicere hæresim; quasi digito etiam novitiæ hujus doctrinæ notatis auctoribus. Quare & in aliis Universitatibus idem accidere potuisse, si credamus, non admodum fuerit à vero alienum. Quin & pluribus futurum locis omnino speramus, ubi evigilare homines, & ad novæ frugis hujus dissimilitudinem attendere diligentiùs cœperint.

PERORATIO.

HÆc sunt Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, quæ pro Censuræ nostræ, id est, judicii nostri, justificatione purgationeque ad Apologiam Professorum hic Societatis respondenda duximus; ex quibus intelligi queat, quàm non injuriâ videri potuerint notata eorum dogmata, esse non solum nova, & peregrina, sed offensiva etiam & periculosa. Quod ipsi cum de nostris dicere se negent, non aliud tamen tota passim Apologia, summâ libertate clamitare audiuntur. Quam tamen Censuram Scholasticumque judicium nostrum, quâ decet veneratione, Sacrosanctæ Sedis Apostolicæ judicio Censuræque libenter submittimus, extremum ejus definitamque sententiam gratissimis promptissimisque mentibus accepturi: in quam ut intendere aliquando dignetur, etiam atque etiam rogamus & obsecramus.

Cæterùm ad veteris Scholæ Facultatisque nostræ causam quod attinet, à cujus doctrina nos recessisse Apologia, ejusque integritatem corrupisse non semel objicit; tametsi in superioribus non pauca sparsim sint dicta, unde refelli haud difficulter criminatio ea possit, tamen ut plenissima omnibus satisfactio detur, privato ac peculiari aliquo scripto dili-

diligentius totum hoc negotium tractandum putavimus; quo sinceritatem in dicendo nostram universis testatam faciamus, doceamusque, non esse peregrinam à nobis in Scholas nostras doctrinam invectam; sed cum à paucis quibusdam, vel ab uno fortasse Ruardo (quod pace tanti viri dixerimus) fieri cæptum id esset depulsâ novitate, veterem per nos ac plerosque etiam Antecessores nostros, revocatam, assertam, defensamque, ac integritati suæ restitutam esse; adeoque nec unquam vel ejus temporis Facultatem nostram, aut notabilem aliquam ejus partem, præfati viri opiniones probavisse; quemadmodum, præter cæteros locupletissimus est testis D. Iudocus Tiletanus, Collegii tunc nostri haud sanè postremus. Neque vero Scholasticorum illi obfuit propriè lectio, sed quod illis plus æquo inhærens, ad B. August. tam serò accesserit, nec nisi privatis quibusdam occupatus opinionibus, quarum præjudicio tentus, legere postea illum, nisi alieno animo, non potuit; eoque non se illi, sed illum sibi attemperare, & inflectere conatus. Quare quòd ante B. Augustini lectionem Scholasticæ disciplinæ jacienda fundamenta Professores moneant, non improbamus; sed libenter hoc amplectimur consilium, ac discipulis sequendum nostris, sed vetere jam olim instituto moreque majorum sedulo etiam tradidimus.

Apolog. contra Illyricum c. 4. f. 67.

Verum & illud simul admonemus: ut eam imprimis non ex quibusvis sed probatissimis Scholasticis, qualis inter cæteros D. Thomas est, petendum putent. Deinde nec unam solamque sibi, aut diu nimis colendam existiment, sed diligentem cum scripturarum quoque sacrarum, tum veterum quoque, ac imprimis B. Augustini, qui Scholasticæ disciplinæ quasi fons & parens fuit, lectionem adjungere ne negligant. Periculum enim alioquin non parvum esse, ne pestiferi errores ex Scholasticis nonnullis hauriantur, nisi ex B. Augustini officina salutaribus se quisque antidotis præmuniat: cujusmodi sane exemplum præsensnè controversia nobis exhibeat, aliorum erit judicium. Scholasticam sanè doctrinam suam, prout eam tradere nunc hic cœpere, ignoscent nobis Societatis Professores, si Augustino intelligendo non modo non conducere, sed obesse potius plurimum & ut levissimè dicamus, ad obscurandam ejus doctrinam pertinere putemus. Nam quod suam illam toto jam ferè terrarum Orbe celebrari; ultimis verbis ajunt jactantius quàm verius dictum existimamus.

Hanc Iustificationem seu defensionem Censuræ Facultatis nostræ Theologicæ Lovaniensis ego subscriptus, omnium ejusdem Facultatis Doctorum concordi judicio, probatam esse, ac Illustrissimo Reverendissimoque Domino Apostolico Nuntio, Calatino Episcopo exhiberi jussam, Attestor

mensis

mensis Augusti die 17. Anni 1588. Subscriptum Henricus Cuyckius, Facultatis Theologicæ Lovaniensis Decanus. De mandato Dominorum Decani & reliquorum Magistrorum Facultatis Sacræ Theologiæ, subscripsit Andreas Sassenus, dictæ S. Theologiæ Bedellus & Notarius publicus.

Nos infrascripti fidem facimus & attestamur, subscriptum exemplar, foliorum sexaginta-septem, cum suo originali, Reverendissimo Domino Nuntio Apostolico exhibito, per nos diligenter auscultatum & collationatum, cum eodem concordare, & in omnibus, & per omnia convenire. In ejusdem fidem manu nostrâ nos hic subscripsimus, Lovanii die 9. mensis Septembris 1588. subscriptum. Ita attestor ego Julius Tattesius I. V. Doctor, & prædicti Reverendissimi D. Auditor, Ita attestor ego Iacobus Fetanus Reverendissimi D. Nuntii Abbreviator.

CVm ad aures Facultatis Sacræ Theologiæ Vniversitatis Lovaniensis pervenerit, sparsum esse in Hispania, Italia, & aliis partibus, eam in materia DE AVXILIIS ET GRATIA CHRISTI mutasse sententiam, & ab antiqua, quam in sua Censura Summo Pontifici Romam transmissa, quondam tenuit, retrocessisse, idque ob energiam argumentorum, quæ P. Lessius, tum vivæ vocis dictamine, tum edito libro in medium attulit. Volens huic sparso rumori obviare, & veritatem omni volenti scire, manifestare, sub juramento congregata in Capitulo parvo Sancti Petri, die trigesima Mensis Iulii post Vesperas Anni 1613. nullo Magistrorum ipsius contradicente, tota Facultas uniformiter declaravit, & te-

stata

ſtata eſt ; ſe ſemper tenuiſſe, & nunc de præſenti tenere, ſemper perſtitiſſe, & nunc de præſenti perſiſtere, in ſua antiqua ſententia, quam in dicta Cenſura tenuit, & ibi declaravit, nec unquam ab illa ſententia diſceſſiſſe, nec in poſterum, Deo favente, diſceſſuram, donec per Summum Pontificem aliud diffiniatur, aut à Sancta Romana Eccleſia, cujus Cenſuræ & correctioni, omnia in prædicta Cenſura contenta, & quælibet alia à ſe dicta, & in poſterum dicenda humiliter ſubjicit, aliud tenere ei præcipiatur. Declaravit inſuper tantum abeſſe ut argumentis P. Leſſii antedicti à ſua ſententia receſſerit, ut ex adverſo, quemadmodum olim ipſius dictata improbavit, ita nunc improbat ipſius edita ſcripta in hac determinata materia. Permiſitque

præ-

prædicta Facultas & voluit copiam hujus actæ omni volenti habere, illam dari, & ad quascumque partes transmitti.

Quod atteſtor GERARDUS RIVIUS dictæ Facultatis Bedellus & Notarius juratus.

IN hac autem Academiæ Lovanienſis & Patrum Societ. controverſia Sixtum V. Pont. Max. pro Academica & S. Auguſtini doctrina tuliſſe ſuffragium, facilè intelligitur ex iis quæ narrat Henriquez doctiſſimus Theologus Societ. Jeſu lib. de fine hom. cap. 12. *Satis videtur;* inquit, *ſi ſententia affirmans electionem ad gloriam factam eſſe ex prævifis electorum meritis damnetur notâ temeritatis, ex Doctoribus Scholaſticis ſuprà citatis; eſſeque plane contra Auguſtinum conſtat* (ut agnoſcit etiam Catharinus :) *quem Auguſtinum Patres in Conciliis, & major meliorque pars Theologorum antiquorum, & torrens recentiorum Sapientum ſequitur, in omni fere Academiâ orbis Chriſtiani. Quidam doctus* (procul dubio P. Leon. Leſſius) *prædicavit in Academia Lovanienſi oppoſitum, cum magno ſcandalo Academiæ. Et re ad Sixtum V. delatâ, ſuſtinuit ſuæ temeritatis acrem reprehenſionem.*

FINIS.